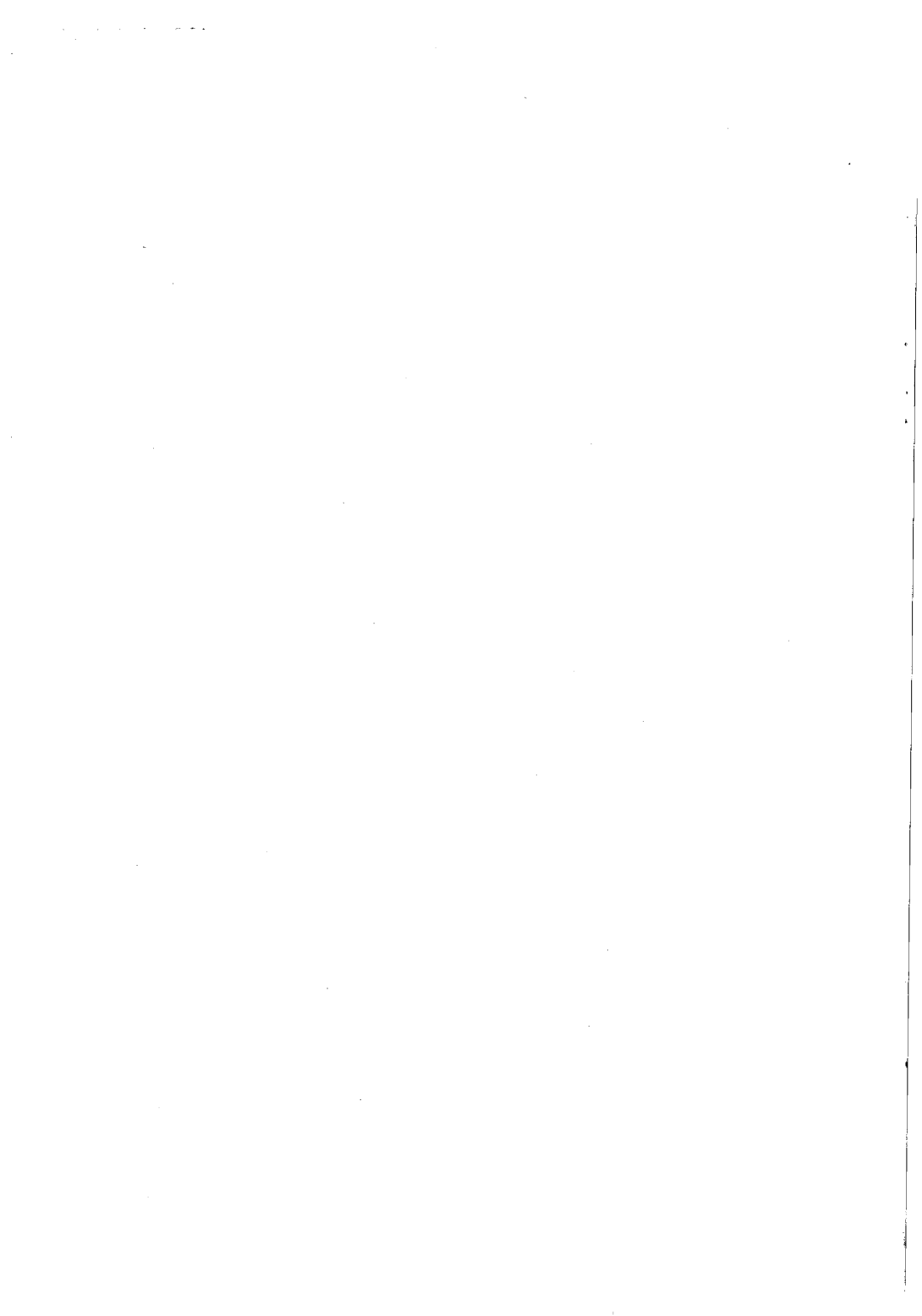

LEVÉLTÁRI FÜZETEK

(Bács–Kiskun megye)

VI.

Kecskemét, 1992

LEVÉLTÁRI FÜZETEK

(Bács–Kiskun megye)

VI.

Kecskemét, 1992

A sorozatot szerkeszti:

IVÁNYOSI-SZABÓ TIBOR

ISBN: 963 7236 03 1

ISSN: 0238-8847

Kiadja a Bács-Kiskun Megyei Levéltár

Felelős kiadó: Dr. Iványosi-Szabó Tibor igazgató

Készült: 500 példányban, 9.5 A/5 ív terjedelemben

Szedési és tipográfiai munkálatok: Szöllősi Béla

Nyomás: Bács-Kiskun Megyei Pedagógiai Intézet

**HELYTÖRTÉNETI RÉSZLETEK
A KECSKEMÉTI FERENCES
RENDHÁZ
HÁZTÖRTÉNETÉBŐL
(1644–1950)**

Fordította, a válogatást végezte és
jegyzetekkel ellátta:

SZABÓ ATTILA

BEVEZETÉS

Nyugat Európában a XIII. században jöttek létre a koldulórendek: a domonkos rend és a ferences rend.¹ Az 1210-ben Assisi Szent Ferenc által alapított rend rohamosan terjeszkedett. Szegénységük dacára a tudományokat művelték és a művészetek terén is kiváló jeleseik voltak. Szigorú szegénységi szabályaik miatt később több ágra szakadt a rend, amelyek közt az irányítók a szabályt megtartók (observantes) lettek a XVI. század elejétől.

A ferences rend Magyarországon 1229-ben telepedett meg és 1238-ban már külön magyarországi rendtartomány működött. 1300 körül negyven kolostort számlált a rend az országban, de térhódításuk különösen a török hódoltság időszakában vált erőteljessé. Ugyanis a törökök megtúrták a szegény, sőt aszkétikus, a mohamedán dervisek életmódjához hasonló kolduló rend tagjait. A szalvatóriánus csoport tartományában Gyöngyösön és Szegeden folyamatosan működtek kolostorok a XV. és XVI. században is. A XVII. században ezekhez kapcsolódott még két rendház, Kecskeméten és Baján.

Kecskeméten a XVII. század első felében többnyire nem működött katolikus plébános, amelynek oka a lakosság protestáns hitre való áttérése, illetve a törökök részéről állandósuló nyomás lehetett.² A kecskeméti katolikusok az egyházmegyétől, majd a nagyszombati jezsuitáktól kértek plébánost, de támogatást egyik helyről sem kaptak. Ezután a katolikus tanács a ferencesektől kért segítséget, akik 1644-ben megtelepedtek a városban és elvállalták a plébániai teen-

1. KARÁCSONYI János: 1922–1924. — SZABÓ György Piusz: 1921.
2. HORNYIK János: 1860–1866. — FENYVESI László: 1989.

dóket. Ekkor az atyáknak itt még csak székházuk volt (első elöljárójuk Gyöngyösi János), a rendházi jogot 1694-ben biztosította a rendtartomány. A plébánia mellett a trivialis (plébániai) iskola vezetését is átvették. (Egyébként a városban a középiskolai oktatást a piarista atyák szervezték meg 1715-ben.) A leányokat az u. n. harmadrendű ferences apácák tanították. A plébániát 1772-ig vezette a városban a rend, amelyhez akkor 16 atya, 6 egyházi és 5 világi testvér tartozott. Az egyházmegye hathatós segítségével megszervezték Kecskeméten újra a világi plébániát és megkezdték az új templom építését. (A templom elkészültéig a plébános a kegyesrendiek templomában működött.) 1772-ig a plébániai, utána pedig a szerzetesi templom működtetése mellett jelentős segítséget nyújtottak a helyi és a környékbeli települések (Alpár, Izsák, Kécske, Csongrád, Kiskunfélegyháza, Nagykőrös, Cegléd stb.) katolikus gyülekezeteinek. A távollévő, vagy beteg plébánost, káplánt helyettesítették, illetve ünnepek alkalmával segítettek a gyóntatásban, szentbeszédeket, miséket tartottak. Együttal lebonyolították az esedékes koldulást is.

A ferencesek önfeláldozó, ugyanakkor zsarnoki lelki uralma a török-korban óriási szolgálatot tett az itteni magyarság megmaradásában. Ez a tevékenységük a XVIII. században már öncélúvá vált, állandó kicsinyes összetűzéseik voltak a reformátusokkal, az egyházmegyével, a katolikus tanáccsal, a kegyesrendiekkel. Ekkor már a katolikus nép sem állt melléjük a plébánia ügyében, bármennyire is hangoztatták.

A város XVII–XVIII. századi történetében igen fontos szerepet játszó, de az 1950-es megszűnéséig is aktívan működő ferences rendház 1759-től vezette a háztörténet (*Historia Domus*) köteteit, amelyeket a Ferences Levéltár (Budapest, Mártírok u. 23.) őriz. A kor szokásának megfelelően 1895-ig latin nyelvűek a feljegyzések, 1895–1905 közt vegyesen latin és magyar nyelven, a későbbiekben pedig kizárólag magyar nyelven vezették őket. A latin nyelvű szöveg általában egyszerű, leíró, tényrögzítő jellegű, „*sermo rusticus*”, de a bevezetésekben, vagy a fontosnak tartott események bemutatásánál több helyen elegáns klasszikus stílust használtak a nótárius atyák, akik közül a legtöbben szerényen a nevüket nem közölték. (Az első

három jegyző Telek József, Serfőző Vince és Szabó Szolanusz.) A tartományfőnök évenkénti kanonika vizitációja alkalmával ellenőrizte többek között a kolostor háztörténetének vezetését is, amelyet — a XIX. század elejétől — bejegyzésével, aláírásával is bizonyított. A háztörténet 1759–1904 között keletkezett latin nyelvű teljes szövegének fordítására Szabó Attila kapott megbízást az MTA Regionális Kutatások Központjától, amely munka a Kecskemét története című monográfiához kapcsolódik. A fordításból eddig elkészült — az 1860-ig keletkezett — rész kézirata az említett akadémiai központ kecskeméti intézetében található.

A világi egyházközségekben, kolostorokban vezetett Historia Domusok a levéltári források sajátos részét képviselik. Ezekben a naplószerűen vezetett háztörténetekben rögzítették a hitközség, illetve a szűkebb környezet (város, falu) és a tágabb vidék (vármegye), esetleg az ország legfontosabbnak tartott eseményeit. Természetesen a bejegyzések nagy része a hitélet szervezését tartalmazza: a szertartások (szentmisék, szentbeszéd, gyóntatások) végzése helyben és más plébániákon, az atyák és a testvérek gyakori ide-, illetve elhelyezése stb. A kötet azoknak a részeknek — mely az összterjedelemnek mintegy 20%-a — a latin nyelvű fordítását, illetve a magyar nyelvű részek betűhív közlését tartalmazza, amelyek a város, a környék fontos helytörténeti forrásául szolgálnak. Ilyenek pl. a bíróválasztásokra és a városi szervezetre, a háborús eseményekre, a jelesebb személyek látogatásaira, az építkezésekre, a szórakozásra és ünneplésre, a tüzesetekre, a nevezetesebb bűnesetekre és balesetekre, a járványokra, a rendkívüli időjárási jelenségekre, a földrengésekre vonatkozó adatok, amelyek részben egyedi források, részben más irategyüttesben lévő adatokkal együtt lehetővé teszik a történeti feldolgozó munkák árnyaltabbá tételét.

SZÖVEGRÉSZLETEK A HISTORIA DOMUSBÓL

I. Kecskemét hitélete a ferencesek letelepedéséig

A föld fekvését és termékenységét nézve megállapítható, hogy Kecskemét helye nemes, tágas síkság veszi körbe, dombok és járhatatlan utak nincsenek, hanem barátságos mezők: Ahol a föld kövér, nemcsak a vetést hozza, hanem a szép termést is, a legelők a jószágok számára a lehető legjobbak, ezért az állatok csodálatosan termékenyek, különösen a szarvasmarhák és a lovak. Nem kevesen vannak olyanok, akik ezt a földet az állattartók paradicsomának hiszik. Láthatóak a város körül kiterjedt szőlőskertek, bennük gyümölcsfák, a hely a sétálásra és a lélek felüdülésére a legalkalmasabb. Meg kell említeni azt is, hogy a városi szökevények³ közül néhányan megszállják a négy erdőt, nem csak tűzrevalóért, vagy lélek felüdüléséért, hanem hogy ott épületeket csináljanak. A várost díszíti legelőször is a régi Szent Miklós templom, oldalában található a ferences atyák rendháza, ahol már 115 éve, 1644-től egészen 1759-ig a szalvatóriánusok tartományának szerzetesi családja folyamatosan igazgatja a plébániát az összes pásztori jogokkal együtt.

Ezután a főtisztelendő kegyesrendi tanító atyák kollégiuma következik, akiket 1701-ben méltóságos Kohári István úr telepített ide. Ők a tanulóifjúságot oktatják a gimnáziumi tudományokra.

3. T. i. azok a személyek, akik kibújtak az adófizetés alól.

Ezekhez az ékességekhez tartozik még a városon kívül emelt kápolna, amely évszázados régi építmény. Előtte ott kolostor volt, 1742-ben a pestisjárvány után a szentháromság és a szűzanya tiszteletére készíttettek emléket. Az épület csúcsára függesztették a szentháromságot, az oldalán van a szeplőtlen Szűz Mária szobra, közepén Szent László és még több patrónus szent szobra található. Az alap felett három részben helyezkedik el a következő kronografikum: Ezt a szobrot Krisztus teljesen neked állította az egész könyörgő keresztény nép, mert csodával legyőzted szentül igaz Isten a szörnyű vészt, a borzalmas sebeket, a tieid kegyes fogadalmát fogadd el, méltón pihenjen az ég királya. A kecskeméti lakosok kegyes fogadalomból állították a pestisjárványtól való megszabadulásukkor.⁴

A törökök és a pártoskodók zavaros viszálkodása közben, előbb Luther, majd 158...⁵ körüli évektől Kálvin pártütői, az egyedüli igaz hitű katolikusokat, Jézus nyáját megrontották a Szent Istvántól eredő hűség egységét csúfosan szétszaggatták annyira, hogy ezek az utolsók miután a népet a katolikus pásztoroktól elválasztották és kóbor tanokkal elcsábították, nekibátorodva naponként gyarapodtak úgy, hogy sokáig a Szent Miklós templom északi oldalán a kerítésen belül hirdették a lutheri tanokat, elősegítve a kegyes hit zaklatását. Végül aztán — az 1679-i tűzvész idejétől — mindkét felekezet a saját templomát, iskoláját használja és a tanácsban egymást felváltva választanak tanácsnokokat.

4. „fUnDItUs ereXIt statUaM, ChrIste hanC tIbI fIXIt Plebs pIa ChrIstIsDIssUpLeX Ut MIRA reVIXIT. SanCte DeUs VeraX, pIa sUsCIpe Vota tUorUM. neXatroX LIVor Cesset rex, Digno popuLorUM. oppIDanI KetskeMetIenses, eX pIoreXerUnt Voto. LIBeratI a ContagIosa LUe.
5. Olvashatatlan az utolsó szám.

A város Pest vármegyében fekszik. 10 mérföldre⁶ északra Buda, ugyanennyire van keletre és délre Szeged, Szolnok 4, Kalocsa 8 mérföldre.

A kecskeméti rendház

Minthogy Kecskemét várost a mohácsi vész⁷ idejétől teljesen beborította az eretnenség szennye, csak egy hit hatalma kérkedett. Rövid idő alatt kimondhatatlanul megváltozott és különböző ellenségeskedések veszedelmes fordulata következett, mert a vészthozó lutheri szekta 1564 körül nemcsak a várost, hanem a katolikusok Istennek szentelt templomát a lakosok egyetértésével protestánsá tette, megfertőzte, majd annak az éretlen évszázadnak a végére, majd a Bocskai és a Bethlen felkelések között, a kálvini tévelygés, mint másik ragály terjedt a városban. Egyformán vészthozó rossz mindkettő, ahol a többi vallás elpusztult. Ebben a szorult helyzetben a lutheránusok fatemplomát a kálvinisták elfoglalták — amely a mi templomunk oldalában volt felállítva — és 40 év lefolyása alatt kevélyen növekedtek. A katolikus nép, a juhok nyája farkasok közt pásztor nélkül árválkodott 1637-ig, amikor előbb a főpapoknál, majd a jezsuiták tartományánál könyörögtek lekipásztorért és miként Dávid: szemeiket a hegyekre emelték, ahonnan megérkezett a segítség, de ami nem a szokásos módon történt. Ugyanis azokban a zavaros időkben a jezsuitákat a sors fordulása tönkretette, amint azt főtisztelendő Forró György nagyszombati rektor 1637. szeptember 14-én kelt levelében egyértelműen kinyilvánította a könyörgő kecskemétieknek, amelyben azt tanácsolta az elhagyott nyájnak, hogy forduljanak a ferences atyák Szalvatóriánus Tartományához. Így az árva, atya nélküli kecskeméti katolikusokat mindenki elhagyta. A

6. Egy mérföldet 7,5 km-rel számolva. A régi mértékek értékeire az adatokat a következő munkákból vettük: BOGDÁN István: 1987. — BOGDÁN István: 1990.

7. „tempore cladis Mohacsianae.”

következő hét évben — miközben a katolikusok kimondhatatlanul fogyatkoztak — néhány menekült atya volt ott, akiknek az elillanása után már végső szorultságukban elküldték a város vezetői 1644. február 28-án a könyörgő levelüket a ferences atyák Szalvatóriánus Rendtartományához, amely Galgócon tartott gyűlést.

Az elrendezett dolgok — amelyek a tisztességet és a boldogságot jelentették a városnak — munkájában kívántak a ferences atyák tevékenykedni. Nem lehet könnyen elmondani azt, hogy miután bejöttek a városba, velük szemben nagyszámú előkelő leborult és ott mindnyájan üdvösen imádkoztak. Az atyák prédikáltak a boldogoknak, akik az oly sokáig hiába várt Isten óhajtott szolgáit végül elnyerték. Látták az atyák, hogy nem lehet késlekedni, ugyanis az Úr meggyötört szőlőjében a sok tövis elburjánzott. A város annyira siralmas állapotban volt, hogy a nép az ünnepnapokon lustálkodott, egyszersmind a mennyei dolgokat illetően csúf tudatlanságában dolgozott. Előbb a szenteket úzték el, a vezetők és az élharcosok elmenekültek, a hittől elfordultak, a templom szennyes volt és mocsok díszítette. Nem semmi volt a rossz szokásoktól eltávolítani, a csoda befogadására hajlamossá tenni őket, amit mi hosszú munkával vittünk végbe. Visszatért az egyetértés a szomszédok között, erős hit lett az ingadozókbán, megerősödött Isten és az isteni dolgok szeretete és tisztelete. Gyermeckor, ahol előbb csapongás, arcátlan-ság, szemtelenség majd istentagadás és különböző bohóckodás volt, most már a keresztényi mértékletességre változott meg. Így a városba új fényt hoztak a ferencesek a hosszantartó sötétség után, tért hódítottak a pusztán is, a szőlőben kiirtották a gyomot és elhintették mindenhol a keresztényi erény magját.

Már 20 évnél régebben voltak a ferencesek a nép pásztorai, amelynek lelki éhségét annyira jól kielégítették, de Isten ismét háromszoros bajt bocsájtott a kecskeméti lakosokra: 1678. év környékén előbb roppant nagy testi éhséget, majd pusztító pestist, végül

heves tűzvészt, amelyben a városi házakkal együtt a templomunkat és a rendházunkat is elpusztította a tűz.⁸

Így a megfogyatkozott várost részben az éhség, részben a pestis tovább csökkentette, végül a tűzvész végzetesen elszegényítette, ismételten könnyes könyörgésekkel szaladtak a ferencesek Szalvatóriánus Rendjéhez, hogy azok ezen a szerencsétlenségtől megindulva a fiaikat az előzőeken túl még a szokásos katolikus plébánosi teendőkkal is lássák el az újjáépített templomban, amit a megszorult község felajánlott és átadott örökösen a ferenceseknek. Látható a főtisztelendő ferences atyák igen nagy buzgalma irántunk a török iga alatt.⁹ Minket, igaz keresztény katolikusokat és kérésünkre a templomot, a plébániát, az iskolát kívül-belül, örökösen átvettek a főtisztelendő ferences atyák áldással, visszavonhatatlanul. Végül is a ferences atyák Magyarországon egyedül fognak megmaradni és egyedül lesznek képesek Isten dicsőségének növelésére. Tehát az 56 évi oly sok fáradozással és munkával való működés után végül (a szerzetesrend szabályai szerinti) új rendház felállítását kihirdették 1700. május 7-én a Gyöngyösön tartott tartományi gyűlésen. Így Isten dicsőségére a Rend terjeszkedett. A szerzetesrend egyébként a legjobb formában és a legelőnyösebb, legfényesebb rendben működik. A rendházat minden oldalról szilárd fal keríti be és közben nem érintkezik semmilyen világi épülettel. A déli oldal nem terjed szélesen, mindazonáltal az atyák felvidítésára különböző fákból álló kert van ott. A rendház az atyák, a tartományi vendégek, valamint az ápolásra szorulóknak részére lakás céljára alkalmas cellákat biztosít és ellát 24 atyát az alamizsnából, 27-et pedig a plébánia jövedelméből.

A Szent Miklós templom, amelyik a rendház északi oldalán fekszik, a végzetes 1678. évi tűzvészben elpusztult, de az atyák alamizsnát gyűjtöttek és a szegedi rendházból is kaptak az újjáépítésre. Most a teljes jövedelme az adományból, az évi szentély bevételéből, a temetésekéből, valamint a világi javakhoz tartozó bevéte-

8. V. ö. HORNYIK János: 1860–1866. II. k. 20. és 34. sz. oklevelek.

9. A kecskeméti lakosok levelét idézi.

lekből áll. Három megszentelt oltár van, úgymint a Szent Miklóse, a Szűz Máriáé és a Szent Ferencé, ereikye pedig három található, tudniillik Szent István király szentélyéből, páduai Szent Antal és Szent József kápolnáiból vannak kapukövek. A templomot vagy a nyilvános gyülekezet, vagy szerzetesi gyülekezet használja. A templomon kívül a Szent Mihály temetőkápolnában — minthogy felszentelt hely — az említett ugyanazon szentnek az oltáránál, ahol a kapukó van, vasárnaponként szentmisét tartanak. A templom homlokzatánál magas négyszögletű torony, benne öt harang van, egy nagy 25 mázsás,¹⁰ melyik a tűzvész után került oda, három plébániai harangot részint a templom, részint a szerzetesrendünk (alamizsnából) vásárolta és öntette. A második harang 11 q, a harmadik 4 q, a negyedik 2 q, amelyeket a templom a jövedelméből vásárolt és ezek mind megszenteltek. Az ötödik, 60 fontos¹¹ harangot a ferences barátok adták. Ebben a templomban két gyülekezet virágzik: egyik a karinges ferencesek, a másik a Boldogasszony vállruhát viselők, mindkettőt 1737-ben megerősítették egyházmegyei hatalommal. Ezekhez az 1756. évben érkeztek a harmadrendű ferencesek, amelyek tagjai havonként tartanak misét és egyéb ájtatosságokat végeznek saját igazgatójuk irányítása alatt. Az ő oltáruk a sekrestyében van. Krisztus keresztjét húsvét vasárnapján és a nagybőjt napjain közös ének és zene mellett körbehordozzák.

Bemutatjuk a szerzetesek előjáróit és az emlékezetes eseményeket. Minthogy a régi lajstromokban, kevéssel a mohácsi vész után négy — az Üdvözítőről elnevezett szalvatoriánusok tartományából Kecskemétre helyezett — igehirdető olvasható, tudniillik egyenként Szathmári Mátyás 1552, Ilyevölgyi János 1558, Miskolczi Orbán 1561, Gyöngyösi Ferenc 1570, akik kettő híján 20 évig, a mezőváros romlása alatt (miközben kétségtelenül egyrészt a török pusztított, más részről a luteránusok a kecskeméti katolikusokat üldözték) a lelkek gondozását végezték, mindazonáltal rendháza és

10. Egy mázsa: 56 kg.

11. 1 font: 0,56 kg.

tartós ittlakása 1644 előtt ebben a mezővárosban nem volt a Ferencs Rendnek.

Emlékezetes események a négy igehirdető idejéből:

Míg a szerencsétlen mohácsi vész után a katolikusok a Magyar Királyságban a török igája alá kerültek, a méreg felütötte a fejét, a lutheri alvilági szörny magasra nőtt, olyannyira, hogy 1564-re már Kecskemét városban is a katolikusok és luthránusok közt felmerült a viszály, magát a plébániatemplomot is a luthránusok csaknem erőszakkal elragadták. Erről szól a város lakóinak egyezsége, tanúsítványként a következő szöveggel: „Mi¹² kik vagyunk Ketskeméti Eskütt Birák, és Polgárok Pápista Hiten valók Tamás Orbán, Végh Pál adgyuk tudtára mindeneknek hogy a minémü dolgunk volt az Luther Keresztényekkel, az öreg kő Templom felől, egyaránt Így igyeneséttük meg, mind a város képében, hogy az öreg Templomot nekünk meg engették ilyen módon et cetera.¹³ Ez Levél költ Ketskeméten, Végh Mihály Fő Biró házánál et cetera” 1564. évben. Végül a lutheránusok fából építették meg a templomukat a Szent Miklós templom oldalához, amely fatemplom aztán kevéssel utánna a rendkívüli módon megnövekedett kálvinistáké lett a Bocskai- és a Bethlen-féle lázadások alatt.

Minthogy ezalatt Erdélyben már a lutheri tan mindenütt szabadon terjedt, az új evangéliumnak ezek a kevély szolgái és a vad antikrisztus bős hirnökei magában Magyarország belsejében is a ragályos csalárdságot, a pusztítás kezdetét és az eszelős mételyt felfuvalkodott torokkal okádták annyira, hogy 1564 körül ettől a pestistől Magyarország nagyobb része, úgymint Kecskemét mezőváros is — ahová ez Svendius Lázártól érkezett — mélyen fertőzött lett.

12. Magyar nyelvű betoldás

13. És egyebek.

Az évszázad ezen szerencsételen, eszelős idejében a kecskeméti népnek a fele, amelyik nemrég lutheránussá lett, végül kálvinista hitre tért és a Szent Miklós Templom oldalába a kerítésen belül épített fatemplomot, ahol a várost hamuvá tevő tűzvészig bőfögte szokásos énekét. Az áttérítő igehirdetők kezdetben még nem érkeztek ide, valójában az iskolamesterek fertőzték meg a népet Kálvin tanaival.

Kecskemét mezőváros bírái és szervezete a ferencesek bejövetele előtt:

Főbíró volt 1591-ben Bihony Benedek, 1594-ben. Tót Mátyás, 1597-ben Varga Ferenc, 1598-ban László Ferenc, 1599-ben Szűcs Péter, 1600-ban Varga Ferenc, 1601-ben Koczka János, 1602-ben Cun János, 1603-ban Jeremiás. Ebben az időben a katolikus plébános Gergely pap volt. Kecskemét mezőváros régi számadáskönyvében pedig ez olvasható a nem katolikus hitszónokról: 1600-ban „Pünkösdben¹⁴ Búzás Mihály Praedicator fogatta meg Bíró uram, kinek fizetése hetven forintot, két artyán (!), száz fő kápusta tizenkét fertály búza, három fertály köles. A mestert is fizesse ki ezen conventioból.”¹⁵

A bírák bizonyosan katolikusok voltak mindnyájan, minthogy ez ideig a kálvinisták és a luteránusok csak kevéssé tudtak előretörni, miként a prédikátortól való konvenció is mutatja. Ez idő alatt vajon Búzás Mihály lutheránus, vagy kálvinista volt-e? Ez bizonytalan, mivel ez a mezőváros leginkább a Bocskai és a Bethlen hadjáratok alatt, valamint az ezt követő években fertőződött meg a kálvinizmus erősödése következtében.

Krisztus születése utáni 1600. évtől az 1700. évig plébánosként csak egy bizonyos „Gergely pap”¹⁶ szerepel.

A kecskeméti egyházat a különböző menekülések idején csak helytartók (képviselték). Miután Kecskemét mezővárosban lutherá-

14. Magyar nyelvű rész.

15. V. ö. HORNYIK János: 1860–1866. II. k. 115–116.

16. Magyar nyelvű betoldás

nusok is csatlakoztak már a kálvinista szektához, megnövekedett a nemkatolikusok száma annyira, hogy az egyik évben a bíró kálvinista lett, s másokban katolikust választottak és a tanács tagjai a kálvinisták és a katolikusok közül egyenlően fele-fele részben kerültek ki. Azért jutottak ők ennyire, mert Bethlen fejedelemsége alatt a kálvinisták könnyen terjeszkedtek: ugyanis a mezőváros régi számadási jegyzőkönyvében az 1627. évnél olvasható, hogy Ágoston Pál bíró kálvinista, 1629-ben Hegedűs Miklós kálvinista és így felváltva következik egészen mostanáig. Tekintetbe kell továbbá venni a következőket: hogy amidőn a bethleni időszak alatt a katolikus papokat vagy legyilkolták, vagy szüntelenül tetteleg bántalmazták és mindenhol más egyéb módon gyötörték őket, így aztán hamarosan sehol, így például ezen Kecskemét mezővárosban sem maradt meg állandóan plébános, hanem ide különböző településekről, a saját helyeikről elúzva érkeztek, először szerzetesek, majd világi papok, akik menekülteként a kecskeméti egyházat addig az ideig képviselték.¹⁷

1637-ben a lelkipásztor nélküli árva kecskeméti katolikusok a jezsuita atyáknál könyörögtek, hogy legyenek a papjaik, valójában 1644-ig semmi vigasztalást nem kaptak, mígnem akkor a mi tartományunk szalvatóriánusai a lelkek gondozását, a kecskeméti egyház vezetését elvállalták.

17. 1644-ig, a ferencesek érkezéséig

II. A katolikus plébánia irányítása (1644–1772)

Az első előljáró és aministrátor Gyöngyösi János atya volt, aki három évig kormányzott.¹⁸

Ugyanabban az 1644. évben, amikor más szerencsétlenség is történt, ugyanis egész Magyarországot a súlyos pestis métélye hosszan fertőzte, így a Rákóczi¹⁹–féle üldözések, másrészt a kegyetlen pestis okozta oly sok temetés ellenére — naponként növekedett, a szeretet könnyekkel locsolt kecskeméti kenyerét nyújtották a népnek.

1673-tól főtisztelendő Szécsény György (kormányzott). Ezt az előljárót Zatkó Pacificus kulcsár atyával együtt rablól török pogányok elfogták, majd a Tiszához vitték. Ott a táborban miután megkorbácsolták és gyötrelmesen kínozták őket, azzal a feltétellel engedték el az atyákat, hogy a császáriaknál fogvatartott kálvinista prédikátorokat engedjék szabadon, amit ha nem teljesítenek, keményebb megtorlást helyeztek kilátásba.

Ebben az évben²⁰ történt az igen kegyetlen kecskeméti tűzvész, amelyben a mezővárosi házakkal együtt az öreg Szent Miklós templom és ennek a keleti oldalán lévő kálvinisták fatemploma, a ferencesek kolostora hamuvá lett. Ugyanebben az időben más baj is jött: nagy éhínség és mindenütt elterjedt pestis elérte Kecskemét mezővárost, ezért a katolikus templomot, az iskolát örök jögon átadták a ferences atyáknak.

18. Ekkor még nem voltak házfőnökök Kecskeméten, mivel akkor még nem rendházunk, hanem csak székházunk volt itt. Vezetőjük praesidens (előljáró) volt.

KARÁCSONYI János: 1922–1924. I. k. 96–99.

19. I. Rákóczi György erdélyi fejedelem (1630–1648).

20. 1678-ban.

1678-tól főtisztelendő Gyöngyös Gergely²¹ igehírdető tényleges kormánysegéd igazgatott. Ebben az évben nagy viták támadtak Kecskeméten a katolikusok és a kálvinisták között. A katolikusok ugyanazon a helyen akartak új templomot építeni, ahol a tűz pusztított, a kálvinisták szintén azt a régi részt követelték, a saját fatemplomuknak a helyét és a szándékától egyik fél sem akart elállni. Ezután a ferences házfőnök és a katolikus lakosok folyamodványt nyújtottak a Magyar Kamarához másrészt a földesúrhoz, Kohári Istvánhoz, aki Lipót²² iránti hűségéért néhány évvel ezelőtt, a meghalt Veselényi Ferenc nádor egyik birtokát, Kecskemét mezővárost megkapta. Beszélik az öreg emberek, hogy midőn Lipót császár Bécsbe igyekvő kémét a törökök elfogták (így az semmi jelentést nem adhatott a törökök készülődéséről) két kecskeméti lakos: Hegyes György és Tekeresi Kovács János, akiket nagyságos Kohári István 1682-ben a pásztorok budai és szegedi szabad járásával (útlevelével) Belgrádba küldött — lóvásárlás ürügyével — a törökök táborában lovakat kerestek, Lipót császár szerzetes kéméhez értek, akitől nem írásban, hanem szóban megtudták a törökök hadmozdulatait, amit visszatérve hírül vittek Kohárinak. Ez a hír végül a császárhoz is eljutott, aki ezután Bécsben a megelőző intézkedéseivel a törökök roppant nagy sokaságát ellensúlyozni tudta és amikor azok odaérkeztek szerencsésen győzedelmeskedett felettük.

1686-tól nagyságos főtisztelendő Litkei János igehírdető kormányzott. Ezt az előljáró atyát Buda első ostroma után elfogták a pesti törökök, akit aztán a kínzás különböző nemeivel, sőt a rettenetes barbárság körülményeivel gyötörték, de a korbáccsal és ütlegektől megkínzott atyát a kecskeméti lakosok — nehogy kegyetlen fogságba hurcolják — kiváltották. Ebben az évben nem volt vészterhes az Isten, a törökök által sem küldött vétkeinkért megérdemelt szerencsétlenséget, minthogy Buda királyi várost több más dunántúli helységgel együtt kivette a törökök kezéből. Szegedet ugyancsak

21. KARÁCSONYI János: 1922–1924. szerint Gyöngyösi Kulcsár Gergely.

22. I. Lipót császár (1657–1705).

elfoglalta ebben az évben a keresztények nevében a gógös ellenségtől Heister és Deák Pál. Feljegyzendő ide az, hogy Isten kegyelméből a dicsőséges győzelmi bevonuláshoz — Budára és különösen Szegedre — nagyságos főtisztelendő Nagy János atya, a szegedi házfőnök mindenhol összeíratta öreg emberekkel a török összes épületét, amiről pontos és hű jelentést tett az udvarnak, így támogatva Heister-t és a császári sereget.

1687-től nagyságos főtisztelendő Séra György atya kormányzott két évig. Ez az előjáró atya látta az elhagyatottságot Kecskeméten, mert az ő kormányzása alatt Thököly gonosz csapata, az egész kálvinista gyülemez népség betört a városba és a katolikusokat az engeszthetetlen gyűlölet fegyverével szörnyű módon gyötörték mindenhol. Mindenesetre a Thököly-féle katonák maguknál a barbárok-nál — akikkel együtt harcoltak — is vadabbak voltak, miután mindenhonnan összesereglettek Magyarországon és szörnyű támadásaikkal gyalázatosan pusztítottak és gyilkoltak. Kohári Istvánt, ennek a mezővárosnak a földesurát börtönbe zárták, nemkülönben Kecskeméten pedig a katolikusok ellen harcoltak, de a szavak perlekedését aztán felváltotta a fegyver, a korbács és az iszonyú üldözés. Valójában a szerencsétlen katolikusokat semmi sem érintette szomorúbban, mint amidőn a nemkatolikusok gógös csapata a ferences atyák kolostorában betört, hogy jámbor szerzeteseket megöljék, vagy vadállati és más embertelen módon megszenteltségtelenítsék. Végül Séra György atya előljárót és az egyházközség helytartóját a rendházból a katonák gyúnyolódása közepette kihurcolták és a földön vonszolva — egyházi ember létére — gyalázatosan elvitték fájdalmasan a ló nyergéhez kötözve jó messzire. Az előjárót úgy mentették meg a kecskeméti katolikusok, hogy nagy költséggel és szakadatlan könyörgéssel az ármánykodók kezéből kiváltották.

1700-tól főtisztelendő Palásti András igehírdető tartományi atya kormányzott két évig.

Ebben az évben főtisztelendő Mora Atanáz tartományfőnök irányításával Gyöngyösön gyűlést tartottak, ahol a kecskemét székház²³ tényleges rendház²⁴ lett, házfőnökkel,²⁵ amit aztán egy éjjel és nappal karénekkal ünnepeltek. Ezt az ünnepséget a ferences atyák a nép bőkezű fizetésével rendezték meg szerencsésen. Ez a házfőnök 1700-ban, amint a könyv szerint ismeretes, a sekrestyében kriptát épített. Ezenkívül az előbb említett főtisztelendő házfőnök atya midőn megszemlélte a régi fából készített rendházat, megállapította, hogy az az atyák későbbi lakásául szolgáló rész keskeny, sőt a kelletténél kisebb is. Ezért gondos munkával elkezdte kőből építeni azt a szárnyat, amelyik a tartományi atya cellájától egészen a házfőnökéig tart és nyugat felé fordulva a Szentháromság szoborra tekint. Mivel a kecskeméti lakosoknak ebben az időben szegények voltak és az anyagok összehordásában nem akartak támogatást nyújtani, de a házfőnök atya figyelmeztette őket őszinte beszéddel újra meg újra és végül felidézte a régi bajokat, majd a jótélményeket, amiket ettől a rendtől kaptak. Aztán ezeknek a süket füleknek egy történetet mondott el: Még a legvallásosabb férfit is sújthatja átok, ha Isten ráküldi a különböző bajokat, de aztán nyomban felismeri Isten az erényt és a jók számára az őket megillető jótélményt küldi. Később a városban a nép közt elterjedt, hogy a rácok 1707. évi kegyetlen gyilkolását Isten bosszújának tulajdonították, amit a neki nem kedves népre küldött az ezt megelőző átok miatt. Az 1741. évi vizsgálatnál derült ki, hogy a templom néhány napig be volt zárva.

23. Residentia.

24. Conventus.

25. Proto quardianus. KARÁCSONYI János: 1922–1924. szerint 1694-ben volt a változás.

1702-től főtisztelendő Nagy János atya kormánysegéd igazgatót három évig. Ebben az időben, tudniillik 1703-ban a kecskeméti lakosok elpártoltak a király hűségéről és Rákóczi Ferenc fejedelem hívei lettek, aki a kecskeméti rendházunknak 1704. október 12-én a következő szövegű pártfogó levelet adta: „Az²⁶ Ketskemeti Pater Franciscánusok Klastromát, úgy magokatis Személylek szerint kegyelmessen protekciónk alá vettük.”

Ebben az időszakban, tudniillik 1707-ben a császár a támadás-kor — amikor Kecskemét város az egész környékkel, csaknem a Tiszaig terjedő területtel együtt Rákóczi kezén volt — felszólította a szegedi vár parancsnokát, hogy az őhozzá hű rácok által a Rákóczi hűségére tért nép sokaságát a koronás király hűségére visszatérni kényszerítse. A parancsnok ezután hirtelen ötlettel és a legkegyelmesebb király engedélyével Kecskemét elpusztítására indult. Rác sereggel a pusztákon és elhagyott helyeken át Kecskemétre érkezett, hogy azt kirabolja, szabadságától megfossza, a lakosokat kénye kedve szerint gyötörje. Ez a vihar volt az, amelyik a kecskemétiakat a mély álmukból felverte: mert április 3. napján, éjszaka közepén, három órakor a fegyveres rácok sokasága ellepte a várost, olyan gyilkolást vittek végbe, amilyet csak lehet. Akár a háború gyászos jelére, a kürtök hangja és az ártatlanok jajgatása, akiket legyilkolnak, hangzott minden utcában és házban. Egyesek bátrabbak voltak, akik nem hagyták barom módjára levágni magukat büntetlenül, vagy megkötözve elvezetni és minthogy a szükséges erővel bírtak, keményen harcoltak. Valójában a szerencsésebbek hiába kaptak erőre, mivel a túlerőben levő rácok csapata ezeket a szerencsétleneket kegyetlenül legyilkolta. Vagy arra kényszerültek, hogy az ellenségnek megadják magukat. A zsákmánnyal végül, amit az elpusztított házakból, kirabolt szekrényekből, elhajtott barmokból szedtek össze, visszavonultak a rácok, az elesett embereikkel együtt. A szomorú várost, a legnagyobb szörnyűség színhelyét elhagyták. Ezután a közös gyászban mindenki jajgatott, volt aki atyját, fivéréit

26. Magyar nyelvű betoldás.

siratta vagy másokat, akikkel rokonságban, atyafiságban, illetve barátságban volt, a házastársakat, a szeretett fiukat keresték könnyek és sóhajtások között. A pusztítás oly nagy volt, hogy méltóan megbecsülni az emlékezetes dolgokat magyarul csak kő kalendáriumon lehetne felsorolni. Mindazonáltal a szegedi parancsnok, aki a pusztítás okozója volt, nagyon megbűnhődött, mert a császár parancsára négyfelé vágva pusztult el.

1708-tól nagyságos főtisztelendő Kis Tamás atya kormányzott két évig. Ez a házfőnök az emlékezetes szörnyű pusztítás után — amely az ártatlan népet borszasztóan sújtotta részben a császáriaktól, részben a Rákóczi-pártiaktól — három, vagy négy beavatott kecskeméti vezető tudtával a rend szegedi főnökének, Nagy Jánosnak²⁷ a közbenjárására egyedül felkereste a császári felséget, hogy a mezőváros részére királyi kegyelmet könyörögjön, amelyet, hogy megkapott, világosan bizonyítja a szegedi parancsnok 1709. július 25-i oltalomlevele. Világosan kitűnik, hogy titokban, tárgyaltak, mindazonáltal Rákóczi legalábbis egyetmást gyanított, mert a fejedelem a tanácsbelieket akkor hűségsszegés miatt magához rendelte. Azt parancsolta, hogy megköttözve hozzák Szolnokra őket és karóba akarta húzatni mindegyiket, hacsak valami is igaz a németektől kapott levélből. A házfőnök atya lelkét ez a szomorú és aggasztó tragédia úgy megindította (tudta, hogy a császárnak megígért titkát továbbra is rejtve kell tartani), hogy titokban levelet küldött a szegedi házfőnökhöz, támogatásért könyörögve hívei részére, mint-hogy a szintén ellenségnek számító, vagyis ellenségesen viselkedő német katonaság a kiterjedt legelőkkel rendelkező Kecskemétet foglalja el és így a határban legelő marhákat és juhnyájakat erővel és ellenséges hatalommal hajtsa el. Az ártatlant megmenti a ravasz-ság! Ugyanis midőn a német sereg harci zajjal megjelent, a kecskeméti marhákat Szegedre hajtván, a Rákóczihoz csapatosan futó kecskemétiak könnyen meggyőzték a fejedelmet, hogy semmi szövetségük nincs a németekkel és így a fejedelem békében elenged-

27. Nagy János 1702–1705 között Kecskeméten volt házfőnök.

te a megbilincselte tanácsnokokat. Ezt az öreg nyolcvanéves Kerke István mondta, aki a házfőnök atya hűséges levélhordója volt, a leveleket összekötve a keblébe rejtette, amelyeket Szegedre Nagy János atyának vitt. Úgy lehet megítélni, hogy méltán a legkiválóbbak közül való ez a férfi. Leírjuk a következőket, figyelembe véve az öregnek ezt a tiszteletre méltó cselekedetét — amelyet a tartomány jólétéért és a Rend iránti hűségéért tett — azt, hogy életveszélyben és csak éjszakai sötétben haladhatott, valójában nádasokban ment kínlódással, így egy éjszaka ért a Fehér-tóhoz, a második éjszaka Mindszentre, innen a mindszenti lakosok segítségével, akik a császár hűségén voltak, csónakon egészen a szegedi rendházig érkezett.

1710-től nagyságos főtisztelendő Borics Alex atya (volt a házfőnök). Ebben az évben — a múlt év háborújának veszedelme után, amely a szerencsétlen kecskeméti népre zúdult — elérkezett minden baj legnagyobbika, a minden korút és neműt egyformán pusztító pestis. A nagyon szomorú várost újból nem vigasztalta senki más, csak a szerzetes atyák, akik előbb a háború aggodalmában, majd most a ragályos pestisben, egész lelkükkel a nyáj és a kecskeméti barátai mellett voltak. Kitűnik mindez szóról–szóra a város bizonyágleveléből, amit 1719-ben adtak ki a következő szöveggel: kilenc évvel ezelőtt, amikor a ragályos pestis idején hűségesen és őszintén siettek a segítségünkre ezen szent szerzet nyolc fia; akikből hat küldetése közben meghalt,²⁸ kettő pedig sértetlenül megmaradt: nagyságos főtisztelendő Szenczi Gáspár és Spanik Sándor atyák, akiket azért is meg kell említeni, mert annyira szorgalmasan gondozták a lelkeket, késő éjjelekig, hogy a sok ezer lélekből senki nem halt meg hitvallás és vigasztalás nélkül.²⁹

1721-től nagyságos főtisztelendő Szenczi Gáspár atya kormányzott két évig. Ebben az évben az új étkezőtermet kitisztították és képekkel díszítették, a Szent Családot a közös étkezőterembe visszavitték. Elkészült a harmadik szárny is, amelyik csaknem a kert-

28. KARÁCSONYI János: 1922–1924. szerint nyolc szerzetes halt meg.

29. V. ó. HORNYIK János: 1860–1866. II. k. 34. sz. oklevél.

től egészen a sekrestyéig tartott. Ezen házfőnök atya kormányzása alatt készültek el szerencsésen ugyancsak a szerzetesi cellák is a következő évben.

1724-ben nagyságos főtisztelendő Palásti Dénes (lett a házfőnök). Ennek a házfőnök atyának az iparkodásából a karzathoz fából folyosót készítettek és tartósabb anyagból falat emeltek a karzat és a sekrestye kibővítésével. Valójában az a rendház temetőjén kívül eső térség lett, ezért azt az épületet elkezdték építeni a templom gondnokságának és a katolikus tanácsnak az előzetes hozzájárulásával. Ebben a fent jelzett évben a főtisztelendő püspöki tanács úgy határozott, hogy az elemi iskolát³⁰ a rendházunkkal egy tető alatt fel kell állítani, ahol a szerzeteseink a zsenge ifjúságot betűvetésre taníthatják, nem akadályozva a kegyesrendi atyák iskoláit.

1732-ben nagyságos főtisztelendő Nagy Miklós atya (lett a házfőnök). Ebben az időben keletkezett egy komoly panasz: Vajon az iskola, avagy népiesen mondva a plébánia, a rendházhoz tartozik-e, minthogy kétségkívül a kerítésünkön belül van. Ezután minden gunyolódónak a főtisztelendő egyházi hatóság válaszolt: Azt a házat a templom gondnokai és a város katolikusai helyezték el, akik idáig mindig békésen használták. Nemkülönben átadta ezt a főtisztelendő egyháztanács, hogy baj esetén a férfiak és a nők a rendházban visszakapják azt — ami nem is a népé mihelyt védelem szükséges számukra. Ebben az évben fájdalmasan vette tudomásul a főtisztelendő püspöki tanács azt, hogy ennek a kecskeméti rendháznak az atyáival szemben annyira merészkedtek vakmerőségükben a kálvinista igehírdetők, hogy meghívták hozzánk mindenhonnan az ellünk elleni hitvitázókat. Ami ellen csak késői eltiltást tudott fogantatosítani a főtisztelendő tanács és főtisztelendő Vaczulik Márton tartományfőnök.³¹

Ebben az évben, május 13-án kegyelmes Hermann Gábor kalocsai érsek úr a gyalázatos ellenségeskedések megszüntetése miatt

30. Schola trivialis.

31. V. ö. HORNYIK János: 1860–1866. II. k. 34. sz. oklevél.

minden rendház és székház koldulási területét — a saját érsekségén belül — meghatározta. Így a kecskeméti rendháznak az első pontban a következőket jelölte: maga Kalocsa székváros és a következő falvak: Kisharta (Kis Harta), Akasztó, Kiskőrös (Kis Kőrös) és Kecel (Keczel). Ezen felül még meghatározta kegyesen: Elsőként azt, hogy a határvonalakat — a koldulás elvesztése terhe mellett — minden egyházi személy tartsa be. Másodsor, hogy a szerzetes atyák írást vigyenek magukkal és mutassák be a főtisztelendő plébános uraknak, nemkülönbén készíteni kell szentbeszédet a küldetéshez. Harmadszor, hogy a szentségeket ne szolgálják ki a plébános urak jóváhagyása nélkül.

Ugyanebben az évben május utolsó napján a kolostorhoz hozták Szent Miklós ereklyéit, szalaggal átkötött ovális üvegben, hú leírása a levéltárban található.

Ugyancsak ebben az 1734. évben a kegyelmes püspök úr adott ki kegyes rendeletet arról, hogy a szentségek bemutatása a népnek szombatokon, vasárnapokon és ünnepnapokon úgy legyen, hogy a Szent Ferenc és a Szűz Mária Rendje a körmeneteket a kerítésen belül vezesse. Látható a rendelet a levéltárban.

1738-ban nagyságos főtisztelendő Moczári Bernát atya teológiai tanár (lett a házfőnök). Ezen év augusztus hónapjának elején, amikor Szegeden már hatalmas méretekben terjedt a fertőző pestis, a bölcsészeti iskolát a kolostorból Fülekre helyezték át.

1739-től nagyságos főtisztelendő Olasz Remig atya kormányzott három évig. Ebben az évben (1739-ben) a pestis már az előzőeken kívül máshol is dühöngve, április 24-én Kecskemétre is elérkezett, ragályt hintve úgy, hogy attól az emlékezetes naptól a következő év február 29-i ebben a városban négyezer ember halt meg benne. Oly sokan kapták meg a betegséget, hogy a felállított kórház nem tudta befogadni őket. Az emberek közül számosan így összevissza szét-szórta otthon feküdtek, sokan minden vigasztalás nélkül haltak meg. A halálnak ebben a siralmas árnyékában pestises volt a város minden szöglete, a mi rendünkből és a szigorú Szalvatóriánus tartományból öt ferences pap volt, akik vállalták a haldoklók lelkének gondozását, így a nagyságos főtisztelendő Borechki Zsigmond atya

tényleges hitszónok, aki kecskeméti származású volt, nagyságos főtisztelendő Csapó György atya tényleges hitszónok, Verekenyi Benedek hitszónok, Svetovics Pál hitszónok, Kovács Bertalan hitszónok. Ezek mindnyájan a sorvadozók szolgálatába helyezték magukat irgalmasságból. A templom épületében, vagy a rendházzal határos iskolában maradtak, éjjel-nappal a pestissel fertőzött házakat látogatták, a sokaságban senkitől nem tagadták meg a szokásos lelki vigaszt, a haldoklóknál maradtak. Két atyát temettek el, akik ebben a betegségben haltak meg, a haldoklók szentséggel való ellátásakor, ugyanabban a házban az irgalmasság gyakorlása közben pusztultak el.³²

A következő (1741.) évben a pestis miatt kapott adományokból az egész rendház új tetőt kapott cserepekkel. Ugyancsak abban az évben készült el a kis torony a rendház sarkánál (két kis harang részére), amit lemezzel fedtek be. Azonkívül átjárót építettek és a sekrestye fölé két cellát alakítottak ki, megőrizve az épület egységét. A katolikus tanács még tiltakozott ellene, de természetesen nem tudott arra alapot adni.

1743-ban nagyságos főtisztelendő Várkonyi Jeremiás atya (lett a házfőnök). Ezen év január 27-én állították fel a Szentháromság szobrot a rendház előtt ünnepélyesen. A főtisztelendő mindszei plébános úr szentelte fel, ugyancsak beszédet mondott nagyságos főtisztelendő Bereczki Zsigmond atya, ezután a város jótekonyságából ebéd következett mindenki kívánságára.

1744-től nagyságos főtisztelendő Badzy Sándor atya teológiai tanár kormányzott három évig. Ezen év május 23-án pünkösdi estéjén kegyelmes gróf Althán Mihály Károly püspök úr Kecskemétre érkezett kanonika vizitációra, akinek a szerencsés megérkezésére hajnalban minden templomban háromszor harangoztak és a templom körül minden szentek litániáját énekelték. Az érkezéskor, délután öt óra tájban a nagyságos főtisztelendő házfőnök atya (körülvéve a karpalástba öltözöttekkel, gyertyákkal és tömjéntartókkal),

32. V. ö. HORNYIK János: 1869. (Kecskeméti Lapok, 1869. 17. sz.)

kiséretében hűséges híveinek sokaságával és a református prédikátorokkal a templomtól kb. 200 lépésnyire ment, ahol a piactéren a kegyelmes főpap az odakészített székekben ült. Ott nyomban imát mondtak együtt. A házfőnök alázatos könnyekkel borítva a békét kínálta, akár a megfeszített Jézus Krisztus, Istenhez fohászkodva. A csók után békével elindultak, utánuk a szépen felöltözött mintegy 300 fiatal lakos, majd pedig még csaknem ezren vonultak. A rendezett menet a Szent Miklós Templom felé fordult, ahová a püspök ernyő alatt követte az egyházakat a „Pap és főpásztor”, az „Áldáshozó Isten” és az „Isten téged dicsőitünk”³³ című énekek éneklése közben. Míg a templomtérrig értek a kegyelmes püspök úr az egyháziakat és a népet egyaránt megáldotta, a házfőnök atya pedig tömjénnel füstölt. Ezután az egyháztanácsba mentek, ahol keveset imádkozott a püspök és a szokásos szavakat mondta, a házfőnök atya ezen a helyen imádkozott. Majd a püspök a felállított díszszéken helyet foglalt, a házfőnök atya szép latin nyelvű üdvözlő beszédet mondott, ami után őkegyelmessége szintén latin nyelvű beszédet mondott és előadta érkezésének okát, majd közösen felolvasták a templomban a Kancellária által kiadott királyi rendeletet a vizitációról, amely szerint a katolikusok, de ugyanúgy a más vallásúak templomait, a papokkal együtt meg kell vizsgálni. Miután felolvasták a rendeletet, a püspök javaslatára a megholtak ügyét vizsgálták meg. A püspökkel együtt templomba és a temetőbe mentek, ahol szenteltvizet hintettek szét. Ott a püspök elkezdte vizsgálni az oltárokat, ereklyéket stb. Ezeket befejezve a kegyelmes püspök úr az általános helyettesével és másokkal a rendházba jött. Pünkösd ünnepén ünnepi misét tartott a házfőnök atya a jelenlévőknek, köztük a kegyesrendieknek is. Korán reggel és délután kétszer bérmált. Végül a püspök az ünnep napján délután négy órakor nagy kísérettel Alpár faluba ebédelni eltávozott és a mindenholnan összesereglett népnek áldást osztott, majd vigasztalólag elbúcsúzott.

33. „Sacerdos et pontifex”, „Benedictus Dominus Deus”, „Te Deum laudamus”.

Ezen 1744. évben a fentebb említett kegyelmes püspök úr látogatásra érkezett Cegléd városba, ahol először a plébánia adminisztrátorának kinevezte nagyságos főtisztelendő Berkai Dániel atya hitszónokot, akinek az adminisztrátorsága alatt, két évben a katolikusok száma 800-ra emelkedett, pedig odaérkezésekor csak 300-an voltak. 1746-ban aztán plébános lett.

Ebben az évben (1748-ban) a kecskeméti határon átvonuló sáskákat tömegétől kétszer is inséget szenvedtek. A sáskákat, hogy ne tudjanak letelepedni, trombita hangjával,³⁴ puskák elsütésével, harangozással stb. úzták az emberek. A sáskákat innen Matkó pusztára vonultak ott a tojásaik kikeltek, és a következő év július hónapjában homok gyanánt felemelkedtek, dél felé fordulva a kecskeméti pusztákon átvonultak.

1756. április 18-án feljegyzésre méltó zavargás történt Kecskeméten, egyrészt Fehér György a mezőváros bírása, másfelől gróf Czirjáci csapat kapitánya és némely katonája között. Tulajdonképpen a bíróság súlyosan megsértette a kapitányt, aki a vele volt katonáknak megparancsolta, hogy a bíróság házába ugorjanak be, erőszakkal, gyűlölettel és fenyegetéssel. A bíróság ezen törvénytelen ség a méltóságában végsőkig megbántotta, miután ezt a dolgot meghallotta a hírvivőktől, noha nem volt veszedelem, megparancsolta, hogy a nagyharanggal adjanak jelet, ami ezáltal riadót idézett elő és mindenki, aki tudott, gyorsan összefutott. A harang jelére összefutott sokaságot a lázadó kapitány ellen rendezte. A kapitány csak csekély csapattal rendelkezett, hogy a többieket serényen meg tudja keresni, a katonáit — inkább kéréssel, mint gyűlölettel — tüzelte és így itt a védelmet biztosította, ő maga pedig a postakocsival távozott.

1756. augusztus 7-én a kecskeméti tanácsnokok között azelőtt sohanem hallott dolog történt. A tanácsban egy bizonyos Somodi nevű férfi, aki a szegényletes református vallásban nevelkedett,

34. Pl. Baján az 1748. évi sáskajárásakor szintén trombitákat fújtak a sáskák elterjesztésére. KAPOCS Nándor — KÖHEGYI Mihály: 1986. 132.
(A bajai ferences zárda háztörténete I. (1694–1755.) In: Cumania 9.)

tolvajkulccsal behatolt a titkos tanácsterembe, ahol szükségszerűen a mezőváros összegyűjtött kincseit őrizték és onnan — mint a másik tolvaj Krisztus gyülekezetében, Iudás Iskariotes — naponként a ruhája alá rejtve és a lábbelijében a nagyobb ezüst pénzeket kihozta. A mondott napon aztán a szokásos őrködés alatt rajtakapták, a régi bűn kiderült, az ellopott pénz az egész tanács és mindenki előtt nyilvánvaló lett. Szégyelte mindenki a becsületvesztést, különösen a saját vallásának követői és a fájdalom terhével rögtön törvényt ültek: 45 font súlyú béklyóba rakták Somodit és a városháza előtt állított verpadon lefejezték. Azok a szerencsések, akik felfedezték a bűntényt, zsákmányt kaptak.

Ennek a házfőnök atyának a kormányzása alatt, 1756-ban hozták létre a harmadrendű ferences atyák szervezetét, amely naponként mint a termő szőlő a tisztelet és a kegyelem gyümölcsét hozza.

1760³⁶ július 27-én Szent László ünnepén hajnali öt óra tájban ifjú Soltiss Mihály fogoly a városi börtönből — az örök borivás szokása miatt — társával el tudott szökni. Már előzőleg a bilincset előkészítette úgy, hogy könnyen le tudta venne a lábáról. Miután elhatározták magukat a szökésre, a fadarabot, amin a bilincs volt, megvékonyították, majd leszedték a lábukról és azzal a fával ütötték le a börtön szerencsétlen őrét, akit a földreterítettek és így kimenekültek. Az ör csaknem holtan a földön feküdt, majd néhány órával később meghalt. Uram, adj örök békét neki! Ámen.

Az előbb említett ifjú már a biztonságos menedékhelyen tartózkodott, amikor elkezdtek keresni. Vajon ő, úgy mint gyilkos örülhet-e a menedék jogának? A bírák javasolták, hogy akár a földes urasághoz, akár öfelségéhez kell az ügyet átadni. Egészen addig alkalmas bilincsen a rendházban jó őrizet alatt tartották, amíg méltóságos gróf Kohári Miklóstól, teljhatalmú megbízottja által a nyilatkozat megérkezett, amihez a méltóságos püspök úr adott olyan utasítást, hogy vissza kell a városi börtönben vinni a foglyot, ahol mintegy

35. A háztörténet vezetését 1759-ben kezdték.

püspöki börtönben kell őrizni egészen az ügy ítéletéig. Vajon örül-e a menedék jogának?

1761. április 19-én este 9 óra körül tűzvész keletkezett, hat ház teljesen leégett, hármat valósággal leromboltak és így a tűz nem terjedhetett tovább.

Megegyezett (a rendház) Schindler József komáromi festővel 300 forintban, hogy kifesti az étkező termet gondos és szép munkával, amelyet az el is végzett. Szent Mihály ünnepe után kezdte el és május 9-én fejezte be. Ugyanezen a napon készült el 26 forintért az étkezőteremben mosogató. Ennek az elhelyezése előtt a mosogató csatornáját a konyha alatt vezették az udvarba. Az étkezőteremben emellett új almáriumról is gondoskodtak a szükséges eszközök számára. Ugyancsak elhelyezték az óránál a kéztörölköt, a tányérokat az ülésre is alkalmas kemencénél és az ajtónál úgy, hogy lehetett ott mosogatni edényben. Ezenfelül a szószéket visszaállították az étkezőterembe és az egész mennyezetet az úrvacsora képeivel, valamint még 15 képpel díszítették. Az étkezőben a mosogató, az óra és az ablakok arányosan helyezkedtek el.

Augusztus 26-án a sekrestyét összekötötték a házfőnök cellájával. Miközben a téglákat kiszedték, hogy léceket helyezhessenek el, a padló alatt nagyobb alapot készítettek lécekből, amit minden oldalról rendesen megcsináltak. Így a szentélytől a sekrestye sarkáig tartó átjáró alatt el lehetett rejteni a templom kincseit.

Ugyancsak ebben a cellában készítettek a könyvtár részére almáriumot és más igen szép felszerelést. Szintén csináltak még kályhákat és egyéb hasznos dolgot.

Ugyanebben a hónapban³⁶ újlag felmerült a vasárnapokon és ünnepnapokon való munka tilalma, amiről a nagyságos főtisztelendő házfőnök atya értesítette a városházán ülésező kecskeméti tanácsnok urakat, hogy az ünneptörök és a vasárnapot megsértők nevét gyűjtsék össze és kérte a segítséget a házfőnök, hogy zabolázzák meg azokat, valamint ismertessék pontosan a Helytartótanács

36. 1761. szeptember.

rendeletét. Különben bevádolja őket a rendház a segítség megtagadókát a templom nevében együtt azokkal, akik a Szent Miklós ünnepén táncolnak.

Panaszt hallottak a katolikus tanácsnok urak, miszerint a harmadrendű ferences apácák a leánykákat rosszul tanítják. Ezért behívták szeptemberben az összes leánykát, ahová a nagyságos főtisztelendő házfőnök anya két főtisztelendő atyát küldött, akik a tanárnokokkal együtt megjelentek a nővérek házánál. Ott három leány versekkel és szép szövegekkel köszöntötték a tanácsnok urakat, akik megbizonyosodtak arról, és ki is jelentették, miszerint a leánykák igen jól tudják a feladatukat. A nővérek, majd László hitszónok atya vizsgáztatott. Ezután a gyerekek más feladatot mondtak fel. Az ellenőrzők elégedetten vonultak vissza és megígérték, hogy a telhetetleneket is meggyőzik erről.

Új ajtó készült az étkezőnél az átjáróban a konyhába és a pincébe. Ugyancsak elkészült az étkezőben három új álló szobor és egy szilárd kapu, valamint egy szobába nyíló ajtó.

1762

Bizonyító levél a luteránus temetőről:

A belül írtak szerint tanúsítjuk, hogy az evangélikus részben lévőeknek a felséges királyi tanács megbízásából, valamint kegyelmes, méltóságos és főtisztelendő váci püspök úr gróf Eszterházi Károly megbízásából, valamint kegyelmes, méltóságos és főtisztelendő váci püspök úr gróf Eszterházi Károly megbízásából az Apostolok Oszlásának Kápolnájánál a kecskeméti tanácsnok urak, pontosan Szentkirály Pál úr és Szekres András úr jelölték ki. Ugyancsak ott volt még ennek az évnek a gondnoka, Hajagos József úr, Balás Zsigmond hitoktató atya, Verebély Ambrus tanácsadó atya, Konráth Mátyás atya a mi sekrestyésünk. Az iratot, amelyen a használatos hiteles pecsétünk és aláírásunk van, átadták a kecskeméti evangélikus — másképpen luteránus — vallású lakosoknak. Kecskemét, 1762. április 12. (Aláírás) Kósa Benedek.

Ennek az évben az adventje utáni 4., vagy 5. napon³⁷ a városban tűz keletkezett, körülbelül dél előtt három órával. Őt, vagy hat ház hírtelen lángra lobbant és ha a városiak nem lettek volna gondosak a tűz megelőzésében, akkor kétségtelenül nagyobb tűzvész lett volna.

A következő hónapban (júniusban) ennek a házfőnök atyának a kormányzása alatt készült el az étkező szentélye és a felső átjáróban két cella.

Ugyanabban a hónapban üdvösen bevezették azt a szokást, hogy ha a fiúk és a lányok elérték a 11 éves korukat, vasárnapokon egyházi zászlók alatt énekszékóval vonultak a templomba a katekizmust meghallgatni.

1765

A kaszárnya a rendházunk kertje mögött épült fel, két emelettel.

Ugyanazon év május 23-án Kecskeméten szörnyű tűzvész kezdődött: a lángok a belsőkocsmá mögött (ahol bizonyára keletkeztek) törtek fel, nagy erővel gerjesztette a szél, két óra alatt körülbelül 100 lakos háza, a kettős malommal együtt, mely a „Vágó kapu”-nak mondott hellyel van szemben, hamuvá vált. Ezért a szerencsétlen lakosok a tűz miatt egészen elszegényedtek. Több mint 100 mérő búzát a csűrőkből ingyen, Isten nevében szétosztottunk, amelyért nekünk Isten fizetett meg.

1767

Ebben az évben és az előző években a kálvinista prédikátorokkal kemény vita támadt abban a kérdésben, hogy a halálraítélt híveiket elkísérhetik-e lelki vigasz nyújtására. Ezek a papok mindazonáltal visszaállították ezt a gyakorlatot egészen addig, amíg aztán Pest vármegye közhírré tette a királyi parancsot. Ennek a királyi rendeletnek csak akkora ereje volt, hogy a református papok ellent tudtak állni. Minthogy december 30-án egy katolikus vádlot-

37. Május 12-én, vagy 13-án. Az ünnepnapok meghatározására az adatok a későbbiekben is: SZENTPÉTERY Imre: 1985.

tal együtt egy kálvinistát is halálraítéltek és mindkettőt a református prédikátorok kísérték a kivégzésre, először is váltották egymást és semmi időt nem hagytak a mi atyáinknak arra, hogy a vádlotthoz jöjjenek. Másodszer nemcsak a börtönben, hanem a börtönön kívül is a vádlott mellett álltak (a prédikátorok), végül a kocsi melletti kíséretet is ők adták egészen a kivégzőtér nagyobbik kapujáig, mondván, hogy a saját híveiket szabad kísérniük egészen a kivégzőtér kapujáig. Más részről ezek a szabálytalanságok a nemes vármege tudomására jutottak és ezek ügyében lefolytatta a vizsgálatot, de valójában a felséges (Helytartó) tanácshoz nem jelentették, azt mondták ugyanis a megyeiek, hogy a ferences atyák lomhák voltak, mert szükséges lett volna először is a prédikátorokat visszaküldeni és így az elítéltnak (katolikus pappal) lelki vigaszt nyújtani. Másodszer pedig a prédikátorokkal szembe kellett volna szállni, hogy azok az elítéltek mellé a börtönön kívül ne álljanak, vagy a kivégzőtéren egy lépéssel hátrább kísérvék az elítélteket.

Augusztus 22-én a foglyok szemléje alkalmával, ismét két kálvinistát ítéltek halálra, akiknél a mi atyáink közül való igehírdetők teljesítettek szolgálatot, de akkor újból hiányoztak, amikor a börtönön kívül az elítélteket a kivégzőhely fele vitték megkötözve szekéren. A prédikátorok odaálltak és együtt imádkoztak, majd ismét egészen a kivégzőtér kapujáig a kíséretet adták a kocsinál a saját hívüknek.

Ebben az évben igen heves tüzek támadtak. Az egész remegő lakosság biztos jövője a tűzvész miatt még éjjel egy óraker is kétséges volt, ugyanis néhány szomszédos házat már ugyanabban az órában elborította a tűz úgy, hogy egy bizonyos nemkatolikus Tormás András házának három szomszédjánál törtek fel a lángok. A ház úrnője a saját 12 éves szolgálójából különböző fenyegetéssel kiszedte, hogy bizonyosan ő gyújtogatott. A kislány bevallotta, hogy két szomszédban ő gyújtotta a tüzet, őt aztán bírói vizsgálat alá vetették a kálvinista Herczeg János leánya, Herczeg Anna vádja alapján. A fentebb említett kislány úrnője 200 forintot adott, hogy az eset megtörtént, minthogy a leányt örökbe fogadta és a szülőkkel (akik szerencsétlenek voltak) tartják el közösen a gyereket. Hason-

lón nyilvánosságra került hamarosan egy másik (katolikus), szintén 12 éves leány esete. Amíg a magához hasonlókkal játszott az ünnepnapon, akkor történt a katolikus Barát Ferenc tanácsnok istállója leégésének kezdete, amit tüzes kanóccal okozhattak. Ugyanúgy önként vallotta leány, hogy az említett Herczeg Annától különböző ígéreteket kapott, hogy ezt vallja. Ezért őket a börtönbe zárták és ott már egy évnél tovább őrizték. Aztán az elmúlt eset után, december 7-én Tormás úr a vármegyéhez fellebbezett, ahol a jövőre nézve kedvező fordulatot a következőkben ismertetjük majd.

Herczeg Anna a legújabb eset után a vármegyétől kierőszakolta a kiszabadulást úgy, hogy a leányok közül a kálvinista két évet, a katolikus egy év börtönt és egyenként 15 nyilvánosan kimért korbácsütést kaptak.

Április 13-án vártuk II. József római császár érkezését, aki a péterváradi várba, Temesvárra és Bánátba ment sietve, kíséretében Albert herceg helytartóval, Laudonnal, Laszcizs-zsal, valamint Derichoten lelki atyjával és az orvosával. Minden előkészület megtörtént és gondoskodtak arról, hogy a szomszédos helyekről szállítsanak mindenféle étkeket, nemes borokat az ünnepi lakomára, de váratlanul hajnali fél háromkor érkezett meg (a császár). Amikor Csaba Mátyás az álmából felriasztott kálvinista bíró (aki a latin nyelvet nem ismerte, hogy mégis a császárt üdvözölni akarván, néhány előre megszerkesztett latin mondattal készült fel) akkor mást mondani nem tudott mint azt, hogy üdvözöljük,³⁸ amire a császár meglepetten válaszolta: elfogadjuk.³⁹ A friss lovakat felkészítették, három órakor Félegyházára indultak és így az összehordott ételt, italt a tanácsos urak maguk között szétosztották.

Május 17-én a katolikus Szentkirályi Pál bíró úr egy bizonyos oltalomkeresőt a temetőből saját hatalmával, a katolikus Csaba Pál és a kálvinista Deák Mihály nevű embereivel elhurcoltatott, megkorbácsoltatott és megparancsolta, hogy öljék meg, mindezeket a mi

38. Gratulamus.

39. Acceptamus.

tudtunk nélkül. Mihelyt ezeket a házfönök atya megtudta, személyesen tárta fel a főtisztelendő váci egyháztanácsnak, amely az engedetlen bírót kényszerítette sürgősen odautazni, ahol kemény korholás után a kiközösítéstől feloldotta. A bíró említett embereit főtisztelendő Erdélyi József által a mi büntetészékünkhöz idézték, ahol két arany lefizetése után az egyiket súlyosan megfedték, a másikat a kiközösítés után feloldozták.

1768

Szentkirályi Pál bíró úr a mezővárost árokkal és kerítéssel vette körül, valamint a kapukat megerősítette és kapuórságot állított fel.

Ezen év novemberében négyoszlopos kőből készült vesztőhelyet emeltek magas körülkerített fallal, azon kapuval.

1769

Timcsák Ignác — midőn feleségével, Kalózi Teréziával veszekedése támadt (melynek a pere látható a levéltárban), a feleségével együtt a bíró megkorbácsolásra ítélte őket — menedéket kért nálunk és ott a bíraktól megmenekülve elmondta, hogy az előbb említett Terézia a saját férjét meg akarta mérgezni, de őt nyomban elfogták, letartóztatták és a férfi így a menedékhelyen lévén, magát a jogtalanság alól akarja tisztázni. Ugyanis a bíró úr a helyét az ünnepnap kórusban elfoglaltá, ő nem akart onnan távozni, így aztán hatalmi szóval és a hajánál fogva hurcoltatta ki a hajdúval a bíró, mialatt a bíró elégtételt kért. A pandúrok elfogták bár ő mindenképpen ki akarta magát szabadítani a kezükből, de mégis mint egy barmot a temetőbe hurcolták, 30 botot ráérték, még ugyanazon az éjjelen segítség nélkül megszökött és Vácon a méltóságos prépost előtt a bíró ellen pert indított, de egészen idáig semmit nem ért el. A felesége pedig kilenchavi börtön után — az úriszék határozatára — május 5-én kiszabadult.

Ebben az évben több helyet ért villámcsapás, a legnagyobbak a kecskeméti pusztákon voltak, ahol kettő, illetve három, négy csapás is volt ugyanazon alkalommal.

Az emeleti részen két kályhát emeltek, egyet a második cellában a kórusnál, a másik pedig megmaradt tartaléknak.

A város közepén lévő kút különböző szerencsétlenségek helye lett, ugyanis egy kálvinista nő (azt mondták koldusnő) magát csendben beléfojtotta. Másik alkalommal egy bizonyos Rosa nevű görög fulladt bele kevés idővel a koldusnő után.

Egy fiatal majsait a kinzókamrában a láncon függesztettek fel, amikor egész éjszaka könyörtelenül vallatták, körülbelül éjjel 1 órakor, miután vallott, megszabadították láncaitól, ezután ő a házat átfúrta és ruháját, lábbelijét elhagyva, körbegöngyölte magát, majd zaj és az őrség felverése nélkül menedéket kért nálunk. Innen néhány nap múlva haza (Majsára) a feleségéhez visszatért, ahol amint hírlik meghalt. Nyugodjék békében!

Minthogy Kovács Pál kecskeméti menedéket kérő több éven át már a rendházban volt, a toronyban éldegélt, olykor mégis elhagyta azt. Történt egyszer az, hogy egy éjszaka a feleségét meglátogatta, ahol elfogták és nyomban bebörtönözték.

1770

A házfőnök atya a rendház növelése érdekében a régi fából készült sekrestye helyett — ami összeomlással fenyegetett — új sekrestyét építtetett jó alappal, aminek megfelelő árkot ástak. Kályhákat is építettek be, a régi konzervatórium mellé.

Nagy költséggel és igyekezettel gondoskodott a házfőnök atya a csúrról, amelyet már régen javítottak. A gabona befogadására alkalmasabbra jól megépítették fenyődeszkákból és lécekből.

Augusztus 22-én szörnyű villámok csapkoztak szerteszét, meggyújtották a kálvinista templom tornyát, amely nem egyenesen haladva, hanem két felől tekeredve égett. A villámcsapástól a szétszórodott cserepek valósággal égetett kagylókká váltak. Hozzá kell tenni még azt, hogy a mondott villámlás szörnyű mennydörgésétől Tertiarus atya megrémülve, a felső rész ablakait maga nem tudta becsukni, visszatért az étterembe, ahol egy magából kikelt rémült asszony gyónást, egy másik nő pedig rémült gyermekének a szokásos áldást követelte, a szörnyű körülmények között.

Nem kevésbé emlékeztetese az utókornak, az ami mindenkit óvatosságra int. Az első végzetes dolog szeptember 18-án kezdődött, amikor a Talfáji erdőben vigadozó emberek összegyűltek Matok

József házfőnök atya, Károly Kornél atya bölcséleti előadó, Balás István atya tényleges hitszónok és én, aki from ezt, Serfőző Vince oktató atya. Ott volt még a János nevű kántor, Fábíány Pál és három cigányzenész. Az történt valójában, hogy az elhúzódó ebéd alatt rövid álomba merülő Fábíány Pál tanító kezéből elsült a maga előtt tartott puska és a golyó a mondott oktató atya kalapját érintette. Az atya visszafordulva a nevezett tanítónak sérelmét hangoztatta. A dolog vége az lett (ó legnagyobb csapás!), hogy bár a vigyázatlan tanító nem verte le a mondott atya kalapját, de az erdei őrt (aki már öreg és az eset súlyosságát csökkentei, német volt) csaknem négy lépés távolságra az elsütött puskától, mindenki szeme láttára a bal mellének közepén halálosan megsebesítette. A földre terítette úgy, hogy a lövés után mintegy negyed perccel lihegve és nagy jajgatással hanyatt a földre roskadt a jelenlétünkben. Majd riadalomközt végzetesen az életből eltávozott a szerencsétlen német, aki még előtte jól belakva és német táncsal vigadott. Mindazonáltal az előadó atyától, avagy a másiktól teljesen akaratlanul halt meg. Isten ismerője a sziveknek. Ezekről a végzetes dolgokról mindenki mélyen hallgatott. A cigányok a szörnyűségtől megindulva lerogytak és a kezüket a földre téve esküdtek meg, hogy hallgatnak. A mi József nevű világi szakácsunk a német átlövésekor ott volt közvetlenül és a szájából csüngő égő pipát kivéve alig tudott felállni. Végülis mindenki szándékától függetlenül történt ez az eset és a rémült megmaradtak közül az előadó atya a remegő, félsz gyilkos tanítót a szőlőkbe, mint menedékhelyre szállította kocsival. A következő napon a meggyilkolt holttestét temetésre felkészítve a mi testvérünk koporsóba tette, ezután hajnalban a városháza kocsijával a városi kötélverőhöz vitték, majd a vármegye német lakosainak értesítésével tisztességesen eltemették. Ezalatt a népközött elterjedt a család gyanúja és végül az igazság kiderült.

A második végzetes eset két (ugyancsak német) kőművessel, valamint két napszámossal történt, akik október 31-én a helyi sekrestyének építettek új homlokzatot, már-már befejezték a munkát, amikor a legfelső állványokról lecsúszó törmelékek szerencsétlenül a földre hullottak. Nagy tömegű fa, téglák és rúd zuhant le, mondták

azok, akiket nem ölt meg, nem nyársalt fel és nem temetett el mindez.

Mind a négyen életben maradtak, de a felülről lezuhanó gerendák súlyos ütéseitől az egyik a fején, a másik a lábszárán sérült meg. A harmadiknak összetört a csontja a bal oldalán, de életben maradt, mert innen kimenekülve jajgatott és magát vigasztalta. Mégis van még egy csaknam hasonló eset, amelyet csodálni lehet. Minthogy a negyedik ember, az egyik napszámos éppen a konyhánkban evett, látva a leomlás közeli veszélyét fohászkodással (ahogy ő maga mondta) a Boldogságos Szűz Mária cellájába ugorva, teljesen sértetlen maradt, csak könnyen horzsolta le a bal lábszárának bőrét. Úgy sietett, hogy ne törje össze magát, dicsekedett. Mindazonáltal félelmében amíg a konyhába jött, szitkozódott (szláv szavakkal), semmi mást nem tudott mondani ezen kívül. Az ötödik munkás végig látva ezt az esetet az állványzat erősebb részén, ahová menekült, de onnan a roncsok lezuhanása után, már minden veszély elmúltával is alig lehetett visszahívni.

Ezen év egész ideje alatt minden termésből sok és bőséges termett. Legtöbb volt folyóvízi halból, darabja egy krajcárba került. Ezeknek az elfogyasztását az orvosok tiltották, ugyanis attól féltek, hogy járványos betegséget terjeszt. Sok bort is szüreteltek, hanem az a test sanyargatására nem pedig az egészség megőrzésére szolgál.

Másoknak példáknak (bárcsak eredményesen!) egy bizonyos káromkodó az úriszéken méltó büntetést kapott. A hóhér csúfosan levetkőztette és háromszor, három helyen összesen 150 pálcát mért rá, először a városháza előtt, másodszer a Halasi kapu előtt, végül az akasztófánál.

Ezen úriszék alkalmával ítélték Fábiány tanító ügyében — amint feljebb beszámoltunk róla minden zajos eljárás nélkül, mértéketlenül. Mindazonáltal a saját meggondolatlansága miatt köteles volt húsz forintot fizetni a megölt ember feleségének és egyszersmind, másik ember halálának okozása miatt ötven botütésre ítélték, amelyet a városháza előtt hajtottak végre.

Március 12-én tűz keletkezett egy bizonyos kálvinista házában a vásár alkalmával, amit nagy tömeg összefutva csakhamar eloltott.

1771

Szeptember 13-án az étkezőteremben új, Pestről hozott kályhát állítottak fel, amihez a jobb fűtés miatt vaslemez is tartozott.

1772

Minthogy a katekista iskolákból bőséges jövedelem származik, a hanyagok és az iskolakerülők megfélemlítésére a templom jelentős költségen egyházi börtönt, dologházat épített deszkákból, ahová bezárják az említett és egyéb egyházi bűnösöket, akiket nekünk feljelentenek.

A főtisztelendő rendházunk költségén új órát állítottak fel, hozzá oszlopot — a kálvinista bíró úr neheztelésére — amit a katolikus tanácsnokaink három év alatt sem tudtak elkészíttetni.

Július 14-én Kecskemétre érkezett az ide vezényelt Caramelli ezred, amely a seregeknél szokásos időnél egy hónappal tovább maradt. Ehhez tartozik az, hogy egyszer a lögyakorlaton egy katonának két újját átlőtték. Hasonlóképpen szerencsétlenség történt végül táborveréskor, amikor nagyméltóságú Losics tábornok úr szállásának tűzhelyén a korom meggyulladt, de a tüzet végül szerencsésen eloltották a táborból visszatérő katonák. Ez a tűz után három másik tűz (hogy elmondjuk majd) három különböző helyen egymás után keletkezett véletlenül, de mindegyiket szerencsésen eloltották.

Szeptember 27-én körülbelül fél tizenegy órakor összeültek a városházán, ahol jelen voltak:

Salbeck, Erdélyi, valamint a vármegyei urak, az uradalom megbízottjai és a katolikus tanács. Ezen az ülésen főtisztelendő Erdélyi József urat kinevezték kecskeméti plébánosnak és főesperesnek. Az ebéd elköltésével a főtisztelendők és az urak egyenként elutasították a félegyháziaknak azt a kérelmét, hogy főtisztelendő Erdélyi József maradjon még náluk. A méltóságos segédpüspök úr a fent említett küldött urakkal és tanácsnokokkal döntött az építendő templom és plébánia helyéről. Végül — különböző huzavonák után — a legalkalmasabbnak látszott a Szentháromság szobornál lévő hely, amelyet elfogadtak és a főtisztelendő plébános úr lakása helyéül kijelölték Deron úr gabonakereskedő és egy bizonyos Nitrai csizmadia házát. Mivel Deron úr a házát nem akarta elhagyni, csak egy bizonyos

taksa ellenében, ezért a katolikus tanácsnokok összegyűltek a templom plébániájában, kölcsönöztek a görögöktől ennek az épületnek két emeletesre való felépítésére a piactéren, a mézárszék helyén, de olyan megkötéssel, hogy Deron úrnak fizetni kell akkor alkalmasabb lakásra 1000 forintot.

III. A kolduló ferencesek kolostorának működése (1772–1820)

Tehát ebben az évben,⁴⁰ november 15-én a plébániai igazgatás ténylegesen átment — a szentség ünnepélyes átadásával — a világi egyházhoz, XIV. Kelemen pápa rendeletével, Mária Terézia özvegy apostoli királynő uralkodása alatt, a váci egyházmegyéhez sorolva, főmagasságú Migazzi Kristóf⁴¹ bíboros úrhoz, valamint méltóságos Salbeck Károly segédpüspök úrhoz. Ezt a nemes Pest vármegye gyűlésén részünkre kihírdették tekintetes Laczkovics Imre alispán elnökletével, Kecskemét mezőváros főbírája Szentkirályi Mihály úr, másodbírája Banó János úr, Dékány Mihály templomgondnok úr, főtisztelendő Papp Primusz atya a kecskemét rendház főnöke és a tartományi titkár részvételével. A házfőnök az említett évben a kecskeméti rendházban a következő atyák és testvérek voltak: Főtisztelendő atyák: Szalai Ágoston vikárius, Károly Kornél bölcséleti előadó, Trimay Fortunatusz tényleges prédikátor, Kiss István tényleges hitszónok, Rueff Zakariás tényleges kalocsai hitszónok, Szabó Szolanusz háztörténetíró, Kovács Kristóf hitszónok Medveczki Medárd hitszónok, Konrád Mátyás sekrestyés hitszónok, Tari Alex hitszónok vadkerti káplán, Rotter Tamás hitszónok a főmagasságú

40. A szöveg konografikonnal adja meg az 1772. évet: „Anno ergo hoC XV 9-brIs aDMInstratIo ParoChIalI transIt...”

41. Váci püspök (1756–1757, 1762–1786)

kalocsai érsek káplánja, Németi Barnabás hitszónok. Főtisztelendő atyák: Vojtás Gergely orgonás, Gonda Pál, Benkő Lőrinc, Mosó Tamás. Bölceleti egyházi testvérek: Milliusz Kajetán, Boross László, Molnár Prothosius, Meszesi Pál, Glosz Márk, Iancsovics Jenő. Világi testvérek: Hoffer Félix pincemester, Vécsei Fábrián szakács, Medveczki Nepomuk kovács, Krajnovics Ádám szabó, Hernek Ferenc harmadrendű.

1773

Január 2. Nagyságos főtisztelendő Papp Primusz házfőnök atya (mivel a kecskeméti bort, amit jelenleg koldulással szerzik, szeptember után alig, vagy egyáltalán nem lehet az ivásra megőrizni) minden szomszédos helyre utazóval megállapodott, hogy a rendház számára nyári borról gondoskodjon, 168 csőbör (urna)⁴² bort kapott Szadáról, csőbrönként a fehér bort 33, a vörös bort 30 garasért vásárolva meg.

Április 9-én, nagypénteken a plébános úr nem egyezett bele a nyilvános önostorozásba.

Azt a mezőt, amelyet a mi plébániai igazgatásunk idején valójában a rendház kaszáltatott, most a plébános maga vette használatba. Nagyságos Papp Primusz házfőnök atyához, aki már a harmadik évben kormányozza a rendházat, a bíró úr és több tanácsnok úr eljött, jelesül azok, akik a tehetősebbek és a tekintélyesebbek voltak. Elmondták, hogy a rendház részére valamilyen kaszálót biztosítanak és jobb helyen mint az előző volt. Ez az átadandó kaszáló Szentlőrincnek mondott pusztán volt, ami nemcsak a vízjárásos, hanem a száraz időszakban is használhatatlan. Ezért a „jótétemenyért” a rendház a maga részéről az említett városi előkelőinek úgy fejezte ki a háláját, hogy úgy a katolikusok, mint a reformátusok részére június 24-én díszebédet tartott, ahol mindkét részről többen megjelentek — kivéve a bírót, aki Kőrösre ment a vásárba — és az ebéd után egészen késő estig kugliztak.

42. 1 csőbör (urna): 56 liter.

Június hónapban királyi parancs szerint megtörtént Kecskemét mezővárosban a házak számozása. Megszámolták a város kerítésén belül 2495 házat, kivéve azokat az épületeket, amelyek a város kerítésén kívül építettek és minthogy ennek a számozásnak az okát és indítékát senki sem helyeselte, egyesek mégis végrehajtották ezt, miközben rossznak mondták.

Mivelhogy a rendház udvarán a konyha és a kovácsműhely közötti részen romos kút már régtől fogva használaton kívül volt, július 17-én elkezdődött a javítása. A romos kő és téglaleomlással fenyegetett, amit pótoltak alkalmas fával az ácsmesterek.

Július 21-én a házfőnök atya szerződést kötött a gondnok úr útján két olasszal a templom sekrestyéjének és a mellék-ambitusnak a meszelésére. Megállapodtak tehát 20 rajnai forintban, olyan kikötéssel, hogy a következő napon a munkát a szentélyben elkezdi. A Szent Antal Kápolnát, amikor újólal fehérrel fedték volna be, olyan esős idő volt állandóan, hogy ázott minden. Így újból július 30-án kötötték meg az egyezséget az említett két olasszal, hogy ők a kápolna tetejét megjavítják, megtisztítják és az egész rendházat, ambitust és a cellákat fehérre meszelik alul-felül, amely munkáért — a szerződés értelmében — 20 forintot és két szentmisét kapnak.

Augusztus 6-án a Tarczali nevű orvos legényét — aki egyike volt a kálvini hitről az igaz hitre áttérők közül — elragadta valami szomorú levertség és eszét vesztette: A városházától nem messze lévő városi kútba vetette magát. (A mestere vélekedett így az esetről.) Midőn 14-én, amikor az ökörhajtók itatták az ökröket, a kútban a vizet csaknem egészen a fenekéig kimerték és akkor vették észre a mondott ifjú holttestét, akit kihúztak a kútból és utána a külső temetőben, a temető kapuja mellett eltemettek.

Szent Lőrinc napi⁴³ vásáron — a szentmise alatt — egy bizonyos pesti mészáros kihasználta egy asszony buzgóságát és őt a törökbúzába csalta, ahová viszont őket követték a gondos városi kerülők, akik ott megfogták és megkötözték az említett mészáros. A mészá-

43. Augusztus 8.

ros kérte a kerülőket, hogy engedjék el és megkísérelte megvesztegetni őket. Először fél, majd egy egész rajnai forintot ígért és ha annyira pénzéhesek, akkor 3 forintot ad. Kérte tehát őket, hogy oldják el a kötelékét, hogy az ígért pénzt elhozza és leszámolja a kerülők kezébe. Ehelyett azt a kést, amelyet a mészárosok tokban szoktak hordani, kirántotta és az egyik kerülő mellébe vágta, ami a tüdejéig hatolt. Utána balra sújtott és a kívánt asszony mellkasát és jobb mellét átszúrta (ahogy a vizsgáló orvos mondta). Ez a szúrás egyértelműen halálos lett volna, de a mell nagysága miatt a kés nem tudott a testbe mélyebben behatolni. A kerülő a harmadik napon belehalt a sebeibe, a bűnöst pedig letartóztatták és bírói ítéletig bebörtönözték. Isten legyen neki könyörületes!

Augusztus 12-én hajnali két óra után tűz keletkezett nem messze a „Halasinak” mondott kaputól, itt a városban. Mivel igen csendes időszak volt, szél nélkül csak két ház lett a lángok martaléka. Ily módon tűzvész keletkezhetett volna, amely egészen eddig ismeretlen volt.

Ebben a hónapban befejeződött az említett kút javítása, nagy munkával és költséggel. Ugyanis az előzőekben többször elvégzett javításkor a kiásott kútnak nem volt semmi tartása (keménysége), örökösen omlott, súlyos életveszélyt hordozva, mert nem támasztotta semmi alulról. Tehát fenyegetett az, hogy a kút beomlik. Figyelmeztetett az is a jövőre nézve, hogy amíg a kút össze nem omlik addig kell a javítást elvégezni, mert ha tovább halogatják a javítást nagyobb munka lesz a régi kút kijavítása, mint az új ásása.

A fenti okok miatt gondoskodtak arról, hogy az említett kutat még ebben az évben megtisztítsák. A homokos földben az eret jól kitisztították, emellett a vizet adó durva homokot pótolták a kútban. Ismételten szórtak bele durva homokot, amit az alapból kiszedtek és utána tisztítva visszarakták.

Ugyancsak ebben a hónapban (augusztusban) elkészült a templom elött (mivel régebben ott rom állt) az új kereszt, szép függő Krisztussal és az ő szent anyjával festve pléhlemezen, amelynek tetejét bőségesen bearanyozott fényes cirádákkal díszítették. A költ-

ségeket nemzeti és vitéz Szentkirályi Mihály úr kiváltságos Kecskemét mezőváros érdemes bírása és első tanácsnoka fizette.

Augusztus 21-én befejezték munkájukat az olaszok a templomban és a rendházban. Az ambitust, valamint a földszinti és az emeleti cellákat, a konyhát, az étkezőt és az egyéb helységeket egyaránt fehérre meszelték. Az említett napon megtörtént a kifizetés, a fentebb említett megegyezés szerint. Augusztus 23-án aztán Szolnokra távoztak az olaszok.

Ennek az évnek csaknem az egész nyarán, sőt az ezt követő őszön nagy szárazság volt, amellét a lepkék óriási tömege rakta le tojásait a káposzták leveleire, amiből igen sok született. Három nap alatt minden kertet teljesen elpusztítottak, nemcsak magának a növénynek a leveleit fosztották meg minden erőtől, hanem teljesen elpusztították azokat. Ezért oly nagy hiány lett káposztából, hogy a kolostor szükségletére való 100 fej káposztáért 6 rajnai forintot kellett adni.

Ebben az évben Kecskeméten a szüret igen bőséges volt és a szőlő az érés végéig meg is maradt, így a legtöbb szőlőszem aszúnak látszott. Midőn tehát a nagy mennyiségű mustot összegyűjtötték, a házfőnök atya három rendházba, úgymint Szegedre, Szolnokra és Jászberénybe küldött ebből az áldásból.

November közepe után tartották Kecskeméten az úriszékét, amelyen meghatározták a plébános fizetésének a rendjét. A stólapénz fizetésének a mértéke akkora maradt, amint amekkora a ferencesek igazgatása idején volt. Tehát megítélték a plébánosnak adandó évi stólapénz melletti 1000 rajnai forintot, 100 pozsonyi mérő búzát, 30 öl tűzifát stb. Ugyancsak azon az úriszéken határozták meg az építendő plébániatemplom helyét, mert amelyett előbb kiválasztottak alacsony és vizenyős, így csaknem kétszer annyi költség lenne és mind a három templom (tudniillik a plébániai, a ferences és a református) egy csomóban, határosan lenne, amitől a későbbi időben, tűzvész esetén egyik a másiktól a tűz martalékává válna. Ugyancsak ezen az úriszéken ítélték halára azt a pesti mészáros, akinek a bűncselekményét fentebb ismertettem. November 26-án lefejezték. Elkísérte a főtisztelendő úr káplánjai közül az egyik.

December 24-én történt az, hogy délután a magyar Battyani ezred katonái közül egy Zsák János nevű ember a rendházba futott azért, hogy menedéket kérjen. Előadta, hogy ezredéből már kilencedszer szökött meg. Kevés idővel később aztán hiteles bizonyítványt kapott az ezredétől a szokásos módon.

1774

Minthogy pedig a toronytetőn a zszindely régtől fogva rossz és a legtöbbje elkorhadt, valamint igen sok a lyukas, féltő volt, hogy nemcsak maga a belső faszerkezet, hanem más is tönkremegy a bezúduló esőtől és elkorhad. Papp atya, miután a kollégium vezetőivel ezt a tényt megállapították, az említett torony tetejét megvizsgálta a házi asztalos testvér és az ácsmester, akik szerint javítás és új tető készítése szükséges. A nagy munkához ügyvédek szerződést készítettek az asztalos mesterrel, két tanácsnok úrral és a templomgondnokkal március 15-én a következőképpen: Az említett mester minden anyagot biztosít ami a javításhoz szükséges és a kézműveseket fizeti, vagy ha más részt korhadt a belső faszerkezetben, újat készít. A tornyot szépen kifesti, egyszóval minden szükséges dolgot maga fog végezni. Mindezek elvégzése után ezen rendház templomgondnoka fog fizetni 480 rajnai forintot.

Március hónapban a szentélyben elhelyezett kriptá bejáratánál kiszedték a téglákat és vastag tölgyfából készített új gerendával zárták le. Minthogy a régi kijárat megtelt földdel új kijáratot kellett készíteni, amit bevontak fehérre és a fentebbi részen ablakot vágtak, alkalmas aljzatot készítettek, így a vikárius atya keze alá tartozó gyertyák és más anyagok raktárát jól el tudták helyezni. Az alsó raktár pedig alkalmas lett hús, szalonna és más élelmiszerek számára.

Ezen év március 24-én a főméltóságú bíboros váci püspök úr mérnöke Gáspár kegyesrendi atyával és a váci köműves mesterrel kimérték a plébániatemplom helyét és nyilvánosságra hozták. Ténylegesen ennek az építkezésnek a megkezdése (az alap kiásásával) 16-án történt.

Április 6-án egy katona a Lobkovicz lovas ezredből, asszonyruhába öltözve, Félegyháza városból éjszaka idefutott, csapatát el-

hagyva, csupán egy pisztolyt hozott magával, amit az előbb említett város lakói miatt tartott meg, akik a pisztolytól félve nem mertek Kecskemétre menni hírül adni a katonságnak a szökést. Azután elküldtek egy tizedest katonákkal, hogy őt elfogják. A szökevény amint ezt megtudta, a súlyos pisztollyal mellbe lőtte magát, de nem halt meg rögtön, hanem szekérre rakva Kecskemétre hozták, ott meggyónt és a szentségeket felvette. Orvosi kezelés alatt eddig az ideig még él.

Április 17. és 18. közti éjszaka a Kécske nevezetű kocsmában az ivók összeverekedtek. Köztük a Caramelli ezred kovácsa karddal szúrva és vágva védte magát, méltóságos és kegyelmes Agazo brigadéros úr lovászával együtt egészen addig, amíg a kardokat a kezükből erővel kicsavarták. A verekedésben egy 18 éves kálvinista ifjat leszúrtak egyenesen a szívében ment a kés és ott maradt, csak a nyele látszott ki. Az ifjú kevéssel később meghalt, április 18-án délután 5 órakor temették. Aztán a következő napon kiszedték a földből és a vizsgáló sebészek előtt nyilvánvaló lett az, hogy a szívébe kést szúrtak, ami a kovács tulajdona, őt Agazo tábornok katonai fogdájaiba zártak. Előtte a gyilkos kegyelemért könyörgött, a rendház menedékét kérte, de a bírói bizonyítvány után átadták. Így szokták a végüket elnyerni az éjjeli ivók. A szülők eltemették a fiukat, azért mert éjszaka a kocsmába engedték.

Június 5-én, avagy pünkösöd utáni második vasárnapon tartott körmenetet hozzánk vezette a főtisztelendő helyi apátplébános úr főpapi fővegben és pásztorbottal. A kecskeméti tanács gondoskodott mozsárágyúkról és puskaporról, ami az ünnepélyességet emelte. Az első stáció a templomunk temetőjénél volt, ahol szentbeszéd hangzott el. A második stáció a szentháromság szobornál, a harmadik stáció Győri nevű kecskeméti polgár házánál, a negyedik stáció a kötélverő házánál volt. Minthogy pedig korán kezdődött a szertartás, 11 órakor már befejeződött a körmenet.

Június 14-én a házfőnök (miután értesült arról, hogy a nagyobbik harang és a templomi kehely már elkészült) Budára ment a társával, ahol a következő napon a harangöntőnek 800 forintot leszámolt, a fentmaradó összeget, 230 forintot egy éven belül a

templomgondnok fogja kifizetni, biztosítólevél szerin. A harangok súlya 15 mázsa és 90 font. 15-én azt a harangot Vácra szállították felszentelésre és ahol a szállítóval megállapodtak abban, hogy a felszentelés után haladéktalanul Kecskemétre viszi 8 forint összegért. Eközben pedig elkészült a templomunk főkapuja előtti fal a kerítésen belül, ahová a mondott harangot egyből rá lehet helyezni, innen a kerítés falára lehet tenni, aztán a toronyba, ahonnan az ott lévő plébániai harangokat elviszik. (A harangot öntötte Brumer János, Goss Mihály Budán).⁴⁴

A sütő- és mosóház — ami egészen eddig a rendháznak dolgozott, de nem a rendházhoz, hanem a kecskeméti plébániához tartozott — javítása szükségessé vált. Ezért a katolikus tanácsból az arra méltó személyek egyenként megvizsgálták, majd azt ajánlották, hogy az előbb említett ház maradjon a rendház használatában.

Szeptember 13-án ökegyelmessége gróf Migazzi Kristóf bíboros hercegprímás bécsi érsek és váci püspöki helytartó ebédre megérkezett. Vele volt a segédpüspöke, méltóságos és főtisztelendő Szalbeck Károly úr, valamint a főtisztelendő kanonok urak közül Bodonyi, Lafcsák és még mások. Megérkezett az egész egyházmegye papsága, akik részére a szállást megfelelő helyen biztosították, a főméltóságú főpap szállása Szekeres András úr akkori másodbíró házában volt, ahol a ház előtt két oszlopot állítottak, azokra vörös színű lámpákat tettek, hogy az éjszakában világítsanak. A méltóságos segédpüspök úr részére a kovács Deron József úr biztosított szállást a házában. A kanonok és a plébános urakat más házakban helyezték el. Sőt a mi rendházunk is több plébánosnak, valamint a főtisztelendő érsek úr felszerelésének adott elhelyezést és ellátást. Végül ökegyelmessége ebédre nem érkezett meg, ugyanis megebédelt Cegléden. A Nagykőrösi úton kecskeméti fegyveres lovasok és a mezőváros előkelői várták. Végül este megkondult a város összes harangja, amikor már több plébános úr nálunk az ebédhez letelepedett. Így tehát az összes maradékot az asztalon hagyva mi szerzetesek keresztrel, a világi

44. Más kézírással készült mondat.

egyháziak egyenként a kegyesrendi atyák templomához siettek és az egész lakosság mindenhonnan, mint az áradat összefutott. A templom előtti tér minden részét betöltötte a nép, amely nemcsak a katolikusokból, hanem a kálvinistákból is állt. A toronyba állított örök nem őkegyelmessége érkezését látták, hanem az érkező csapat felverte a port és akkor húzták meg azokat a harangokat, amelyek több mint egy óráig zúgtak, várván őkegyelmessége érkezését a templomba. Ő egy órán belül megérkezett, de nem a kecskeméti tornyokból pillantották meg, ugyanis gyorskocsival jött, Kőrösön nem tartózkodott semmit. A templom szentélyében találkozott őkegyelmessége a miseruhába öltözött városi főtisztelendő plébános úrral a harangok zúgása közben. A világi egyházi személyek és a szerzetesek a templom ajtajától egészen a szentélyig kétfelől álltak. Őkegyelmessége belépve meghajolt és imádkozott egy kevés ideig Istenhez. Végül a népnek ismét áldást osztva kocsira szállt és a főtisztelendő plébános úr házába ment, ahol ebédet készítettek a számára. Ezután éjszakai nyugovóra tért a szállásán.

A következő napon (szeptember 14-én) a reggeli órákban a bíboros úr őkegyelmessége a plébánia templomot helyettesítő templomban bérált, két egyházi növendékünkkel. Ezek utána a plébánosok kerületi gyűlésén elnökölt és vizitációt tartott a templomunkban, ahol hosszan imádkozott. Végül a plébánián ebéden vett részt, ahová őkegyelmessége meghívta mindkét egyház⁴⁵ vezetőjét, a kísérelőjükkal együtt. Az urak mellett ott volt báró Haag kerületi magiszter, maga a tartományfőnök nem volt jelen. Az úti asztalok éppúgy az ebédlőben voltak, mint a főtisztelendő plébános úré. A nagy tömeg miatt a vendégek közül néhányan már egészen hideg levest kaptak.

A díszebéd után többek között felkereste őeminenciája a református templomot is. Amikorra a városon keresztül sétált levette a kalapját, de amikor belépett a mondott templomba, a küszöbön rögtön feltette kalapját és járt a templomban, ahol a tanulók és a tógátus diákok latin énekkel fogadták.

45. Katolikus és református.

Este a vásártéren, a városházon túl, készítettek öminenciája részére szép kivilágítást. Oszlopokból és gerendákból különböző formákat raktak ki és számtalan meggyújtott lámpával világitották ki, amelyek közül; ha a szél ki is oltott néhányat, nem okozott kis akadályt sem. Végül különböző tűzijátékokat készítettek. Ezután két gyöngyösi fiú izlésesen elénekelt egy nagyon kedves hangú verset, amelyet a főtisztelendő plébános úr írt a főméltóságú főtisztelendő bíboros tiszteletére. Öminenciája fogadására sátrat állítottak fel a gyepen, amelyből a legjobban lehetett szemlélni a kivilágított helyet, ahová mindkét nembelieknek oly nagy sokasága érkezett, hogy úgy látszott, mintha a város üresen maradt volna.

15-én a reggeli órákban ökegyelmessége ismét bérmált. Az itt tartózkodása idején a szegényeknek alamizsnát osztott. Ebédre meghívták mindazokat, akik tegnap is ott voltak, amely végeztével ökegyelmessége lefeküdt és mintegy fél óra pihenés után körülbelül 4 órakor, ismét körülvéve kecskeméti fegyveresekkel (akik Hertzeg Ferenc úr parancsnoksága alatt álltak) gyorskocsival Félégyházára indult. Ott ökegyelmességét a határban várták zászlóval kun lovasok és gyorskocsival a városba vitték. A várossal szomszédos mezőn nagy sokaság gyűlt össze ökegyelmessége érkezésére.

Ebben az istenáldotta évben Kecskeméten ismét bő szüret volt, de a bor nem lett annyira tökéletes, mint az előző évben.

Ebben az évben körülbelül november közepén nagyon zord, havas tél köszöntött be, kitarva egészen február közepéig, emellett nagy volt a hiány élelemben és szénában, amelyből így egy nagyobb öl ára 100 rajnai forintba került, ugyanis a juhok nagy tömegét már három hónapja — a hó miatt — szénával kellett tartani.

1775

Február 15-én kezdődött a Duna áradása (ugyanis a hó és a jég hirtelen olvadásnak indult) annyira, hogy mindkét partot elöntötte a víz és mindenhol a környéken hatalmas károkat okozott. A jégtől a Duna medrében összegyűlt a víz a városokat, mezővárosokat és a falvakat elöntötte. Pest szabad királyi város területén nagyobb hajókkal lehetett közlekedni. Emellett a városban 171 ház összeomlott, a város alatt pedig 440 ház, tehát összesen 611 pesti ház pusztult el.

Nem különben Buda–Vizivárosban, Óbudán, Vácon, Visegrádon különösen nagy kár keletkezett (egészen addig amíg a budai erődből ágyúgolyókkal nem kezdtek el lőni). A Ráckekvei-szigetet pedig csaknem teljesen elöntötte az ár. Az emberek és állatok nagyobb része elpusztult. Akik pedig a veszély miatt elmenkültek, azokat állataikkal együtt méltóságos gróf nagykárolyi Károlyi Antal a saját költségén tartotta úgy, hogy sok ezer forintot kiadott ebben a szerencsétlen helyzetben. A keresztényi cselekedetre méltán lehet emlékezni. Ugyancsak károkat és veszélyt okozva kiöntött más folyó is, így a Vág, Nyitra, Garam, Ipoly és még mások, amelyek elöntötték a partjaiknál fekvő helységeket.

Július 30-án akkora vihar pusztított a széktői szőlőkben, hogy azok termésének nagyobb részét, a szőlőt, sőt a fák vastag ágait és magukat a fákat is véstesen elpusztította, sőt ismételten esett tojásnál is nagyobb jég, oly nagy tömegben, hogy három napon át állt kisebb rakásokban.

1776

November 2-án a plébániatemplom szolgálói a mézes kalácsostól a temetőnk kerítésén belüli árusításért a vásár alkalmával a vásári díjat beszédtek, ami számunkra sérelmes volt. Ezért a házfőnök atya megkereste a főtisztelendő apát urat, hogy azoknak a szolgálknak ne engedje ezt tenni.

December 7-én felvitték a kisebbik (egy mázsa 30 font súlyú) harangot a toronyba, amit Cséplő Gergely úr vásárolt az eltört kisharangunk helyére.

1777

Április 2-án befejezték a főoltár javítását, amely során megtalálták a régi oltárt, amelyet 1663-ban méltóságos Dvornikovics Mihály váci püspök úr szentelt fel és megtalálták a szent, jeles, áldott és holdog relikviákat bádog dobozban. Eddig semmi szentségtelen, vagy bűnös folt nem esett rajtuk, pedig a kő nyílásában kereszt alakú vassal az oltároszlophoz volt erősítve. Ezen a napon leütötték a főoltár padlójából a rudakat is, amelyeket 1682-ben a szentély helyére raktak, minthogy itt abból az évből a rudak részei megma-

radtak. Volt középen, a nagyobbik oltár előtt egy temetkezési árok, felülről nyíló kriptaajtóval. Ezt teljesen betöltötték.

December 12-én a kőművesek befejezték a munkát a templomunk szentélyében, ahol hatan dolgoztak nyártól a fagy beálltáig. Nemcsak a szentélyben dolgoztak, hanem a nagyobb oltár oldalában is. Így december 13-án, szombaton adtuk itt az első áldást a népnek. A templom megváltozott a régi alakjához képest. A szentély megőrizte a régi formáját, de az üreget a nagyobbik oltár teljesen befedte. A padló a templom hajójától fogva egységes lett, csupán a lépcső emelkedett ki, amely igaz, hogy igen kemény kőből készült, de régi volt. Ezért igencsak megviselt állapotban volt, így lebontották és az üreget megrakták kővel, hogy sok embert elbírjon. A régi köveket már semmire sem lehetett használni. Így egy lépcső helyett három lett a szentély felé. Az anyag vonzotta a nedvességet, amit minden kövön lehetett látni, a fal alsó részén. A szentély régi padlóját megvastagították csiszolt kék színű kőkockákkal. A vastagítás szükség szerint — a középet alapul véve — történt, ahogyan részint a sekrestyében, részint az ambitusban csinálták. Azokkal a kövekkel, amelyeket a szentély padlójában is raktak — arányosan elosztva — a falakat körül erősítették. Egyébként pedig a falakat bevonták jó nagy téglakockákkal, amelyek nagyobb részt már gyengék voltak. Mindezeket pótolták még fehér kockakövekkel. A nagyobbik oltár előtt három vagy négy sírhely ürege volt, ezért az üreg fölé széles falat emeltek téglából. Két ajtó is készült, kemény tölgyfából. Az ajtók közé kőből vágott oszlop került. Patay András úr sírjában ott voltak a csontok, de ezt az üreget téglával teljesen lefedték.

A falak magasságát megemelték az új ablakok fölé egy kockával, amelyek egyenlőtlenek voltak, ami miatt megszüntették őket. Aztán alkalmas ablakokat készítettek, arányosan kőből és téglából. Ezenkívül ezt a szentélyt régi szokás szerint három ablak ékesítette. A háromból kettő új volt, a harmadik ablak távolabb helyezkedik el, körülbelül harmadfél könyök távolságban. A két ablakon belül három könyök magasságban üreg volt a szentély szélén. Ott őrizték a fájdalmas Szűz (karjában a halott Megváltó teste) ülő helyzetű szobrát. Ezt a szobrot egykor — ahogy szavahihető városi tanácsno-

októl hallottam — a szentkirályi pusztában lévő elhagyott templomból hozták ide katolikus pásztorok. Ezekon kívül a szentélyben még volt egy negyedik (délre néző) ablak is, amit megszüntettek, minthogy egy folyosót építettek a rendházból a templomba. Ez egy könyökkel haladt a fal belső szélétől keletre. Ebben a szentélyben három ablak délre nézett, északra pedig az egy ablakon kívül más nem volt bizonyosan. Ezekhez járult még a nagyobbik oltár felett lévő kis ablak.

A kőfalakból nagy kövek álltak ki, ahol régi szokás szerint boltívet készítettek, hogy könnyen lehessen alakítani. Ennek a boltívnek a formáját könnyen meg lehet állapítani a falak leírt magasságából. A falban a következők voltak építve: a rendházzal összekötő folyosó, két nyitott kályha, amelyekből egyik szervesen a rendházhoz, a másik pedig a kórusához tartozott, de mindkettőt egybeépítették. A fal ellenkező oldalán a külső falban megtalálták a nyomát annak a gerendának, amely a kórusunkat tartotta és ami teljesen elpusztult. Tehát világossá vált, hogy ezt a tartó gerendát a rendházból a templomba vezető folyosó előtt meg kell csinálni. Ennek a fának a korhadása nem látszott, mert befedte a Szent István oltár.

Ezt a szentélyt nem boltívvel fedték be, hanem csak festett fából készült mennyezettel, amelynek a festési évét a megmaradt virágok és ablakok közt ki lehetett olvasni: 1682. Ennek a helyére került a jelenlegi erősebb boltív. A szentély homlokzatán a kőív mindkét falra támaszkodott. Az omladozó falak az oldalfalból ráfutottak a szentély végére. Az ív felett falat építettek a szentély magassága és a templom hajójának gerendái fölé. A szentély homlokzati ívét fent, a látható kereszten belül vassal fogták körbe, alól pedig a gerendák csatlakoztak két oszlophoz. Az ív gerendájának magasságát a kóruséval hozták egy szintre. A keresztnél állt szűz Mária és Szent János evangélista szobra. Ezekről a keresztekről gondoskodott Patay András úr az 1695. évben, akinek a temetkezési helye a fentebb említett részen volt.

1778

Október 6-án kivégeztek négy foglyot, két katolikust, két kálvinistát, akiket elkísért a buzgó főtisztelendő úr és a káplánok egészen

a kivégzés pillanatáig. Ehhez még megjegyzendő az, hogy különben a kivégzést október 5-én kellett volna végrehajtani, de a foglyok a hóhér részegsége miatt még egy napi életet nyertek ajándékképpen, aztán a következő napon meghaltak az akasztófán.

1779

Ez az év igen szigorú volt, a roppant nagy hideg miatt, amely száraz volt. Mégis az szerencse, hogy a hideg előtt, itt a mi részeinken bőven hullott hó, de ez aztán tavasszal csak csekélyen áztatta meg a földeket és vetéseket és ezért nagy szárazság volt az új évtől egészen a nyár végéig.

A negyennapi bőjt⁴⁶ kezdetén váratlan és vészes hír támadt, minthogy a kegyesrendi atyák temploma — amelyet a Helytartótanács a helyi plébániai teendők végzésével bízott meg — minden pillanatban összedőléssel fenyegetett, amit az új templom építőmestere a kivizsgálás után maga is megállapított. Ezért tehát visszatérve onnan a főtitisztelendő plébános úr és a tanács felkerestek hivatalosan minket. A házfőnök atyát a főtitisztelendő, valamint a tanács nevében megkérték, hogy engedje meg a plébániai teendők elvégzését a templomunkban. A házfőnök atya azt felelte jóindulatúan, hogy legfeljebb egészen februárnapig⁴⁷ (akkor kezdődött ugyanis az új templomhajó építése és ő maga is tanakodott ezen) fogadja be őket. Mivel pedig ők az egyszeri befogadást visszautasították és minket az építkezés megkezdésében gátoltak, a házfőnök atya egy jászberényi kőművessel az építkezést megkezdte a februárnap utáni hétfőn, amely április 12-re esett. Először az oszlopokat állították fel belül a templom városház felé eső falánál, amelyek a szentélyt tartják. Végül leszedték a tetőt az ácsok és a városban összegyűjtött emberekkel kihordatták az ülőkéket, a szentély fa részét és egyéb dolgokat. Majd ezek az emberek a templom falait a kolostorral szemben lebontották.

46. Február 17-től

47. Április 11.

Október 26-án szeretett lelki atyánk Szentkirályi Mihály a tü-zijáték után este a rendházunkba visszatérve, imáját végezve térde-nállva a kereszt előtt, kevéssel után földrehanyatlott, heves fájdal-om öntötte el a mellét, felkelt és felült a székére, ahol meghalt este 9 óra tájban. Eltemették az új templom kriptájában, Isten legyen hozzá könyörületes és kapjon örök nyugalmat! Ámen.

1780

Június 25-én ünnepélyesen beiktatta (megnyitotta) a budai egyetemet méltósági Pálfi gróf úr, őfelsége megbízásából, ágyúör-gés mellett. A pesti és a budai városok tanácsai ajándékokkal tiszte-legtek. Pest vármegye 130 lovas katonája teljes díszben és fegyver-
ben vett részt ezen az ünnepségen. Az ünnepi latin szónoklatot Patachich Ádám kalocsai érsek mondta. Ezután kihirdeték, hogy gróf Eszterhazi Pál váci püspökhelyettest a pécsi püspökségbe, gróf Battyán egri nagyprépostot az erdélyi püspökségbe, gróf Colonics erdélyi püspököt a nagyváradi püspökségbe, gróf Révai rozsnyói püs-pököt a nyitrai püspökségbe helyezték. A többi kegyelmes püspököt címükben megerősítették.

Október 3-án a nemes Caramelli ezredből egy zászlóaljat téli elszállásolásra a városba helyeztek. Az első naptól fogva a mészáros jól osztotta a húst a katonáknak.

1781

Március 2-án egy bizonyos Nagykőrösön tartózkodó méltóságos asszonyt — aki egészségi kúrára érkezett oda, betegségében az összes szentséget a helyi plébánostól megkapta a halála előtt — ezen a napon a kecskeméti plébániára szállították. A mi közösségünk temette el.

A főtisztelendő házfőnök atya szeptember elején a sütőház ud-
varának kerítésén új kaput készíttetett, minthogy az kicsi volt és a szekerek szalmával, vagy náddal nem tudtak bemenni. Így minden fuvar esetén a rendházat kár érte. Tehát erre a javításra szükség volt.

Ugyancsak ehhez tartozik, az, hogy a rendház tetejének a lefutó részét — amely az új árnyékszék és a rendház sarka közt van — a záporok miatt alkalmasul meg kell csinálni ott. Ugyanis akár a bő

eső, akár a hóolvadás a cellák kéménye és a lépcső közt folyik és a hátsó részt eláztatja mindig. Így nagyobb eső idején a cellák belsejében a kéményen át víz folyik be. Ezért még ebben a szeptember hónapban a házfőnök atya gondoskodott az esővíz elvezetéséről és az említett részt, illetve hajlatot lefedte.

Befejeződött a templomunkban a berendezkedés és az ülőhelyekkel kapcsolatos munka, amit Gergely testvérünk egyedül elvégzett.

Október 27-én elkészítette a főoltárhoz az új szentségtartó oldalán lévő mindkét angyalt és kifaragta a két oszlopfőt. Ugyancsak ekkor vitték el a „Kereszt útja” képeit a Szent Antal kápolnából és elhelyezték az új templomban, a főoltáron, rendeltetés szerint.

Novemberben és december elején kihordták a földet a kriptából az emberek, akik fizetségül megelégedtek csupán enni- és innivalóval.

1782

Március 13-án hideg volt, a délutáni órákban úgy havazott, hogy a hótömeg — népiesen dara — mindenütt betakarta a földet és végül délután 5 óra után keletről nyárias felhő jött nagy villámlással és mennydörgéssel, az est leszálltával pedig kiderült és erősen fagyott, úgy, hogy száraz lábbal lehetett a korábbi sáros helyeken menni. A következő napon világos és derült idő lett.

Ebben az évben a szüret szeptember utolsó napján kezdődött, a termés a közepesnél gyengébb volt, emiatt a rendháznak sok edénye üresen maradt.

A nyár folyamán nagy és hosszú aszály volt, ezért a gyümölcsfák termése (amelyek tavasszal még bőségesnek mutatkoztak) lehullott és oly nagy volt a káposzta hiánya, hogy 100 fej káposztát a piacon 6 rajnai forintért adtak. A földet nem lehetett szántani a rendkívüli szárazság miatt, emellett az őszi vetést csak október végén kezdték meg.

Október 25-én szörnyű, hallatlan eset történt a kecskeméti templomunkban: Petes Jácint hitszónok atya reggel hat órakor az első mise megtartására a templom Szent Anna oltárához ment. Vele volt ministrálni Divéki Lőrinc pincemester testvér, Amikor ez a

testvér elkezdte mondani a „confiteor”-t egy gonosz szándékú ember köpönyegben — népiesen „Suba”-ban fején süveggel belépett, majd odament az említett testvérhez és azt görcsös husággal ütlegelni kezdte úgy, hogy a harmadik ütés után a testvér a földre zuhant. A gonosztevő azt gondolva tehát, hogy őt már megölte, a fegyverként használt huságot magasra emelte, megfordult és a nevezett hitszónok fejére akart sújtani. Az atya azonban igen gyorsan átfogta őt a karjával és jó erősen megszorította a gonosztevőt, aki felemelt kezében artotta fegyverkén huságot és így nem tudott lesújtani vele, de elesve a hitszónok arcát megütötte, úgyhogy annak folyt a vére. Végül az istentelen, akit karjaival az atya szorított, az atya arcát elkezdte csúful marcangolni és igyekezett kezét kiszabadítani annak karjaiból. Már egyik kezét kiragadta és a késhez akart hozzájutni, ugyanis három késsel volt felfegyverezve. Ekkor felugrott a székéről a Caramelli ezred egy bizonyos katonája és megragadta a gonosztevőt hátulról a hajánál, majd ügyesen a földre döntötte. Az nyomban mindkét kezében hosszú késsel támadott és az említett katonának először egy késsel az arcát átszúrta úgy, hogy végighasította azt az orrától a füléig. A másik késsel pedig a katona lábát sebesítette meg súlyosan. Ezenkívül még másik két embert is súlyosan megsebesített, sőt egy asszonyt is megtámadott.

Eközben a hitszónok atya rémületében úgy, ahogy volt, papi öltözkéjében a rendházba futott, jajveszékelve, miközben a gonosztevő társa üldözte őt a sekrestye sarkánál is túl, egészen az utolsó lépcsőig. Ott eltűnt és a mai napig nem tudni, hogy ki volt ez az ember, ugyanis a gonosztevő nem vallotta be a társát.

Igy aztán az elfogott — barom módjára vagdalkozó — gonosztevőt a városházára szállították. Minthogy a templom sok vérrel szennyeződött, a misét elhalasztották. A házfőnök atya nyolc óra tájban a templomot újra megnyitotta, ugyanis nem szentségtelenedett meg. A gonosztevő által a fején súlyosan megsebzett katonát pedig a sebészre bízták, hogy gyógyítsa meg.

Figyelj Olvasó! Ez a gonosztevő folyó évi, úrnapja nyolcadán belüli vasárnap⁴⁸ tartott közös körmenetünkön — mialatt a filozófus atya több ezer ember előtt a téren (ahogy lenni szokott) a szentbeszédet mondta hangosan az arcába vágta: „Nem igaz, hazudsz, miért hazudsz annyit”⁴⁹ stb. A gonosztevőt onnan elvezették a városházához és minden büntetés nélkül elengedték. Ugyanis azt mondták, hogy balgának látszik.

Az önkéntes vallomásában különböző kérdések szerepeltek. Úgy mint kérdezték a társáról, de ő mindig tagadta, hogy neki társa lett volna. Kérdezték, hogy hol töltötte az éjszakát. Először azt válaszolta, hogy a városban. A másik kérdés úgy hangzott, hogy kinél éjszakázott. Erre más feleletet adott, minthogy azt mondta, hogy a mezőn töltötte az éjszakát. Kérdezték, hogy miért követte el tettét. Azt válaszolta, hogy „mivel a Barátok mind gyónásban, mind prédikálásban sokat rongallyák az embereket ezért nem szenvedhetem őket”.⁵⁰ Kérdezték, hogy miért. Különböző válaszokat adott: Már Jászberényben mondták. Már Jászfákóhalmán mondták. Már 14 éve itt Kecskeméten mondták. Egyfolytában hallani, ha a vallásról esik szó.

Minthogy pedig a három kés mellett tíz darab új és fényes huszast találtak nála, megkérdezték, hogy azokat honnan kapta. Azt válaszolta erre, hogy itt a munkájáért. Amikor azt kérdezték, hogy kinél dolgozott; senkit sem tudott megnevezni. Azt mondta, hogy többeknél szolgált, de név szerint nem tudja megmondani azokat. Némelyek azt gondolták, hogy a csillogó huszasokat a bűn elkövetésére kapta zsoldként, amelyet majd nagyobb összeg követ, ha azt végrehajtotta. Csaknem mindenki erre gyanakodott. Hanem idő előtt ne ítéljete!

Végül a tanács a hosszú kihallgatás után gyors lovast küldött Jászberénybe megtudakolni azt, hogy ki is ez az ember. A hírnök

48. Június 2.

49. Magyar nyelvű betoldás

50. U.a.

visszaérkezett a Jászságból a levéllel, mely szerint a gonosztevő jászberényi katolikus szülőktől származik és ismerik őt a városban. Egy Szappanos nevű kálvinista embernél lakott és látták, hogy az egyház által a húsfogyasztást tiltó napokon mohón ette a húst. Ez mutatja azt, hogy honnan ered a tanítása.

1783

A január hónap — öt napot kivéve — egészen enyhe volt és teljesen hó nélküli, úgyhogy már ebben a hónapban több földműves felszántotta a földet a tavaszi vetés alá. És az év vége felé, november 19. és 20. táján elég sok hó esett, de nem maradt meg az sem.

A rendház koldulási bevétele:

Hús, 3 mázsa és 20 font	21 rajnai forint
	24 krajcár
Vaj, 4 mázsa	100 rajnai forint
Tojás, 7300 (darab)	46 rajnai forint
Bárány, 400 (darab)	260 rajnai forint
Borjú, 10 (darab)	40 rajnai forint
Lúd, 100 (darab), 5 garassal számolva	25 rajnai forint
Indiai kakas ⁵¹ , 10 (db), 10 garassal számolva	5 rajnai forint
Kacsa, 20 (db), 5 garassal számolva	2 rajnai forint
	30 krajcár
Gabona ⁵² , 600 pozsonyi mérő, 1 forinttal számolva	600 rajnai forint
Tavaszi gabona, 500 pozsonyi mérő, 10 garassal számolva	250 rajnai forint
Bor, 550 cseber, 1 forint 30 krajcárral számolva	825 rajnai forint
Széna, 80 szekér, 4 forinttal számolva	320 rajnai forint
Kenőolaj, 2 mázsa, 13 forinttal számolva	26 rajnai forint
Dohány, 80 font	2 rajnai forint

51. Pulyka.

52. Őszi gabona.

Mécsviasz, 20 font	20 rajnai forint
? 2 mázsa	36 rajnai forint
Üveg és téglá	12 rajnai forint
Tej	18 rajnai forint
Sajt, 200 (db), 5 garassal számolva	50 rajnai forint
Nád, 600 köteg, 1 krajcárral számolva	10 rajnai forint
Összesen:	2705 rajnai forint 30 krajcár

Kiadás a templom részére:

Gyertyára	120 rajnai forint
Ruhamosásra	20 rajnai forint
Ruhajavításra, és beszerzésre	60 rajnai forint
Miseborra, 25 cseber	37 rajnai forint 30 krajcár
Lisztre, 2 mázsa, 50 font	15 rajnai forint
Épületek és a tartozékainak javítására	200 rajnai forint
A templomszolgák öltözékére	30 rajnai forint
A templomszolgák élelmezésére	80 rajnai forint
Karénekek breviáriumára és misekönyvére	12 rajnai forint
Összesen:	574 rajnai forint 30 krajcár

<i>A rendház épületére</i>	200 forint
<i>A gyülekezet eltartására kiadott összeg:</i>	
Tűzifáért, 180 öl, 8 fuvar, 1 forinttal számolva	588 rajnai forint
Marhahúsért	110 rajnai forint
Pepírért és tintáért	12 rajnai forint
Fűszerekért	55 rajnai forint

Sóért, 16 mázsa	56 rajnai forint 16 krajcár
Tőkehalért	16 rajnai forint
Halakért	130 rajnai forint
Gyertyákért, 3 mázsa	54 rajnai forint
Lencséért	12 rajnai forint
Cukorért	9 rajnai forint
Fokhagymáért	12 rajnai forint
Káposztáért	40 rajnai forint
Olajbogyó olajért, 50 font	20 rajnai forint
Lenolajért, 2 mázsa	26 rajnai forint
Vajért, 6 mázsa, 25 forintért számolva	150 rajnai forint
Babért	47 krajcár
A cellák ellátásáért	60 rajnai forint
Szövetért	40 rajnai forint
Három szolgának	90 rajnai forint
Gondnoknak	25 rajnai forint
Péknek	31 rajnai forint
Sebésznek	20 rajnai forint
Orvosságért	100 rajnai forint
Fűtőnek	10 rajnai forint
Fürdőszolgáknak	16 rajnai forint
Különböző veteményekért	60 rajnai forint
Összesen:	1736 rajnai forint 3 krajcár

Egyéni szükségletekre

Ruhára	10 rajnai forint
Szűjra és fejfödőre 25 személynél	24 rajnai forint
Fehérneműkre	1 rajnai forint
Pokrócra	1 rajnai forint
Törölközőre	3 rajnai forint

Dohányra	1 rajnai forint 30 krajcár
Zsinórra	1 rajnai forint
Perselyre	6 rajnai forint
Összesen:	41 rajnai forint 36 krajcár

Egy személyre 150 forinttal számolva, 25 személy után 3750 forint.

Április 22-én körülbelül reggel háromnegyed négy órakor csaknem egész Magyarországon megmozdult a föld, de nem hevesen és nem sokáig. Amit itt a házfőnök atya megfigyelt, nem annyira az ágy mozgásában, hanem más némely dologból derült ki. Ugyanis a szög-re akasztott szemüveg a földmozgástól ingadozva összetört és hangot hallatott.

Májusban Kecskeméten ülésezett ünnepélyesen az úriszék. Ennek folyamán megvizsgálták a foglyokat és egy tolvajt bitófára ítélték. A saját nemességét hangoztatva a trónhoz fellebbezett kegyelemért, mivel ott sem kapott kegyelmet a következő hónapban felakasztották. Ami pedig azt a már emlegetett Kovács Imre gonosztevőt illeti, aki a múlt év október havában a szent oltárnál a támadást végezte, ő gyorsan az összes bizonyíték felhasználásával megkapta a büntetését, úgymint 30 vesszőütést Kecskeméten, ami okulással szolgált másoknak.

Május végén érkezett meg királyi biztosként tekintetes Laskovits Imre alispán úr a rendház börtöneit kivizsgálni. Ez a küldetés gróf Nitzki úr megbízása volt teljhatalommal. Mivel ennek a grófnak Árva vármegyébe kellett menni kamarai ügyek miatt, maga helyett megbízta az előbb említett alispán urat. Tehát elfogadva ezt az alispán, előreküldte emberét, aki által megkért minket, hogy legyünk otthon, mert minket királyi biztosként akar meglátogatni. Tehát körülbelül egy óra múltával megérkezett és mindenkit összehívott a házfőnök cellájába, ahol először felolvasta nekünk a Hely-

tartótanács megbízó levelét, amelyben a Helytartótanács megparancsolja, hogy a börtönöket vizsgálják meg és ha találnak bebörtönzöttet, azokat fel kell eresztetni minden földalatti és sötét zárkából, valamint ezeket a zárkákat meg kell szüntetni. Ha bebörtönzendő lenne, azt be kell zárni tisztességes, világos helyiségbe. Máshol foglyokat tartani tilos. Midőn tehát a felső börtön szemléje következett, egy elégedetlen atya — magyar sajátossággal — azt mondta a biztos úrnak, hogy nem ez a hely a börtön, hanem máshol van az, ahol őt hosszú ideig gyötörték. A biztos úr felismerve a madarat tolláról,⁵³ elsőként az emeletet szemlélte meg és megparancsolta, hogy a főfalon, vagy a válaszfalon a rendes kapun kívül vágni kell egy kisebb kaput, amit aztán megcsináltunk. A lépcső alá helyezett alsó börtönt egyszerűen megszüntette. Végül visszatért a házfőnök atya cellájába és innen a házfőnök atyát kiküldve, a házfőnök helyettes atya is (nem parancsra) kiment, megkérdezte: van-e nekünk a rendház főnöke ellen kifogásunk?

Mindnyájan kinyilvánítottuk elégedettségünket és a legkevesebb oka sem lehetett annak a bizonyos személynek, aki ez ellen panaszt tett. Ugy támadott a fent említett szerzetes, hogy akkor nemcsak a házfőnök ellen, hanem tulajdonképpen az egész rendtartomány ellen cselekedett amikor fecsegni kezdett és a saját jogtalanságának megszüntetését kérte, mert nemcsak ennek, hanem más kolostorokban lévő egyéb börtönök lakója volt. Valójában a királyi biztos úr látva a gyűlölet ábrázatát és rútságát, őt kegyesen intette, hogy békéljen meg, figyelemmel kísérem ugyanis (mondta), hogy ha zabolátlatlanul gyűlölködő lesz és ha rossz történik a főtisztelendő atyával, azt neki fogja tulajdonítani, eközben valaki állította a tekintetes biztos úrnak, hogy a tartományunkban a vétkesek sohasem több, hanem mindig a méltó büntetésnél kisebb mértékben bűnhődnek, tehát újólág csak a gyűlölet fog belőle beszélni. Végül a biztos úr ennek a család- és keresztnévét, valamint bezárásának idejét, ezeket feljegyezte, majd körbejárta a házfőnök atyával a helyettes

53. Ex cantu avim.

házfőnökkel az alsó és a felső temetőt. Járt a mellék- és a templomszentélyben, valamint a kertbe is akart menni, de a kert gondját viselő ember elment a városba és a kulcsot magával vitte, így nem tudott oda belépni. Ezek után tőlünk elbúcsúzva elment.

Kecskeméten a szüret — ebben az évben — a régi szőlőkben október 2-án kezdődött (a maradék szőlőben pedig 6-án) és olyan bő termés lett, hogy egy csőbör bort 8-10 garasért adtak, így a kolostornak az összes edénye sem volt elegendő.

Ennek az évnek a vége felé kemény tél kezdődött és noha december 27-én, 28-án és 29-én meleg déli szél fújt, amitől a hó rohamosan olvadni kezdett, mindazonáltal 30-án és a következő napokon a tél ismét szerfelett szigorú lett, a növekvő összetapadt hóban csak gyalogosan lehetett menni.

1784

Augusztus 31-én tűz keletkezett a városban a kőrösi kapunál, körülbelül reggel 9 órakor. Elég nagy tűz volt, mert elégett négy ház. A keletkezését egy bizonyos asztalos vette észre, aki míg a keveréket olajjal készítette a festéshez, az olaj kifolyt és a tűz belekapott.

Augusztus hónapban a főtisztelendő házfőnök atya kicseréltette a cserepeket a templom Szent Antal Kápolna feletti tetején. A cserepeket Szolnokról hozatta, ezer darabját 3 forintra és 12 garassal számolva.

1785

Február 6-án délelőtt fél tizenkettő tájban az ebéd kezdetekor egy volt katona ifjút a házfőnök atya cellájának kályhájában megfogtak, akit aztán ennek a rendháznak a gondnoka, Hajagos József nyomban bezárt. Amíg az ebéd tartott nem kötözte meg és utána a városházára vezette, ahol a bírák fogadták, mire beismert sok apró tolvajlást. Az ítélet az volt, hogy elküldték a saját csapatához a Gyulai ezredhez, de előtte a kárt meg kellett térítenie.

Április 21-én befejeződött a kecskeméti lakosok általános összeírása. Ezen összeírás alkalmával 3011 házban (ennél jóval több házat találtak ebben a terjedelmes mezővárosban, mert kiderült, hogy egy számmal több házat is jelöltek) az összes személy száma 21.978 volt.

Április 28-án téli és barátságtalan szél bőséges hóval nagy puszítást végzett az állatok közt, különösen a bárányoknál.

Június 13-án páduai Szent Antal dicső életét és csodáit főtisztelendő Klauz Mihály alpári plébános úr mondta el. Ünnepi misét pedig főtisztelendő Toma György káplán tartotta, akinek káplán társai segédkeztek. Az ebéden többen jelentek meg, mint ahány vendéget meghívtak. Ezt a vendégséget zavarta meg — főleg asszonyokból álló — csoport, amely betöltötte az egész teret és a városházát. Ugyanis az a hír terjedt el, hogy erőszakkal, katonai erővel szednek össze ágyneműt, felszerelést sváb telepések részére, akiket Bánátba és Bács vármegyébe telepítenek le. A tömeget idővel lecsendesítette a tanács tekintélye.

Július 9-én elégett egy bizonyos városi hajdúnak az istállója a „Cséplőnek” mondott területen, negyed háromkor, hajnalban. Ugyanakkor nagy vihar tört ki, a jégeső súlyosan letarolta a termést Monostor, Félegyháza, Újfalu, Csongrád stb. területeken.

Július 24-én a nagyharangunk tengelye (a harangozóra nézve életveszélyesen) a nagy súly miatt eltört, amit aztán kevéssel alatta, szilárd helyen rögzítettek a mesterek (a kolostor költségén) ott, ahol most is lehet látni.

Augusztus 1-én a kálvinisták nagyharangja megrepedt gondatlanságból, vagy a harangozójuk tudatlanságából, aki ezt a harangot kezelte. Megkondításakor hozzátette magának ezeket a szavakat: „Húzd vond az ebadtát, had haladgya meg a pápisták harangját.”⁵⁴ Hozzátette később: „Én leszek az első, ki a pápisták templomából szakálluknál fogván a szenteket fogom kihurczolni.” stb.⁵⁵ A harang kevéssel utána tompán elhallgatott, aminek a szerencsétlen harangozó volt az okozója. A képrombolók harangjának oldalán a Szentháromság képe volt a következő szöveggel: A szentháromság tiszteletére. A kecskeméti reformátusok evangéliumának 1695.

54. Magyar nyelvű betoldás.

55. Ua.

Szeptember 9-én tűz keletkezett rosszakarók és gyújtogatók miatt a Csongrádi kapu táján. Körülbelül este három negyed tízkor ütött ki a tűz három házban és ugyanakkor a kocsmában, amelynek a konyhájában az égő tüzet megtalálta és elfojtotta a kocsmárosné és annak szolgálója.

Október 7-én kezdődött a szüret a régi szőlőhegyen, azután folytatódott más részeken is. Minthogy a termés ebben az évben közepes volt, a gyűjtött alamizsna mértéke is olyan lett.

November 10-én ideszállították a Budán öntött reformátusok új harangját, amelynek súlya 21 mázsa.

November 25-én fél tizenkettőkor Csorba István háza elégett, valamint a szomszéd ház teteje, ugyanakkor az épület szobájában lévő bölcsőben maradt csecsemő halálra égett.

December 28-án a család hanyagságából Deák Miklós nevezetű görögkeleti vallású (lakos) udvarán lévő pékház, és ugyancsak a szomszédos Csutorás Deák Mihály nem katolikus háza délután egy óraker elégett.

December 29-én este hat óraker tűz ütött ki megboldogult Gyóri Pál házában, a plébániatemplom előtt, az egész várost megvilágította a láng, amíg elhamvadt a ház.

December 31-én este hat óra tájban a baljós gyújtogatások (sorozata) úgy búcsúzott el, hogy a Talfáji kapunál két ház hamuvá égett.

1786

Január 23. Nem messze a Csongrádi kaputól „Bár ne volna várossá⁵⁶-nak mondott utcájában Bene Pál háza este hét óraker kigyulladt, de aztán nyomban elaludt a tűz.

Március 22. A Csongrádi kapunál lévő új utcában a „Bár ne volna⁵⁷-nak mondott úton, este kilenc óraker tűz keletkezett, de nyomban a buzgó szomszédok eloltották.

56. Ua.

57. Ua.

Április 7-én hajnali négy óra tájban kigyulladt egy lakosnak a kamrája, a Csongrádi és a Szolnoki kapukon belül, ugyanakkor nem terjedt tovább, mert a serény emberek eloltották a perzselő lángokat.

Ebben az április hónapban végig tartott a népszámlálás a városban: a katolikusok közt megkereszteltek 880 gyermeket, meghalt pedig gyerek és felnőtt 759, 1785 elejétől 1786. március 30-ig.

Május 29-én, késő éjszakai csendben — kétségtelenül rosszakaratból — a keleti kerítés előtt lévő Szentháromság szobrot, amely ennek a városnak a nyílt terén van és a pestis⁵⁸ elmúltának emlékére emeltek, valamint a szentek szobrait (úgy mint Szent Ferenc atya, Kapisztrán János, Szent Flórián, Xavér Ferenc, Nepomuki Szent János) elvitték. Ugyancsak rosszakarók ugyanezen az éjszakán a templomunk kerítésén lévő két kapun behatoltak és a szent keresztet övező fakerítés oldal részét a rendház nagyobbik kertjébe hurcolták. Később pedig a Szentháromság szobor kőkerítését a plébánia-templom költségén és a városi tanács igyekezetéből kőművesek összerakták és megerősítették kátránnyal, gipszszel és vassal. Ezek az istentelen, szentségtelen és ellenséges dolgok miatt nem történt vizsgálat, csak hallgatás volt.

Június. Ezekben a napokban a körbenfekvő 18 faluból ide Kecskemétre jöttek — ha csak lehetett — a jegyzők, vagy a nép valamennyire tanult öregjei; a földesurak tisztjei a földmérés oktatására, saját előljáróik képviselőiben.

Július 7. Akik nemrégiben lettek járatosak a földmérés rendeletében és gyakorlatában, ekkor mérték fel a rendház mindkét kertjét. A nagyobbik, amelyik a keleti részen fekszik, 164 négyszögölt tesz ki, a földje olyan termékeny, hogy 31/2 véka⁵⁹ búzát avagy négy kis boglya szénát teremne rendszeren. Az északi részen lévő kisebbik kert pedig, amelyiket ebben az évben veteményes- és virágoskertként rendelte művelni a nagyságos főtisztelendő házfőnök atya, 44 négy-

58. Az 1739–40. évi pestis.

59. 1 véka: 31 liter

szögölet tesz ki. Ezt ha kaszálóként nézzük, akkor 10 font széna terem rajta.

Július 17-én itt Kecskemét városában két napig időztek a Bánátnál a pesti táborba vonuló kozákok török–lengyel ruhában, gyalogosan, fegyver nélkül, mintegy 60 Károlyi gyalogos katona őrizete alatt, akiket mint igen hűségeseket széthelyeztek különböző királyi — császári ezredekben. Ezek a kozákok többen voltak mint az oláhok, ruszinok és eretnek vallásúak.

Szeptember 20-án Gábor káplán atya megkeresztelt négy iker-csecsemőt; három fiút és egy lányt. Később mind a négyen meghaltak. Ha túléltek volna, kettőt a város tartott volna el.

Október 12-én a régi szőlőhegyen megkezdődött a szüret. A termés közepes volt, mindazonáltal mégis a hat egyházi férfi nagy igyekezetű koldulása az üres edények megtöltésében, a reményen felül sikerült.

Október 25-én — elégedetlen kecskeméti lakosok kérelmére — királyi bizottság kezdte meg működését, Burgyán Sámuel vezetésével, aki korábban a váci püspöki javak igazgatója volt.

1787

Március 19-én a Helytartótanács többszöri sürgetésére, a városi pénztárból 4000 forint lefizetése után, megkezdődött a kétszintes elemi iskola alapjainak lerakása.

Március 30. A templomunk kisebbik tornyának a gombja, amelyik már régóta rossznak látszott, délután fél háromkor a gomb északi része nagy robajjal a templom tetejére zuhant, a fém a cserepeket csaknem összeúzta.

Április 2. A templomgondnok az eset után leszedte a torony maradék részét, ami lezuhanás után megmaradt, majd a következő napokban azt visszaállították 120 forintért.

Április 10. A református templom teteje tönkrement, ezért a következő napokban megmagasították másfél öllel.

Április 16-án először (ebben az évben) volt nagy ézengés. A szőlőkben egy bizonyos kálvinistát a cseresznyefa alatt a villám agyonsújtott.

Április 23-án tiltakozott a vikárius atya a házfőnök atya távollétében azért, mert az elemi iskolából ablakokat nyitottak a rendház udvarára.

November 5-én a Duna felől villámlásokat láttak, az esti órákban pedig mennydörgés, majd nyárias, bőséges zápor lepett meg minket. Végül száraz, derült őszi idő lett egészen 17-ig, amikor először zord téli időjárás lett hideg széllel.

December 2-án új, eddig járatlan rendszer szerint — a régi módszert elhagyva — történt a Szent György napkor⁶⁰ szokásos tisztújítás a városházán.

1788

A katolikus vallásúak Magyarország ilyen káros és szomorú helyzetében január 9-én Nagykőrös mezővárosban új katolikus templomot áldottak meg. A felszentelést főtisztelendő Kozma József váci kanonok, kecskeméti esperesplébános úr tartotta a segédpapjával. Először a Harak ezred (amely akkor ott telelt) káplánja misézett. Jelen volt az ezredesük, a beosztott tisztok és a katonák.

Január 17-én kijött a kocsmából a bortól lerészegedett Caramelli ezred trombitása és a piactéren kivont karddal üldözött fegyvertelen embereket. Levágta egy paraszt fülét és nemes Deák Pál tanácsnok kalapját. Ezek után kardját elvették tőle és a sereg vezéréhez vezették, de nem sokkal később minden büntetés nélkül elbocsájtották.

A végtelenségig megnövekedett a háborúra való felkészülés, amit szemünkkel láttuk, tapasztaltunk naponta. Január 30-án kezdték összehordani a gabonát a fenti és szomszédos vármegyékből és kerületekből Kecskemétre nagy mennyiségben a szerencsétlen adózók. Ezt nemcsak a padlóra szórták le, hanem lent és fent, elterítve három szobát megtöltötték gabonával a Szent Mihály kápolnában, ahol a ritka és értékes úrkoporsót őrzik. A gabona mennyisége gyarapodott erősen, mintegy 40.000 mérőig.⁶¹ Ez a súly

60. Április 24.

61. 1 mérő: 62 liter.

alatt már-már leszakadt az épület, mert a szentély fala több helyen meghasadt, a vakolat lehullott. Így lett súlyosabb a kegyesrendi atyák kollégiuma is, és ami még több, az imatermünket teljesen és a templomunkat részben megszenteltelenítették.

Március 1. Égzengés és villámlás volt este és utána bőséges eső esett.

Március 10. A templomunk tornyában régtől fogva szolgáló óra ma 7 órakor búcsút mondott. Felháborító, hogy ezt az órát minden tartozékával együtt átadták a kegyesrendi atyák tornyára.

Április 5. Az eltörölt debreceni rendházból idehelyezett (szerzetesek) megérkeztek, segédpapnak Pap Gerard és Eckel Ferdinánd atya, az igehírdetők egyike német, a másik magyar.

Augusztus 10-én éjjeli 11 óra után a szőlőkön belül, közel ahhoz a helyhez, ahol a mészárosok szokták levágni és megnyúzni a barmokat, az ott lakó udvarán meggyulladt az ott lévő nagy tömegű nád.

Szeptember 19. Megemlékeztek arról, hogy évszázad múlt azóta, hogy a törökök Kecskemétről távoztak.⁶² Így szól a törökök nyugtája a mezőváros levéltárában.

November 12-én Gyöngyösre indult a házfőnök atya. A levegő mérsékelt volt, aztán hirtelen — a vásár idején — télire változott és elviselhetetlenül megfagyasztott mindent, csak rövid egyhülés volt a tél egész idején. Ekkor támadtak a betegségek különböző fajai, amelyek sokak lelkét az örökkévalóságba vezették a következő hónapokban.

December 7-én a török erődítmény szerencsés elfoglalása után új török fegyvertelen foglyokat vezettek tisztjeikkel és egy agával együtt a Laudon ezredbeli katonák. A Budai kapunál lévő házban helyezték el őket. A pihenés után 10-én Nagykőrösre mentek, majd onnan Pestre idnultak. A fáradságos úton közülük többen elpusztultak, ugyanis gyalogosan hajtották őket. Ezek a szerencsétlen emberek több házban betegen és holtan maradtak. A fertőzöttek közül

62. Valójában 1686-ban megszűnt a török uralom, de a települések később is fizettek a török részre adót, pl. a temesvári basának.

senki nem maradt életben. Ezek a ruhátlan és többnyire öreg szerencsétlenek mintegy hatszázan voltak.

December 28. Bőségesen esett hó és a nagy szél viharossá tette a levegőt. Több napon át — még a jó ruhákban is — tűrhetetlen volt a téli hideg.

1789

Január. Amikor nagyon hideg idő volt, a különböző betegségek nemei szedték áldozataikat. Dühöngött a petécszláz⁶³ (tüzes betegség), forró és redves láz az egész városban, majd a valódi mérgét a katonai kórház lakóin töltötte ki.

Február 3-án egy bizonyos kecskeméti lakos, Kovács Péter feleségének nőnemű szörnyszülőtte jött a világra, akinek két feje, négy keze, három lába volt, de meghalt. Később ezt a szörnyszülőttet Tarczaly Sámuel sebész felesége a pesti egyetemre vitte, amely a fáradozók költségét kifizette. Ezt a szörnyszülőttet én is láttam és megszemléltem az említett sebész úr szobájában.

Március 31-én este 10 órakor Turcsi Katalin szegény özvegyasszonynak a Csongrádi kapunál lévő háza leégett.

Április 5-én az új református nagyharang, amelyet 1785 novemberében szállították ide, megrepedt és a hangja rekedt lett.

Április 6-án az új török elleni háborúban Bács vármegyébe vonult a hadseregtörzs és a vasas „Carameli” ezred.

Április 25-én meghalt Suster János sebész, ennek a rendháznak testvére.

Május 1-én Kecskemétre ékezett éjjel 11 órakor és a városházán szállt meg gróf Hadik fővezér. Másnap 9 órakor térdenállva olvasó ajtatosságon vett részt az összegyűlt nép (még a nem katolikusok is) jelenlétében, a plébániatemplomban, majd szentbeszédet hallgatott. Ezután a városházán elfogyasztott ebéd után, 2 órakor Halasra, onnan tovább a főhadtesthez ment.

63. Petachia

Május 17-én Gábor János (volt káplán) német hitszónok először tartott német szentbeszédet Kecskeméten. A korábbi német hitszónok, Ferdinánd atya meghalt.

Május 28-án este kilenc óra körül elégett a Halasi kapunál egy kamra.

Június 5-én egy bizonyos festő felesége felakasztotta magát, de a jó férj megszabadította a megfulladástól.

Július. A kecskeméti határban katonatisztek minden megkülönböztetés, vagy tekintet nélkül, ahol csak jártak zsákmányképpen szénát gyűjtöttek, lefoglalták, nagy dülással porciókba köttették és Becskerekre, Soroksárra stb. elszállították.

Szeptember 13-án a városból erőszakkal kihajtottak 180 személyt és elvitték a táborba ásókkal, fejszékkel stb.

Ismertetése következik hiteles forrásból annak, hogy Kecskemét közönségének az új háború idején több mint 467.000, azaz négyszázhatvanhétezer széna porciót kellett a katonaság részére adni. 29.036 pozsonyi mérő kenyérgabonát és zabot szedett be a nemes vármegye. Ehhez jön még a katonaság teletetése különböző helyeken; úgymint „Félegyháza, Csongrád, Kőrös, Czegléd.” A császári sereg a török elleni háborúban 2000 kézi robotot és 4827 ígás napszámot vett igénybe. Száznál több katonát állítottak (a vármegyében). A királyság védelmében mintegy ezren áldozták életüket és vérüket. Az új török háború időszakában összeírták a vármegye kiadásait, amely 64.200 forintot tett ki. Ehhez jön még a károkozás és a nemes Pest vármegye hadiadója (16.329 forint 40 krajcár erre a katonai évre).

Október 6-án Alba-Graecát, avagy Belgrádot (amely egykor Jaurinum is volt) elfoglalta súlyos harcban báró Laudon főparancsnok. Tűzzel és vassal elpusztították az épületeket. Újabban olvastuk, hogy a fegyverszünet napjától számított három napon át — mindkét részlről megerősítve — Orsovára vonultak a katonák és a lakosok, mintegy 25 ezren. Ezeket három huszár osztály és két gyalog zászlóalj kísérte. A visszatértükig öt török tiszt maradt vissza kezesül.

A harcok alatt elesett és meghalt a mieink közül 289 fő, megsebesült 732 fő. A török elesettek száma nem ismert, mert rögtön eltemették a halottakat. A keresztények holttesteit pedig temetetlenül heverték az egész területen.

November 1-én, mindszentek ünnepén a kecskeméti nép ünnepi pompával s megemlékezéssel ünnepelte a török elleni háromszoros győzelmet, amely először július 30-án Foksánnál, másodsor Tirgucuculinál és Martinestinél szeptember 22-én, harmadszor pedig Belgrád szerencsés bevételénél. A plébániatemplomban az ambrózián dicsőítő ének⁶⁴ után szentmise volt, amely alatt felváltva lőttek mozsárágyúkkal. Ezután erélyes szentbeszédet tartott ezen háromszoros győzelem miatt, Istennek adva ezért hálát a nemkatolikusok nagy gyülekezetében főtisztelendő Kozma József plébános úr. Gazdagon ellátták a Kecskéhez „(Kecskés vendéglő)”⁶⁵ címzett csárdába hívott sok vendéget és minden odaérkezőnek bort adtak ingyen, különböző hangszerek szóltak, a mozsárágyúk döngése egész nap és éjjel szüntelenül hallatszott.

November 7-én fél öt óra tájban a piactéren, a református templom előtt özvegy Csáktornyainé házának teteje elégett.

1790

Július 21-én a református templom tornyára nagyobb gömböt helyeztek fel. Egyébként a reformátusok száma 7827 fő.

Július 22-én a plébániatemplom márványkapuja elkészült a következő felirattal: Dicsőség a mennybement Megváltó Krisztusnak, a fenséges Terézia Királynő⁶⁶ beleegyezése után 16 évvel. A világi egyház régi birtokába való visszahelyezése kezdődik 1774-ben. És örvendeznek azért, akinek lehet, hogy szerencsésen elkészült ez a kapu, amelyet a templom patrónusa, a kecskeméti katolikus tanács és a nép díszített fel.

64. Szent Ambrus milánói püspök (IV. század) egyházi éneke. Közismertebb néven: Te Deum Laudamus.

65. Magyar nyelvű betoldás

66. Mária Terézia (1740–1780)

Szeptember 8-án este 9 óra körül tűz ütött ki a Csongrádi kapunál, ahol nyolc ház leégett.

November 20-án a Grefenián ezred két osztálya megérkezett és 22-én távoztak Magyarország határára. December 9-én a reformátusok új harangját ideszállították, amely 25 mázsa és 10 font súlyú.

1791

Január 4-én haladt át a török követ Bajorországból visszafelé jövet és itt egy napot időzött. Sokan megnézték.

1792

Január 20-án a három éve tartó török háború alatt a gabonatisztek által összehordatott gabona kiszáritása megkezdődött. A felső folyosón a tartományfőnöki cellától egészen a lépcsőig (a kóruson át), az alsó kaputól az utolsó celláig elterítettük a gabonát. Mindenhol, ahol furat volt rudakat és léceket helyeztünk el.

Május 13-án délelőtt fél tizenkettőkor érkezett a városba fenséges Sándor Lipót főherceg Magyarország nádora. Kiséretében volt Josia Coburg herceg tábornagy, az unokaöccse, nagyméltósági gróf Zichy Károly országbíró úr, méltóságos Pálffy gróf úr (aki egyben kamarása a fenséges főhercegnek), Fekete L. B., Orczy László. Lovasok mentek eléjük és gyorsan a városba vezették őket. A városház nagykapuja előtt megálltak és leszállva a kocsijaikról, latin nyelvű beszéddel Ladányi Gergely rendes jegyző köszöntötte őket az egész tanács nevében. A katolikus tanács részéről ugyancsak mondott rövid latin köszöntőt. A jelenlevők csodálkoztak (kiváltképpen Coburg herceg) a latin beszéd miatt. A városiak nagy csődülete mellett, a kolostorunk területéről vonult fel parádéra a Csutorinszki dragonyosok egy osztálya. A vendégek aztán indultak negyedórán belül, friss lovakkal, 12 órakor. Az előzőleg említett városi lovasokkal gyors menettel elvonultak és egy és háromnegyed óra alatt, a kijelölt állomásra, Kecskemét Újfalu pusztájáig elkísérték őket. Ezen a pusztán méltóságos Károlyi József gróf úr, sátor alatt finom ételekkel fogadta őket, mint a mondott pusztá örökös ura. Innen éjszaka Károlyi csongrádi jobbágyai ennek a gróf úrnak a kastélyába, Derekegyháza pusztára vezették őket. A következő napon Mezőhegyes királyi, császári birtokra mentek, ahol a lovak megszemlélése után

visszafordultak ugyanarra az útra. Végül 16-án 12 órakor visszafelé a városházán megebédelték, amelyet dícséretesen a fenséges herceg és Károlyi József szakácsai készítettek, de a fenséges nádor váltólázat kapott. Fél órán belül az ebédet befejezték, e közben friss lovakat fogtak be a kocsikba, ők beszálltak és elmentek a városból, mert még aznap Budára akartak érni.

Ebben az évben itt annyira gyenge szüret volt, hogy a városban nem lehet a szüretnek még a nyomát sem látni. A kolostor hat csöbör bort (ez volt az egész borbevétel) kapott egyházi célokra özvegy Sipekinétől.

Október 23-án az ácsok és a kőművesek befejezték a régi tető javítását (korhadtt volt), amelyet április 12-én kezdtek meg. Először a közös helységek tetejét javították meg, mivel a két nagyobbik épületé három éve tönkrement és ott az egész tetőt kicserélték. Az emelet egész hosszában a gerendák és a cserepek tönkrementek. Végül a rendház egész tetejét megjavították. Új gerendákat, léceket, cserepeket raktak. A tetőablakokat mindenütt fával befedték és máshol nyitottak ablakokat. Előtte nyolc hasonló ablak volt, de most csak négy ablak lett, mert ez is elegendőnek bizonyult. Fölötte piros színű zszindelyt helyeztek el. Ezt befejezve az átjáró következett, minthogy az alsó részén a kapuig erősen megrongálódott, a császári-királyi sereg részére ott tárolt gabona súlya miatt. Csaknem az egészet vakolni és meszelni kellett. Végül kívül hozták rendbe az épületet, az alsó kert felé úgy, hogy a téglákat és a cserepeket visszarakták, majd bemeszelték. Emellett a kőművesek a cellák lépcsője felett új bolthajtást készítettek téglából, a záporosók ellen, ugyanis a víz mosta a cellákat. Az ököristálló falait (mely nem a templom épülete, de az ökrök és anyagok a rendházé) megerősítették. Ezután a nagykaput javították meg, amelynek a boltíve megroskadt. A kocsiszín és istálló falát megjavították: kaput és két ablakot készítettek, majd az egész épületet bemeszelték.

Az udvari épület tetejét (úgy mint a rendházét) gerendákkal és lécekkel megjavították. Így a lakóépület, istálló, kocsiszín tetejét, a nagykaput és a csürt teljesen felújították úgy, hogy az egészséges

gerendákat és cserepeket visszarakták, a rosszakat pedig újakkal pótolták.

A kőművesek júniustól (hogy az eső miatt is dolgozhassanak) a Szent Antal szobor felállítását végezték: Felemelt alapzatot és ahhoz lépcsőt készítettek két felől. Eddig ugyanis a szertartás alatt kevesen fértek oda. Ezért még egy lépcsőt építettek hozzá. Ezekért a munkákért (kivéve a képeket) a rendház 80 rajnai forintot fizetett.

A képeket Fakonér József festette Budán 115 azaz száztizenöt rajnai forintért. Nagy részét fedezte a jótevők bőkezű ajándéka. Így az alamizna megmaradt a rendháznak. Minthogy a fenti jegyzékre és a képek szállítására 25 rajnai forint kellett, addig a saját épület felújításához 1600 rajnai forint. Az egészet Fisser Baltazár kőműves mester rendezte.

1793

Július 1. Az emeletre új órát helyeztek el, amelyet Szaiffner Ferenc pesti órás mester készített. A rendház fizetett érte, a tokkal együtt, 70 rajnai forintot.

A templom nagyon sötét volt, mert egy ablakot takart el az evangélista kürtje. Ezért máshol kellett ablakot nyitni. Ezt a munkát 13-ra fejezték be a kőművesek és 40 rajnai forintba került. Az ács, az üveges és a kovács munkadíja 36 rajnai forintot tett ki.

November 12-én megérkezett a cseh üvegből készített nagy lámpa, amelyet a templom középső részén helyeztek el. A lámpát Fejér István, városi jótevő fizette, amely 84 rajnai forintba került. A felfüggesztést a rendház intézte. Ezen hó 16-án világított először. Az említett jótevő gyűjtotta meg fél hatkor, amikor a negyven óras ajtatosság kezdődött. Ezen a napon énekes misét tartott és körmenetet vezetett a városi plébános úr, egyszersmind ezen egyházkerület esperese.

1794

Március 20-án fél tizenkettő óra körül az ebédünk alatt, a Budai utcában tűz keletkezett, amely 47 házat ért el és a lakosok közül — az erős szél miatt — senki sem akart menteni. Három császári és öt kecskeméti városi ló égett meg a tűzben.

Március 23. és 24. Ezen a két napon két helyen találtak tüzet, de a megriasztott városiak félelmükben hathatósan őrködtek. Először kilenc óra körül keletkezett tűz Deák Pál bírósága háza mögött. Meghúzták a harangot és az összecsendült sokaság eloltotta a tüzet, a keletkezési helyén. A másik eset a kegyesrendi atyák iskolája épületén belül volt, de itt a tüzet még a keletkezése előtt eloltották.

Március 26-án reggel nyolc óra után ismét tűz ütött ki egy házban és azt a kamrával együtt elpusztította. Gyújtogatók okozták a tüzet, bár éber őrköt állítottak.

Április 2-án három esetben ismét tűz keletkezett volna, hacsak idejében a felvigyázók az alátett kócsokat el nem oltják. Az első tűz délelőtt negyed tízkor Cséplő Gergely házában volt, de miután a füstöt észrevették, többen odafutottak és eloltották a tüzet, amit két szolgáló már csaknem lángralobbantott, ahogy kiderült, amikor az elfogottakat a börtönben kivallatták. Sőt az is kiderült, hogy március 24-én a szomszédos Gaál takács nevében akartak gyújtogatni. A másik tűz a Budai utcában történt, ahol leégett egy istálló. Végül a harmadik tüzeset a kegyesrendi atyák kollégiuma mögött, az istállóban történt, ahol a császári lovak közül kettő megégett. Elpusztult két ház, amelyeket Tott István volt bírósága használta. Itt ha magas az épület, akkor bizonyára leég a kegyesrendi atyák szemközti kollégiuma, amelyik öt helyen már lángra lobbant, de szerencsésen és biztosan eloltották azokat. Különben a városnak az a része a heves szél miatt megégett volna. A városlakók ezek után a nagy félelem miatt ablakaikat téglából építették, minden téren több (vizzel tele) kádát és más edényt helyeztek el.

A tanács elrendelte, hogy a nappali őrköt emellett a következő éjszakákon (egész hónapban) minden házat kötelesek kivizsgálni. Maguk a tanácsnok urak a saját tizedeikben nagy csapat emberrel éjjel és nappal figyeljenek és minden toronyban egész éjjel őrködjenek. A félelem miatt úgy megrendültek, hogy kimondták, a plébániatemplom tornyába erősebb hangú nagyharangot is kell tenni.

Április 12. Az előbb említett tüzek miatt a tanács lebontatta a nádkerítéseket és így mi is a pékház hátsó részét bekerítettük 12 öl fával.

Május 12. Midőn a nagy szárazságtól már a vetések is megsárgultak, a mezők kifakultak, az éhségtől bögni kezdtek a meggyőött barmok (mivel sem a télen, sem a tavaszon hó és eső nem volt) inség helyzetet nyilvánítottak ki, a nép javaslatára. Ezt mi is megtartottuk, a templom szokása szerint. A nyilvános körmeneten — a plébániától a kegyesrendi atyák templomáig — mi is résztvettünk.

Sokáig tartott az emberemlékezet óta nem tapasztalt szárazság, végül a könyörületes Isten megbékélt a nép kegyes könyörgésére, ezen hónap 24-én és a következő napokon át bőséges eső esett.

Július 10-én délelőtt 11 óra tájban emlékezetes tűz keletkezett a Budai kapunál lévő kovács műhelyből, mert az igen erős szélről három óra alatt 911 ház és 20 szárazmalom siralmasan hamuvá lett, egészen a Csongrádi kapuig. Esetleg csak a házak füstös falai, zömmel pedig csak elpusztult és csaknem elhagyatott házak látszóttak.

December. A vendégek szobáiba két takarót, népiesen „Paplan”-t és „Madrac”-ot szerzett be a házfőnök atya.

Ez az év szerfelett havas és szigorú volt, egészen március elejéig. Emiatt a széna erősen rothadt. Egy nagyobb öl széna ára 100 forint volt. A szegény népnek nagy szerencsétlenséget és bánatot okozott a nagy szárazság, majd a végzetes tűzvész. Ezért naponként ötven-hatvan szegényt számláltunk a rendház kapujánál, akiknek darab kenyereket osztott a kulcsár testvér.

1795

Január 29-én egy Csongrádi kapunál (lakó) csizmadia éjjel a tűztől, illetve a kiáradt gőztől és füsttől megfulladt.

Ebben a hónapban sok birka lába elfagyott a kemény hideg miatt.

Május 10-én nagy hideg pusztította ki a kerti ültetvényeket és a fákat.

November. Isten kegyelméből mindnyájan boldogok voltunk az utolsó ünnepekig, hanem 3-án boldogságunk gyászba és keserűségbe fordult. Minthogy az erősen fújó szél közben, váratlanul a Hajnal házban tűz keletkezett, amely aztán továbbhaladt és szemben a homoki kápolnáig elérte. Innen a Budai kapu felé fordult. Három óra

alatt (délután 3 és 6 óra között) elpusztított 512 házat, minden berendezésével együtt és 12 malmot. A kegyesrendi atyák előtt négy ház megmaradt. Ezen kívül egészen a Budai kapuig elpusztult minden ház kivéve néhány reformátusét, akik cseréppel fedték be a tetőt.

Ebben az évben drága pénzen szerezte a rendház az élelmiszert és sok szegény éhest számláltunk a rendház kapujában, akik darab kenyeret kértek, mint korábban. Ennek ellenére egy szegény éhezőt sem küldtünk el kenyér nélkül. A rendházunk volt az isteni gondviselés.

1796

A télen egészen február 19-ig mérsékelten hideg idő volt, ami ezen a napon aztán hirtelen téliesre és tűrhetetlenre változott.

Április 5-én a házfőnökünk a Szent Anna Kápolna kapuját befalaztatta és az innen kivett kőoszlopot a kriptá ajtajához helyezte. Ugyanekkor a templomtorony belsejének padlóját részben kockakövekkel, részben téglákkal beborította. Ezenkívül kaput nyitattat az udvarnál a nagyobbik kertbe.

Minthogy három oltárnál: úgymint a nagyobbiknál, vagyis a Szent Miklós oltáránál, a Szent Ferenc atya oltáránál és a Szent Antal oltáránál kőfaragók, aranyművesek és fafaragók munkája vált szükségessé, a gondnok úr megállapodott az egri Sporer József kőfaragóval, hogy 500 rajnai forintért, az aranyművessel, hogy 310 rajnai forintért és a fafaragóval, hogy 100 rajnai forintért csinálják meg a három oltárt.

18-án a kőfaragó elkezdte a munkát a nagyobbik oltáron. Három lépcső vezetett a nagyobbik oltárhoz, amelyeken már nehéz volt az atyáknak a feljutás. A főtisztelendő kerületi főnök atya javaslatára a házfőnök atya két lépcsőre alakította ezt. Ugyancsak gondoskodott az említett helyen új szentségtartóról, minthogy eddig az atyáknak kényelmetlen volt ott a szertartást végezni, ugyanis a szentségtartó kinyitása és a szentségek kivételekor a hívek részére az egész tálat kellett mozgatni.

Július 23-án hatalmas és heves szél nem annyira másokat, hanem minket károsított, minthogy a templom tetejéről, a toronynál

két öl hosszban lehordta a cserepeket. Azért, hogy az örökös szél ne okozzon nagyobb kárt, a következő napon a házfőnök atya gondoskodott arról, hogy a már korábban megszentelt Szent Mihály kápolna tetejét szedjék le és a leszedett cserepeket a templom tetejére rakták. Mielőtt a Szent Mihály kápolnát lebontották volna, a luteránusok ravaszul felsőbb helyre jelentették erre az igényüket és hivatalosan Pongrácz tanácsosnak akartak már elkészített kérelmet benyújtani a fenséges Helytartótanácsnak, a Szent Mihály kápolna megszerzéséért, de lassúak voltak.

Október 10-én megkezdődött a szüret az öreg szőlőhegyen. A termés közepes lett.

Nemzetes Ferenczi Gergely urat választották főbíróvá. Másodbírónak Kiss Pál urat választották. Ugyanekkor Hanus János úr és Demeter János úr a külső tanács tagjai lettek.

1797

Január 2-án délután a Vásári kapunál egy ház leégett.

Február. Ebben a folyó hónapban sok katona vonult Bánátból és a bentebbi vármegyékből a franciák ellen.

Április 5-én este fél kilenc körül égzengések és villámlások voltak, majd zápor következett. 6-án ebéd alatt pedig még nagyobb (zápor) volt.

Áthaladt ezen a rendházon június 27-én egy napi tartózkodás után mintegy 80 francia fogoly, akik részben Pestre indultak és valószínűleg visszatértek ővéikhez. Csaknem mindnyájan kimerültek, soványak, rongyosak, durvák és ami a legfájdalmasabb, teljesen vallástalanok voltak.

Néhány nappal később Erdélyből mintegy 300 székely katona haladt át.

Július. Ezekben a napokban semmi remény nem volt a szentlőrinci kaszálásban, mivel ebben az évben kevesebb lett a termés szénából: a múlt évihez képest 19 szekérrel. Nehogy idegenek vigyék el a termést, az őrzést a városon kívüli csószökre bízták, minthogy a szénát a rendház udvarába nem hozhatták be a javítási munkák miatt.

Augusztus 16-án az újságban olvastuk, hogy Szombathelyen mintegy 15 ezer nemesi felkelő összegyűlt öfelsége, Magyarország előkelői és mágnásai jelenlétében. Minthogy jól teljesítették a felkelést, dicséretet kaptak, majd hazaküldték őket.

Augusztus. Ebben a hónapban asztalosmunkát végzett két mester. A rendház udvarán lévő tönkrement kutat és a sütőház alapját javították. Ugyanis ennek az udvari kútnak már az érintéstől is ingadozott a csörlője, a lánc, a kerítése. Ezeket a gondnok úr horoggal rögzítette.

A kőművesek folytatták a festést és az étkezőből a folyosóra nyitottak új ablakot.

Szeptember. A szokásosnál hamarabb, szeptember 21-én kezdődött a szüret, midőn a szőlő annyira megért mindenütt, hogy kis lével aszúbort adott, ezért közepes, vagy inkább gyenge termést lehetett remélni. A bor pedig felette édesnek, jónak, tartósnak és drágának mutatkozott.

Ebben a hónapban a két ácsmester folyamatosan dolgozott különféle munkákon. Javítottak és építettek: új tetőt raktak a meszes gödör fölé, új tárolót készítettek a trágya részére az istálló előtt. Az istállóban szénatartót csináltak. Az étkező előtt három elkerített kiskertet létesítettek.

Minthogy a templomba menet a templom keleti kapuját sokszor használják: veszélyesen elmozdult a rongálók miatt. Ezt vassal megerősítették, a vaslemezt lefestették.

Erős vaskaput készített a kovács a házfőnöki szoba kályhájához, olyan retesszel, amelyet nem lehet kinyitni.

Október. A szerzetesek szórakozására kugli játékot (ládával) készítettek az étkezőteremben. Télre, tavaszra 600 fej káposztát szereztünk, amelyeket őszeaprítva tíz edénybe (urnába) tettük. Ez 24 forintba került. Még 525 fejet szereztünk 13 forintért. Ebben a hónapban jégvermet ástak a templom kerjében. A húsokat, amelyeket a forró nyáron eszünk, itt jól meg lehet őrizni. A jég hiánya miatt ebben az évben hóval töltötték meg.

November 1-én történt a városi tisztviselők választása. Főbírónak választották a református vallású Csutorás Deák Mihályt, má-

sodbírónak, avagy számadónak a katolikus Hannus Jánost. Piachírónak és borbírónak a kálvinista Nagy Mihályt, adószedőnek a katolikus idősebb Demeter Jánost a külső tanácsból. Városgazdának Antal Istvánt választották meg. stb.

November 15-én kezdődött, őszi hidegben az étkező meszelése, 8-án pedig a szobákat kezdték meszelni.

Télre idehelyezték Pest vármegye nemesi felkelőinek első osztályát az alezredesével és más tisztekkel.

November 26-án nagy a készülődéssel várt és fogadott fenséges József főherceg nádor, aki kísérő kocsival ma hajnalban indult Mezőhegyesről, délután negyed egykor ide ért és az ebédet elfogyasztotta a parancsnokság házában 3/4 óra alatt, majd folytatta az útját Pestre, ahová kilenc órakor megérkezett. Eközben pedig a gazdag kínálatban a finom ebédet — mozsárágyúk dörgése közben — a városházán és a parancsnokságon fogyasztották el a megyei tisztviselő, nemesi felkelő és más urak. Ezután a Budára siető nádor köszöntésére adott zene és játék üdítette a jelenlévőket.

A következő napon (jelesül 27-én) a város saját költségén a városházán ünnepi „Bált”-t adott az ide érkezett tisztviselő, nemesi felkelő és más megyei urak részére. A mulatozásra összegyűltek csaknem minden nap és éjjel egészen hajnalig a kávéházban ezek a tisztviselők. Sőt a főtisztelendő prépost úr engedélyével a parancsnokság épületében advent első vasárnapján is szólt a zene a táncra egész éjjel. A csapatbeli nemesi felkelők pedig minden istenfélelemtől eltávolodva gonosz istenkáromlásra is vetemedtek.

Befejeződött a jégverem készítése. A kőművesek befedték a templom és a rendház tetejét cseréppel. A kert közepe felé nyúló kiszögélést kövekkel kirakták az eső ellen azért, hogy a falat és a vakolatot ne verje szabadon a lefolyó víz. A bádogborítást Gyöngyösön készítették. A kőműves mester Istennek ajánlva munkáját szíveségből felrakta, odaerősítve a templomhoz.

December 3-án, az advent első vasárnapján a nemesi felkelő urak káplánja, főtisztelendő Kaminszky Péter főesperes és taksonyi plébános megkereste a házfőnök atyát, hogy a templomunkban a nemesi felkelők részére vasárnapokon és ünnepeken kilenc órakor

misét tarthassanak. Szíves választ adott a rendház főnök és minden szükséges felszerelést biztosított, valamint küldött egy bizonyos csizmadia kántort, aki maga játszik a hangszeren. Így aztán kürtjel hangzott el a törzház előtt fél kilenckor, a második jel háromnegyed kilenckor, a harmadik kilenc órakor, amikor valójában már senki nincs ott. A (házfőnök) gondoskodott arról, hogy minden harang fél tízkor megszólaljon, mindezek csak ingyen. Végül tíz órakor megjelent az ezredes, 15 fős kíséretével. A káplán úr a Szent Antal oltárhoz ment azzal a szándékkal, hogy a mise befejeztével szentbeszédet mondjon, de a mise után áldással mindenki távozott az ajtón, ahol belépett és a szent beszédre nem figyelt senki, az egyszerűen elmaradt (a következő napokon sem tartotta meg) hanem a misével befejeződött az egyházi szertartás. Másokkal együtt maga a káplán úr a következő napon elindult a saját plébániáját megnézni.

Ugyanazon a napon az esti időben nagy tömeg csődült a parancsnokság házába. Nem hangzott kürt, harang, mégis hűségesen megjelentek mindkét nembeliek közül sokan a „Baal”-ra, amit a nemesi felkelők ezredese a saját költségén rendezett és egészen hajnalig tartott a tánc.

1798

Január 6-án és 7-én olyan bőséges hó esett, hogy a külső közutakat nem lehetett használni. Némely napokon semmi élelmet nem lehetett szerezni a pusztákon. Az urak is, akiknek hivatalból a (megyei) közgyűlésen kellett volna megjeleneniük, rövid tanakodás után a városba visszafordulni kényszerültek, a pesti utat egyáltalán nem lehetett használni. A jégvermet ezalatt hóval teljesen fel töltötték.

Január 15-én a királyi parancs megérkezése után 838 fő nemesi felkelőt hazaküldtek. A következő napon a kimerült lovakat — amelyeket korábban a vármegye készítet fel — árverésre bocsájtották. Ezekből a templomgondnok úr a kolostor részére kettőt vásárolt.

Február 5-én egy bizonyos juhász lakodalmán sokan résztvettek, köztük mindkét nembeli előkelő kálvinisták is. A lakodalmon juhhús gyanánt kutyahúst adtak. Sokan szégyellték ezt a csúf ku-

tya-dolgot a tanácsnokok közül. Ezért késedelem nélkül a négy bűnöst — mindnyájan kálvinisták — vizsgálat alá vetették, valamint azokat, akik asztaltársak voltak. Hogy a beszédet ne fűzzem tovább, a következő napon nyilvánosan botütésekre ítélték, majd kalodába zárták őket. Bizonyosan csoda, hogy ez az újságban nem jelent meg.

Március 20-án látható volt villámlás és hallható volt közeli égzengés, majd zápor következett, ami miatt a virágok elpusztultak.

Ebben a hónapban az itteni rézműves minden edényt megfoltozott a konyhában és az étkezőben. A kőműves kimeszelte a raktárat és a konyhát, Majd megjavította az étkezőből a konyhán át kivezető csatornát.

Június 28-án szerencsésen befejeződött a szénagyűjtés és behordás, amely 22-től tartott. Minthogy a csürből a tavaszi gabona elfogyott (tárolásra két gabonaverem volt az udvaron, ezért a csürt nem használta a rendház) a vermeket kitisztították, kifüstölték és kijavították. Reméljük az adományozók bőkezűségét!

Augusztus 18-án Tádé atya a budai meleg fürdőkbe ment a főtisztelendő préposttal.

November 1-én Volf József postamester eladta a postát, amelyet a református Sárközi Benjámin foglalt el, 10.500 forint lefizetésével.

Ezen mezőváros tisztújítása alkalmával többségi szavazattal megválasztották főbírónak a katolikus Banó János urat, számadónak⁶⁷ a kálvinista Szeles József urat, piacbírónak és borbírónak a katolikus Vég János urat, adószedőnek a kálvinista Gyenes Mátyás urat, városgazdának a kálvinista Kiss Mihály urat, akit „Francziá”-nak is mondanak.

November. Itt tartózkodott két napig „rostoch”, mintegy kétszáz katona, akik — a magyar Bertsényi alapítású csapatból való — francia tiszteket őriztek. Aztán mindnyájan Aradra indultak.

67. Másodbírónak

December 4-én délután 4 óra után nem messze a Dunától, illetve nyugaton látható volt a felhők gyülekezése és égzengés hal-latszott ismételten.

1799

Január. December 15-től az éjjel–nappal igen hideg idő tartott egészen ezen hónap 25-ig.

Február 2-án kilenc órakor a mise alatt a Chavanach vasas ezredből való katonáknak németül tartottunk a templomunkban szertartást. Minden vasárnap és ünnepnapon ugyanez a szertartás folyt a későbbiekben is.

Február 8-án az idő váratlanul télire fordult. Ettől kezdve a Tisza partjához vezető út használhatatlan lett. Kemény fával tüzelünk a szobákban.

Március 5-én, 6-án, és 7-én Pesten a rendkívüli áradás mellett a jég szokatlan tömege sok házat elpusztított.

13-án a határőr katonák erre jöttek, akik egy kálvinista szökevényt vittek. Átadták a szerencsétlent őrzésre.

Március 22-én a Vágó kapunál tették ki a keresztet, 25-én pedig az új keresztet a Széktói szőlőkben lévő Izsáki út mellé tették, ahol a főtisztelendő prépost úr végzett ünnepi szertartást.

Március 28-án este nagy tömeg jelenlétében levették a templomról a gömböt, a kereszttel és a Szent Miklós aranyozott ércalakjával. Ezeket a súlyos tárgyakat belül három öles vörösfenyő oszlopok tartották, amelyeket megerősítettek 11 hosszú vasrúddal, ezeket pedig 17 körvassal. Az utóbbiak közül egy nagyobb darabon az 1741. év bevésése olvashatók, mint a készítésének ideje. Megtalálták a tölgygerendát is, amelyen szépen igazolható az 1644. évi készítési idő.

Március 27-én villámlásokat lehetett látni a déli és a nyugati égen, majd hasznos zápor következett. Az összes rozsmaring és viola gyökeret ki lehetett a kertbe ültetni, de kár volt, mert a kertész uraknak nem lett szerencséjük.

Április 3-án, 4-én, 5 -én, 6-án a hóval érkezett igen hideg szél a kitett rozsmaring gyökereket elpusztította, egyedül csak a szalva maradt meg.

Április 11-én a harangokat a helyükről levették és szerencsésen leeresztették, majd haranglábra helyezték őket, a kórus bejárata elé. Ott harangoznak majd egészen addig amíg a torony felépül.

Egészen eddig a napig a régi bor kitartott, a későbbiekben az újat verték csapra.

Április 17-én a kőművesek elkezdték a torony falát lebontani két ölig, hogy a szükséges szélesség szerint a fal hat öl magasságig épüljön fel.

Május 19-én, szentháromság ünnepén Vásárhely⁶⁸ mezővárosban a kecskeméti és az ottani „korpa nyáj” költségén felépített református templomot felavatták nagy tömeg jelenlétében.

Június 16-án kiment a szentlőrinci mezőre 13 kaszás, 30-án pedig a gyűjtők mentek ki. Június 1-én befejezték a munkát. 102 boglya szénát gyűjtöttek, amelyet 2-án eladtak 7 forint 36 krajcárért.

Július 8-án júliusi felüdülés volt. Ugyanis a tanár atya a tanulóival éjszakára a Talfája erdőbe ment és csak július 11-én éjszaka tért vissza.

Július 9-én a kőművesek a tornyot felépítették a szükséges magasságig.

Július 12-én elhelyezték a keresztet Szent Miklós 5 láb magas aranyozott fémalakjával és a 3 lábnyi⁶⁹ aranyozott fémcillagot, valamint 3 ujjnyi, új kupcserepeket, amelyek fölött az aranyozott kereszt 2 ölre kiemelkedik.

Augusztus 10-én Szent Lőrinc ünnepén este háromnegyed kilenckor a cellák ajtajai és ablakai nyitva voltak. Mindnyájan még ébren voltunk, amikor hirtelen nagy ropogással tűz ütött ki a raktárban (az egykori disznóólban). A temető bejáratától az oldalszárny kapujáig terjedt a láng, de az ácsok és kőművesek szerszámaival eloltottuk a tüzet és csak némi haszontalan fa pusztult el. De még mindig veszélyben voltunk, ugyanis a lángok túlcaptak a rendhá-

68. Hódmezővásárhely

69. 1 öl: 1,896 m, 1 láb: 31,6 cm, 1 ujj: 1,9 cm.

zon. Ezért, ha a rendháznak nem lettek volna tetőcserepei, megsemmisült volna az egész épület a csípős lángokban és kiterjedt volna a városra, amit riasztott emberekkel, tűzoltó eszközökkel kellett volna oltani. Azt, hogy valaki rosszindulatból felgyújtotta és nem szerencsétlen esetként történt ez a tűz, minden körülmény igazolja.

Augusztus 26-án a városon kívül, a Miskoltzi görögnek mondott személy házában éjjel egy óraker egy nagy boglya széna meggyűlladt és reggelig elégett.

Szeptember 23-án iktatták be a királyi rendeletet a Ciprián napi vásárról. Erre az alkalomra idejött Laskovits alispán úr sok tisztviselővel. Ugyancsak többeket meghívtak a szomszédos urak közül a városházára, ahol lakomát rendeztek. Mindig a mozsárágyúk adták a jelet a pohár kiürítésére. Zenészek játszottak a vendégek szórakoztatására. Ehhez a társasághoz csatlakozott a rendházunkból a házfőnökhelyettes atya és az olvasó atya.

Október 11-én — jóllehet éretlen volt a szőlő, de semmiképpen nem lehetett megvárni a szükséges érést — a szüretet elkezdték. Kevéssel utána a must ára szokatlanul megemelkedett, annyira, hogy 2 rajnai forint alatt nem lehetett egy csöbör mustot venni, sőt az öreg szőlőkből 3 forintért adták. Néhány ezer csöbört más helyekre, így Vác környékére is szállítottak. Mi kegyes adományként kaptunk mintegy 105 csöbör mustot. A városházáról a tiszteleltre méltó tanács rendelkezése szerint 7 csöbörrel kaptunk, de az dohos volt. Csongrádról 14 csöbörrel kaptunk, az uradalomtól.

November. Ebben a hónapban a szokásos tisztújításon főbírnak választották a kálvinista Tót Istvánt, másodbírnak, avagy számvevőnek katolikus ifjabb Demeter Jánost, pincemesternek és vásárbírnak a kálvinista Kis Mihályt, adószedőnek a katolikus Czolner Mihályt, városgazdának a katolikus Deák Istvánt. Új tanácsosnak választották a meghalt Bano János helyére pedig Szél Mihályt, aki már több éve a város kancellistája.

Minthogy már hat nap eltelt a választás óta, a mi apostoli gondnok urunk, mint leszolgált bíró, lakomát rendezett a városházán, ahol a nemkatolikusok is megjelentek.

December 18-án és a következő napokon heves széllel bőséges hó esett, amely elzárta az összes idevezető közutat. Innen az utazók csak életveszély vállalásával folytathatták a megkezdett útjukat. Hakkelmon Ignác úr a dunavecsei sóraktárba nem tudott eljutni, ezért hozzánk fordult ezen hónap 28. napján. Amíg a kemény idő tartott, egészen a hóolvadásig nem indulhatott útnak.

Ebben a hónapban a lakatos mester 11 szoba ajtajáról a rossz zárat leszedte és újat rakott fel. A nagyobbik kert kapujához is készített nagy nehézséggel zárat azért, hogy nyitni és zárni lehessen, így sok mindent ki lehet tenni a kertbe akár nappal, akár éjjel.

Nagy zárat tett a sekrestyére és templom kapujára, hogy biztonságos legyen és ne lehessen erőszakkal felnyitani. Az urvari kapu is kapott kisebb zárat, szükség szerint.

1800

Január. Bőséges hó esett 18 napon és éjjel erős széllel egészen 5-ig. A helyzet olyan súlyossá vált, hogy az utakat minden felől elzárta és csak veszélyt vállalva lehetett útrakelni az embernek a legközelebbi pusztára is. Ezért sok kár, nélkülözés keletkezett, amíg Isten megszüntette a bajt. Minthogy sok marha elpusztult, a mézszárszékek bérlői és társaik ezért titkon ezeket az állatokat friss húsként, fontonként 3 poltúrával számolva, el akarták adni. Az álnokok bűne 18-án reggel kiderült. A városi hatóság több mint harminc mázsa húst ásatott el a városon kívül.

Január 20-án — minthogy az út járhatatlan volt — a Tisza partjához szállítandó keményfát vágták ölszámbra.

Január 23-án búcsút mondott Haccelmon Ignác úr, a Dunavecsei Sőhivatal perceptora, aki 28-tól várakozott indulásra, vagyis hogy az út járható legyen. Eddig nálunk vendégeskedett kocsijával és két lovával.

Március 4-én, 5-én, 6-án és 7-én ismét bőséges havazás volt, éjjel-nappal heves szél fúj, amely betakarta hóval a földet, ahonnan nemrég tűnt el a hó. Az embereket ismét megrémítette ez. A fiatal férfiakat erőszakkal összefogdosták a sereg részére és Budára viték, amiért a szülők siránkoztak.

Március 10-én a vásárra kevesen jöttek a hideg miatt, csak néhány tolvaj és több koldus volt jelen. Hozzánk egy vendég érkezett.

Március 24-én a hó olvadt. Száraz, tavaszi idő lett.

Április 6-án és 7-én a hó teljesen elolvadt ezen a vidéken és így kezdődhetett a tavasziak alá a szántás és a vetés.

Május 1-én este kilenc óra körül igen heves zápor kezdődött, ami a Széktói Szőlőhegy alsó része felől érkezett. Minthogy az egész áprilisban kevés volt az eső, ezért nagyon hasznosnak bizonyult.

Október 4-én kezdődött a szüret. A borteremés a közepesnél gyengébb lett, ezért keveset gyűjtöttünk és sok edény maradt üresen.

1801

Január 30-án nagy szél levitte a plébániatemplom tetejét. A mi templomunk tetejéről is lehordott néhány cserepet.

Február 3-án gyalogos felkelők érkeztek Csongrád és Csanád vármegyéből Kecskemétre. A tiszteket jó ebédvel látták vendégül. 5-én lovas felkelők érkeztek. A tiszteket jó vacsorával és szállással látták el.

1803

Február 22-én és 23-án nagyon hideg volt és olyan bőségesen esett a hó, hogy az emberek a saját tanyájukra sem tudtak kimenni a városból.

Február 25-én délután 3/4 6 óra körül tűz keletkezett a városban ismeretlen okokból, amelyben egy ház elégett.

Március 7-én kezdődött a vásár. Felettébb esős és sáros idő volt, alig lehetett embert látni. Április 10-én éjjel fél 11 körül a szőlőben egy kunyhót, a várossal határos részen, néhány tanuló felgyújtott. Kevéssel később a harangozással összehívott emberek eloltották.

November 1-én történt a tisztújítás a tanácsban, ahol nemzeti Fekete Sándor urat követte az újlag főbírónak megválasztott református nemzeti Kiss Mihály. A másodbíró a katolikus Ferenczi Mihály lett. A mezőváros ebédjéről nemzeti Fekete Sándor úr gondoskodott.

1804

Február 12-én délután, amikor a nép a plébániatemplomban volt a könyörgésen, tűz keletkezett Sátor Péter főjegyző úr házában, ahol a reformátusok gyűlést tartottak. A kamra és az istálló kigyulladt. A templomból rögtön kitódult sok ember a tüzet oltani, így az nem terjedhetett tovább.

Február 26-án sötét vihar dühöngött reggeltől estig sűrű felhőkkel, pusztítva a házak és egyéb épületek tetejét.

Március 5-én a házfőnök atya — a rendház vendégei miatt — elküldött Izsákra halért, de ott nem jártak szencsével, ezért Kalocsára mentek és az érsek öméltósága halastavából négy mázsa halat szállítottak ide, mázsánként 10 rajnai forintért.

Április 8-án nagy viharral és kemény hideggel havazás kezdődött. A havat erősen keverte a szél. A vihar csaknem a következő napig tartott, amely során több ház és épület tetejét elhordta. Árokba és hasadékokba úzte a barmokat, ahol számtalan állat elpusztult, (az élvemaradtak) bógtek. Az atyák három napig otthon tartózkodtak a vihar miatt.

Május 1-én Kecskeméten gyülekeztek a nemes Pest vármegyei tiszt urak, hogy elkezdjék a népösszeírást. A lakosságot tíz osztályba sorolva három vármegyei tiszt végezte a munkát és negyedikként egy tanácsnok segített ebben, a felséges rendelkezés szerint. Mindkét templomunkban kihírdették a lakosoknak, hogy a városon kívül lévő asszonyokat, szolgálkat, illetve kertészeket, avagy majorosokat, pontosan (család- és keresztnévüket), különösen a férfiakat össze kell írni.

Május 12-én, 13-án, 14-én és 15-én szeles, hideg idő volt, 16-án pedig olyan hideg éjszaka lett, hogy tönkretette a szőlők nagy részét és a veteményeket, mint a babot, kukoricát, dinnyét, tőköt és a hasonlókat. 17-én már meglehetősen lágyabb idő következett. Június 10-én éjszakától nagy vihar tombolt, mennydörgéssel. Különösen az épületek remegtek és a villámok csapkodtak, említésre méltó kár nélkül.

Július 26-án reggel a plébániatemplomban az ájtatosság befejezése után a toronyra felrakta a Károly nevű ács a keresztet csattogós

csigával. Az összecsdődült nép megtapsolta. A munka szerencsés befejezése után „Te Deum Laudamus” következett, majd ebédre hívta meg a vendég urakat Vig János tanácsnok templomgondnok úr. Ott volt főtisztelendő Dományi Márk kegyesrendi tartományfőnök atya a titkárával, a főtisztelendő kegyesrendi rektor atya, a szegedi és a kecskeméti házfőnök atya, az olvasó atya, tanácsnok urak és más városi tisztek, mindkét vallásból. Ugyancsak ott voltak a szomszédos birtokos urak közül azok, akik minden oldalról tapsoltak és kiáltoztak éljent őfelségére.

1805

Február 12-én reggel fél ötkor megérkezett az ottomán udvarból utazó francia követ, akinek az őszszes katonai tiszteletadást megadták. A városházán, ahol megszállt, dícséretes lakomát kapott és a következő nap reggelén elment.

1806

Július 14-én — nem találva itt alkalmas orvost — elment Pestre főtisztelendő Benedek olvasó atya, főtisztelendő Sándor (itteni) plébános úrral orvosokhoz, akik az egyetem kórházában ápolták. Július 14-én tért vissza Pestről, az ápolás végeztével.

Július 17-én elküldték főtisztelendő Szabó Ferenc prédikátor atyát a budai fürdőbe, hogy a leprából kigyógyítsák. Július 2-án tért vissza és maradt olyan, mint amilyen volt.

1807

Január 2-án éjjel egy óra után a családunk házának tetején tűz keletkezett. Hamuvá vált minden a nagyobbik kert kapujáig, de azon túl a lángok nem terjedtek.

Január 28-án este kilenc órakor és 30-án déli egy óra után a kegyesrendi atyák környékén tűz keletkezett, de elcsendesedtek a lángok a házak mellett, — ahol keletkezett a tűz — és nem terjedt tovább. Nagyobb tűz lett volna, ha a városi örködés a tüzet időben el nem fojtja.

Március 25-én délután három óra után tűz keletkezett a Halasi kapunál. Egy házat elpusztítottak a lángok, ahol a tűz feltámadt, valamint a szomszéd istállóját és ólját.

Május 7-én áthaladt itt felséges Károly főherceg Szeged felé, ahová öt és fél óra alatt megérkezett. Innen fél 12-kor indult el.

Október 7-én kezdődött a szüret a szőlőkben.

1808

Január 13-án tűz keletkezett este hét óra körül a városban, amelyben elpusztult két ház, valamint egy istálló. A tűz eredete ismeretlen maradt.

Október 22-én felrakták a gömböt a református templom tornyára.

1809

Február 5-én tűz keletkezett déli 12 óra után a város felső részénél, a Kőrös felé eső szőlőknél. Egy nagy ház elégett. A tűz oka ismeretlen.

Március 28-án megjelent itt a felséges főherceg és Magyarország nádora, akit egy tábornok képviselt az összecsdült nép előtt. Az emberek alázatosan kérték, hogy méltóztasson ebéden maradni és ezt az egész napot töltsse el itt vendégségben, de ő szerényen mentette magát, hogy nem lehet királyi felsége rendeletét megváltoztatni. A (nádor) a kocsiból nem szállt ki, új lovakat sem váltva elment. Az ünnepélyes fogadáson ott voltak a főtisztelendő kegyesrendi tanár atyák és az igazgató atya a tanulóifjúsággal, valamint a zenészek. A házfőnök atya a társával: főtisztelendő Mihály olvasó atyával jelent meg hódoló alázattal.

Július 28-án befejezték az új oltár készítését, Boldog Tamás itteni lakos és az ő felesége Papp Erzsébet 600 forintos adományából. A fájdalmas szüzanya szobrát hozzá állították, amelyet a szentkirályi templomból hoztak ide. A szobor csaknem kétszáz éves.

1810

Január 14-én este hét óra tájban földrengés volt, erős mezejal. Éjjel 11 órakor követte egy másik földrengés.

Január 18-án ebédet adott a városházán bíró úr a háborúból szerencsésen hazatért felkelő urak tiszteletére, ahol különböző köszöntések elhangzottak a lelkes örvendezésére. Az ünnepi ebéden megjelentek a város vezetői, valamint néhány tanácsnok úr felesége. Ugyan csak ott volt a főtisztelendő apátplébános úr. Megjelentek a

kegyesrendi atyák, a házfőnök atya, Zsoldos Mihály helyettes hitszónok atyával, valamint három prédikátor úr.

Ez a hónap különösen szomorúvá vált és annyian betegedtek meg, hogy alig tudtuk őket ellátni. A káplán urakkal együtt egy nap a rendházból nyolc beteghez is kellett menni.

Február 19-én kemény hideg kezdődött, 20-án bőséges hó esett. 21-re nagy hideg lett, amit ismét havazás követett. 22-én reggel igen kemény hideg volt tiszta napsütéssel.

Május 29-én egy református özvegy gondatlanságból a kenyérsütőnél megmaradt szalmát, amelyben még parázs volt, kivitte és innen támadt tűz a városban délután két óra tájban. Négy ház elégett.

Június 15-én tűz keletkezett a városban és három ház elégett. A tűz oka ismeretlen.

Szeptember 18-án a nemes nádorhuszárok ezredének első osztályában 12 katonát kitüntettek a Lengyelországban véghez vitt ragyogó hősítetteik miatt. Ünnepi katonai pompával ezüst pénzt osztottak nekik a csapat és a polgárok sokasága előtt. A hely, ahol ezt a jutalmat megkapták, méltó a bajvívók számára, ugyanis ez a kertünk kerítése és a nemzeti gondnok úr háza között van.

November 30. Az egész hónap — a mérsékelt idő és az ég kegyeme folytán — szerencsésen eltelt egészen eddig úgy, hogy akadály nélkül lehetett közlekedni, vagy szántási munkákat végezni.

1811

Február 24-én a Csongrádi kapunál este hét és nyolc között tűz keletkezett, amit aztán a fellobbanás után az összesereglett nép eloltott.

Március 24-én és 29-én — nem tudni, hogy melyik ártalmas tanuló szándékából — a postahivatal melletti malom és Szélessy András úr ólja kigyulladt. Valójában mindkét esetben, bár erős keleti szél fújt és lángok törtek fel, az összefutott lakosok a keletkezés helyén eloltották a tüzet és így a pusztulástól megmentették az épületeket.

Szeptember. Ebben a hónapban különösen a csecsemők betegedtek meg különféle halálos bajban, úgyhogy közülük naponta tizenkettőt, sőt még többet is temettünk. A Szüret 26-án kezdődött, mely nekünk hasznos volt, ugyanis reményen és kilátáson felül töltöttek meg minden edényt.

November 14-én üveg függő lámpást helyeztek el a templom közepén, amely nyolcvan forintba került

A régi ugyanis amely nagyobb és drágább volt, tönkrement (éjszaka leesett a kőpadlóra és annyira összetört, hogy nem lehetett használni többet erre a célra).

November 19-én a református templom nagyharangját szerencsésen felhúzták. Az „Örzse” nevet kapta, mert Szent Erzsébet napján vitték fel a toronyba és először ezen a napon szólalt meg.

1812

Január. Ennek a hónapnak a vége felé igen erős hideg lett, ezért a tűzifa és a szalma ára az átlagos fölé emelkedett.

Február. Ebben a hónapban már annyira emelkedtek az élelmiszerek árai, hogy a szegények gyermekei súlyos helyzetbe kerültek: Két-három forintot kellett volna adni a piacon a kenyérért. Siralmasan döböntek rá, hogy ekkora összeget nem tudnak a kenyérért fizetni. Ugyanis így egy rendes kenyér 5–6 forintba kerülne. A búza mérője már annyira felment, hogy a piaci ára 15, 16, 17 forint és még ezen felül lett. Egy tíz év alatti 60 forintba került ló ára 2000 forint lett és így változott az egyéb dolgok ára is.

Szeptember 13-án éjszaka az itt állomásozó német lovastisztek „Bál”-nak mondott mulatozást tartottak és amíg kellemesen szórakoztak addig egy káplár magában mulatott. Nem tudni, hogy milyen dühtől, avagy súlyos jogtalanság miatt, amit beképzelt magának, a puskával szájba lőtte magát.

1813

Február. A két hónapja tartó erős hideg 4-én annyira kemény volt, hogy ezen a napon nem kevés barom pusztult el. Az sem csoda, hogy az oroszokkal ellenséges francia sereg a mezőn a szokásosnál hidegebb tél miatt csaknem elpusztult. Hiteles források szerint néhány nap alatt 30 ezer ló fagyott meg. Az emberveszteség a

franciák és a segédcapatok közt még ennél is több volt. Ehhez járult még az hozzá, hogy akiket az orosz tél tönkretett (mintegy 40 ezer személyt): lefagyott a lábuk, kezük, orruk és betegen érkeztek haza, ahol sokan megbénultak.

Március. A Rosemberg lovas ezred, amely fél évig itt állomásozott, 5-én elindult Csehországba. Március 7-én reggel hét óra tájban igen heves szél támadt, amitől olyan kár és pusztítás lett, amilyenre eddig nem emlékezett senki. A rendházunk a következő kárt szenvedte: a szélvihar miatt egy ablak tönkrement a kápolnában, ezer darabra törve. A másik (ablakot) a kisebbik kórusban, amely délre néz, nagy erővel lecsapta a szél az üvegét a földre. A templom és a rendház tetejéről kb. 1050 cserép a földre vágódott, nem kevés tönkrement belőlük. Ezen a napon délután fél kettőkor — mialatt szörnyű szél gyötörte a várost — tűz keletkezett a kegyesrendi atyáknál. A tűzvész már a város nagyobb részét fenyegette, de isteni segítségből gyorsan összefutott sok ember és ügyesen megvédték a szomszéd házakat úgy, hogy a tüzet szerencsésen eloltották.

Május 22-én fél hétkor a plébániatemplomnál a patikus istállója kigyulladt a részeg szolga hanyagsága miatt. A hirtelen összefutott nép a tűz terjedését meggátolta.

Július 7. Két hét óta olyan kemény hideg volt, hogy téli ruhát kellett viselni, különösen az utazáshoz.

Július 12-én délután három órakor a református Szél Mihály tanácsnok házánál tűz keletkezett. Gonoszságból? Nem lehet tudni. A ház zárva volt, a lakók nem voltak otthon, hanem a szőlőkben vendégeskedtek. Minthogy pedig ilyen időpontban senki nem jött, így vizet sem hoztak, a ház a lángok martalékává vált az istállóval együtt. A szomszédos épületeket aztán megvédték serényen a tűz pusztításától.

Július 31-én éjjel 11 és 12 közt gonosztevő emberek felgyújtották Vég János főbíró istállóját. A tűz nem terjedt tovább, mert olyan szélcsendes idő volt, hogy a szomszédos házat is könnyen meg lehetett védeni.

Szeptember. Ebben a hónapban Felső-Magyarországon az eső és a hegyekből lezúduló víz miatt a városok és falvak közül sok

elpusztult, némelyik csaknem nyom nélkül. Ez a szörnyőség több ezer juhot, ökröt, sertést és más háziállatot pusztított el, valamint sok szántót borított el.

November 1-én, mindszentek ünnepén a mezőváros főbírájának megválasztották a református nemzetes Sátor Péter urat.

November 19-én, Szent Erzsébet ünnepén először esett hó a földünkre, amely sok esővel keveredett és sárrá vált. Az utakon felettébb nehéz és súlyos lett a közlekedés.

1814

Január. Ebben az egész hónapban annyira változékony idő volt, hogy két-három napig hideg, majd olvasztó meleg lett. Egyszer havazás, majd esőzés volt, mindig nagy vízzel, amely a környező falvakban, a tiszántúli- és inneni részen igen súlyos helyzetet teremtett.

Március. Ebben a hónapban a kecskeméti házak közül száznál több elpusztult részben a jó alap, részben a jó építőanyag hiánya miatt.

Július 1-én virradatkor megkezdték a fű rendre kaszálását a sok eső után a földeken, mert félték, hogy a nedvesség miatt elpusztul a fű. Így késve, ott ahol felsikkadt, kezdték a kaszálást, minthogy a fűkaszáláshoz esőtlen idő kell. Ebben az évben inkább bővebben nőtt a fű. Ellenben az alacsony helyeken elpusztult. A saját birtokunk nem adta a szokásos termést.

Július 6-án visszatért a rossz idő, a víz elöntötte a mezőket és csaknem az egész hónapban váltakozva volt száraz és esős idő. A rendekben fekvő gabona kiegyenesült, amit gyorsan learattak a veszteség elkerülése miatt.

Augusztus. Ebben a hónapban a számtalan sok sáska elpusztított minden zöldséget a kertekben.

Szeptember. Csaknem egészen a hónap közepéig esett, ami miatt a nép nagyon szorongott, ugyanis a gabonatermés úgy látszott, hogy elpusztul. Ez súlyos éhséget okozott volna. Az Úr megkönyörülve a szerencsétleneken 14-én a felhőket szétszórta, az eget kitisztította és végül a nap fényesen sütött egyfolytában. A mezőn a lakosok elkezdtek dolgozni, amire eddig hiába vágytak.

Szeptember 24-én éjjel két óra körül Szappanos nevű református polgár malma kigyulladt. Nem tudni, hogy gondatlanságból, vagy rosszakaratból. Hogy a tűz nem tudott terjedni az nem az emberek igyekezetén, hanem a széljáráson múltott és ezt is az Istennek való hálához kell hozzászámítani.

November. Ezen a napon a mezőváros főbírája tisztségre a több szavazattal megválasztották nemzeti Fekete Sándor urat. Azt, hogy mennyire kiváló lesz erre a tisztségre bizonyítja, az, hogy másodbíróként korábban már háromszor választotta meg a nép.

1815

Január 30-án a hó — amely a többi évhez képest igen magasan beborította Kecskemét területét — elkezdett olvadni, enyhítésül azoknak, akik a juhaiknak nem tudtak eddig szénát gyűjteni.

Február 15-én a nádori ezrednek mintegy 23 éves református vallású, ceglédi születésű katonája gyilkosságot követett el puskával. Ugyanazon a napon két kecskeméti polgárt elfogtak. Az egyik aranyműves, a másik szücs foglalkozású, mindketten kálvinisták. Hamis bankópénzt készítettek. A harmadik napon Pestre vitték őket, hogy ott az illetékes bíróságon elítéljék őket és a súlyos bűn miatti méltó büntetést végrehajtsák.

Május 1-én ezer és néhány száz német lovas áthaladt a mezővárosban a franciák ellen vonulva. Másnap 5700 gyalogos — szintén német — követte őket, akik egy napot pihenővel, népiesen „rostog”-gal töltöttek, majd útrakeltek.

November 1-én nemzeti Kis Pál református tanácsnok urat a kecskeméti nép szavazatával főbíróként választotta. Azt az igen művelt férfit választották kormányzásra, aki a harmincezer lélek között erre a legalkalmasabb, akinek a házfőnök atya főtisztelendő Lovasi Benedek volt tartományi tanácsnok atyával a hivatalát illetően, a városházán való kormányzásához szerencsét és egészséget kívánt.

1816

Január 29-én olyan bőségesen hullott a hó, hogy Kecskemét csaknem minden szomszédos településsel való közlekedése megszakadt. Magában a mezővárosban sok helyen a házakból nem lehetett

kijönni, mert a hó betemette a kapukat. Reggel a templomunk — máskor tele néppel — üres volt és a kerítésen belül a szél a havat kupacokba hordta, amely megakadályozta a templomba való bejutást. Ebben a hóviharban csak magában Kecskemét területén négyezer juh pusztult el. Részben a szél vízbe hajtotta őket, ahol megfuladtak. Másik részük megfagyott — és amit tudunk öt pásztorral együtt.

Február 22-én az idő, amely ezen hónap 1-től igen hideg volt, elkezdett enyhülni. Az enyhe szélről a hó elolvadt, de nem kár nélkül. Ugyanis elöntötte a víz a szántók mélyebb részeit és a kecskeméti pincéket. A mi pincénket is, csakúgy mint másokét.

Május 16-án és az előző nyolc napon hideg idő volt. Ebben a hónapban még bizonytalan volt a bortermés, ugyanis a szőlőt fenyegette a fagy, amely a zsenge hajtást elpusztította volna.

Június. Ebben a hónapban bőséges esők voltak, hűvös levegővel, amely miatt a gyümölcs és a gabona lassabban ért be.

Július 17-én este hét órakor vihar érkezett oly erővel, hogy a kertekben és a szőlőkben nem kevés fát vagy tövestől kifordított, vagy derékba tört, vagy a vastagabb ágakat letörte. Ennek a szélnek az erejét megérezte a rendház teteje is, ahonnan sok cserepet a kisebbik kertbe sodort a virágok közé. Az egész hónap esős volt és a lekaszált sűrű széna nagy része tönkrement. A levegő hideg volt, a szőlő érése nem sok reményt keltett jó termésre.

Augusztus 8-án napnyugtától súlyos felhők gyűltek viharosan beborítva mindent. Négy villám csapott a városba: Egy a plébánia-templom tornyába, amely végül a fémcsövön a földre jutott, más kárt nem csinálva mint azt, hogy egy kődarabot a toronyból letört mintha föld lett volna és jó részét széttörte. A másik villám a görög iskola épületébe csapott, amelynek előbb a teteje, majd az egész kigyulladt és teljesen leégett. A harmadik villám Banó László úr házába (vágott), ismét kár nélkül. A negyedik villám szintén kárt nem okozva egy bizonyos református szabó házába csapott. A szabó az ijedtség miatt egy bizonyos ideig nem szólt egy szót sem. Ezt a vihart erős szél kísérte, amely kárt okozva a tetőkről sok cserepet lesodort és sok ablakot betört. A vihar okozta mai szomorúsághoz még az is hozzá-

járult, hogy a városon kívüli katonai raktárat, az új kalvária területéről a szél ereje egészen elmozdította. A tetővel együtt az oldalfal nagy részét, nem különben a kőoszlopokat ledöntötte a szél. A romot vizsgálók csak álméltkodtak.

Október 5-én reggel hat órakor Ferdinánd királyi herceg a Magyarországra helyezett hadak főparancsnoka az itt állomásozó német ezred szemléjére megérkezett. A fogadásán a kecskeméti egyházi személyek köszöntötték: úgymint főtisztelendő Terszánuszky Imre helyi apátplébános úr a káplánjaival, a főtisztelendő rektor atya, a kegyesrendi atyák kollégiumának tanára, valamint a házfőnök atya a kíséreljével. Magyar nyelven üdvözölte a felséges herceg a sok köszöntést szerényen az ebéd elfogyasztása után, amely a tanács bőkezűségéből méltó volt a királyi hercegehez. Majd elment az egész kíséreljével együtt, magát a tanács jó emlékezetében ajánlva.

December 1-én, advent első vasárnapján a főtisztelendő helyi plébános úr úgy rendelkezett, hogy mindkét templomban (a miénkben és a plébániatemplomban) az első harangozás fél hatkor legyen oly módon, hogy a harangunk nem előzheti meg a plébániatemplom harangját, minthogy a népet ajtatatoskodni egyformán hívják a templomba. A szentbeszédék — a kegyesrendi atyák hitszónokainak egyetértésével — a „Rorate” misék (amit hajnali misének mondanak) után következnek. Így az egész advent idején, ettől a naptól fogva a felsőbb hatalom által meghatározott módon járt a nép az ajtatosságra.

1817

Január 2-ig hideg volt. A fagyott úton könnyen lehetett közlekedni. A hónap vége felé a langyos szél a fagyot megolvasztotta, ezért a közlekedés csaknem lehetetlenné vált.

Május 1-én — miután egész márciusban és áprilisban havas, esős, hideg és kellemetlen idő volt — a nap kisütött végre és jól melegített. A rossz idő miatt a marhák gyengébbek voltak. A kedves tavasz megkezdődött és örömet hozott az embereknek. A meleg időben a növények jól növekedtek, bő termést ígérve.

1818

Január. Ebben a hónapban téli idő volt, de elég mérsékelt. A hó is egészen 25-ig megmaradt, de az nem volt sok. Így a földművesek szánhattak is.

Április 24-én déli egy óra tájban a magtár mellett néhány szénaboglya kigyulladt, de más kár nem lett, mint az, hogy három boglya elégett.

Augusztus. Szerződést kötöttünk a kőműves mesterral, hogy 140 forintért a templom belsejét bevakolja. Minthogy a Szent Anna Kápolnában nagyon rossz a vakolat, ott is elvégzi a munkát. Ezenkívül az említett kápolna falán új ablakot nyit. Három stációs képet újrifestenek, amelyre idősebb nemzetes Demeter János úr adományozott 60 forintot. Ebben a hónapban a sekrestye melletti gyóntatószéknél az ajtót megszüntették és új ablakot vágtak.

Szeptember 25-én éjszaka megérkezett a Félegy-házára tartó Ferdinánd királyi herceg őfensége fényes kísérettel. A következő napon a nemes Lotharingiai lovas ezred 200 éves évfordulóján a mezőn ünnepi misét tartott az itteni főtisztelendő apátplébános úr. A szentbeszédet Kuzmits István úr, az ezred káplánja mondta. Végül az ezrednek ebédet adtak a városi kórház melletti iskolánál, ahol megjelent a református Demeter Gergely városgazda úr, a tanácsosok közül: Fekete Sándor úr, Végh János, ifjú Demeter János, Zoller Mihály, Szél Mihály, Mutskó József, Ladányi Gergely úr (a rendház gondnoka), Szántó Márton, Tóth Imre, Szeles József, Ladányi Sándor jegyző, Kun János jegyző, Drégeli István jegyző, valamint Sándor Péter úr és Zsolvai Mihály házfőnök atya.

Október. Az időjárás jó szüretet és sok bort ígér, hacsak az örökös eső tönkre nem teszi a termést.

November 1-én negyedszer is megválasztották minden eddigi szokástól eltérően — főbírónak nemzetes Fekete Sándor urat. Másodbírónak Szántó Mártont, városgazdának Ferentzi György urat, adószedőnek Vékony Péter urat választották meg.

1819

Április 2-án este 9-től a város nagyon szomorú lett. Ugyanis már két hete igen erős szél fúj és ekkor fél kilenckor történt a szörnyű

nagy szerencsétlenség: kitört a tűz a város felső részén, a görögtemetőnél és onnan elterjedve néhány órán belül a tűzvész elpusztított 419 házat, 7 malmot, 2 kaszárnyát. Megsemmisült a városháza és a plébánia minden épületével együtt. Elpusztította a tűz magát a plébániatemplomot, egy tornyával, a rendház templomát, a sütőháztól a házakat a város széléig a „Mezei”-nek mondott kapuig. Láthatad olvasó az akkori szörnyű ítéletet, az emberek menekülését. Hallhattad a csecsemők jajgatását, az asszonyok sírását, a terhesek nyögését, akik válogatás nélkül az árkokban, vagy a szőlőkben rejtőztek el. De mást nem lehetett tenni addig, amíg az igen heves szél fűjt. Így ezer lépés hosszan és még azon túl is alig maradt meg ház. A tűz keletkezési helye ismeretlen, de az igaz, hogy az első házban (amely elpusztult) két felserdült lány az anyjával együtt bentégett, az anyjuk karjában. Több asszony szenvedett így. Mielőtt a rendházunk temploma tüzet fogott, az atyák és a testvérek szembeszálltak a tűzzel. Mentették a fáradt atyák az értékeket, így a levéltárat és a fontosabb dolgokat. Ez a szörnyű tűz fél kilenctől reggel négy óráig tartott. A végére a tanácsból 11 tanácsnok elveszítette a házat. Olyan erős volt a tűz, hogy a világosságát látni lehetett Budán, Pesten, Jászberényben, Gyöngyösön és más helyeken, valamint a Tisza partján. Ezeken a helyeken többen felismerték csodálkozva a templomunkat amint a teteje tüzet fogott. Lehetett látni a cserepeket, amint a tűz elérte őket, az ereszt, ahol a rézcsatorna van mindkét oldalon. Amíg a plébániatemplom tornya le nem dőlt, a hatalmas tűz perzselte. Megmaradt — Istennek hála — a torony a harangokkal és ami a templomban vasból készült. A plébániatemplom tornyában minden harang elpusztult. Közte a „Miklós”-nak nevezett nagyharang, amely a miénk volt addig, ameddig a plébánia igazgatását végeztük: Szinte a szemünk előtt működött a régi összeírásokban is szereplő nagyharang. A 24 mázsás harang 125 évet szolgált szép csengéssel, amit most elvesztett és újjal kell pótolni. Ezt a harangot és egyben a tornyot mindenki nagyon megsiratta. Lehetett látni ahogy a tűz elpusztította a plébániát és más épületeket.

A veszélyessé vált plébániatemplom helyett a kegyesrendi templomban folyt az összes plébániai teendő. A temetésre nálunk harangoztak.

Május. A plébános úr és a mindkét felekezeti tanácsnokok 40 mázsás, igazgatási feladat ellátó harang felállítását határozták el, amellyel a lakosságot tájékoztatni lehet. Ezt a harangot csak a védőszent ünnepén, az uralkodó születésnapján, bíróválasztáskor és egyéb fontos alkalomkor fogják használni.

Június 10-én elkezdték az ácsok hordani a nagy gerendákat a templomunkhoz.

Június 14-én rakták le a sütőház alapját, amely 12 öl hosszú lett. Nagyobbrészt erős anyagból készült: 3 öl hossza 1 köböllel jutott.

Július 14-én Bukor József cserepes megkezdte a cseréprakást a templomra, amely 120 forintba került a Szent Anna kápolnán végzett munkával együtt.

Július 19-én a Szent Anna Kápolnában elhelyezték a faanyagot. Ezen a napon szénát gyűjtöttek. A rendház összes szénája 81 kisebb kepe, azaz vontató (sic!) lett.

Novák Gergely ácsmester összes munkája, amit a templom, a Szent Anna Kápolna és a sütőház tetején végzett 1260 forintba került.

Minket az elhagyatottakat Isten megsegített, mert már július 30-án az ácsok és a cserepesek befejezték a munkát. Minthogy a rendház teteje nagyon régi idő óta nem volt javítva, ezért a cserepesek Bukor József vezetésével ezt is megcsinálták, amiért a házfőnök atya 60 forintot fizetett.

Augusztus 14-én Pestről elhozták az összes harangot a plébániatemplom tornyába. A nagyharangot (a Szentháromság nevűt) Demeter János úr hozta. A második harangot (a Szent Miklós újbóli tiszteletére öntöttet) nemzeti Kovács Gergely úr, míg a harmadikat és a negyediket Csernus Mihály úr hozta. A harmadik harangot Szent Flórián, a negyediket pedig Szent János tiszteletére öntötték.

Augusztus 23-án a plébániatemplom tetején elhelyezték az ácsok a nagy gerendákat.

Szeptember 25-én Bécsből jövet öfensége Rudnai Sándor esztergomi hercegprímás éjszakára a plébániára ment, ahol szép latin beszéddel fogadták a kegyesrendi atyák a főtisztelendő plébános úrral. A következő napon Félégyházán át Erdélybe ment.

November 1-én bíróválasztás volt, ahol már negyedszer választották meg a református nemzeti Kiss Mihály urat. Másodbírónak nemzeti Boldogh Antal urat, adószedőnek nemzeti Zoller Mihály urat, katolikus gondnoknak nemzeti Fekete Sándor urat, református gondnoknak nemzeti Tóth Imre urat választották meg.

1820

Március. Ebben a hónapban ismét hidegre fordult az idő, ami nagyon sok juh vesztét okozta, ugyanis már elfogyott a széna. Egész hónapban köd volt.

November 12-én sok hó esett és szokatlanul hidegre fordult az idő.

IV. Saját tulajdonú birtok kiépítése (1821-1913)

1821

Ebben az évben egy új épületet emeltek Szentlőrincen, istállóval együtt. Fával kirakott kutat csináltak a mezőkön. Eddig ilyen építmények nem voltak ott.

1822

Június 15-én olyan nagy vihar volt, hogy az a legtöbb ház tetejét megszagatta és sok ház tetejét pedig lesodorta. A rendház tetejének is a felső, a nemkatolikus iskola felé eső részét, amelyet a múlt évben javítottak, a templom tetejével együtt megtépázta, a cserepeket lesodorva. Szentlőrinc nevű pusztán, ahol a kaszálás már megvolt, a szénát úgy elragadta a szél, hogy semmiképpen nem lehetett azt megtalálni. Az istállónk tetejét hasonlóképpen, a gerendákkal együtt (amelyek nagyobb részét összetörte) lesodorta. A szőlőkben és a kertekben megszámlálhatatlan károkat okozott.

Augusztus 14-én, mialatt a rendház tetejét javította a Bukor nevű kőműves fia, leesett a tetőről egy fára és onnan a földre. Olyan szerencsésen esett, hogy minden segítség nélkül felkelt és hazament. Nagyobb volt az ijedelem mint a baj.

Szeptember. Ebben az évben a bor minősége nagyon jó, a mennyisége átlagos lett. Egy cseber ára 4 forint volt.

Október 5-én kezdődött a szüret, amely során — reményen felül — minden edényt megtöltöttünk mustal.

Október 28-án két — előzőleg meggyóntatott — tolvajt pontban délelőtt 11 órakor felakasztottak. December 7-én és 9-én nagy szárazság után eső esett, majd 11-én pedig jól megfagyott. Ekkor esett először a hó.

1824

Október 4-én kezdődött a szüret. Közepes termés lett.

November 11-én este 10 óra tájban tűz ütött ki a városon kívül a „Muszáj”-nak nevezett helyen. A szél csendes éjszakában csak egy ház égett le.

1825

Július 16-án a rendház Szentlőrinc pusztai kaszálóján befejezték a kaszálást. 70 kepe⁷⁰ széna termett a 75 holdas területen.

Ebben az évben beszereztünk egy új ezüst méceszt a nagylvoltár elé.

1826

Március 28-án nemzeti Gömöri Mihály erdőgondnok úr és nemzeti Kún János városi mérnök kimérte erdősítés céljára a 12 hold homokos részt, holdanként 1600 ölben számítva. Ehhez jött még az a terület, amit az előző évben a tanács ültetett be. Március 29-én elkezdték a már előkészített vesszők ültetését. Az elsőt a rendház főnöke, Magotsy László atya ültette el. A munka a következő napokon oly nagy igyekezettel folyt, hogy a negyedik napon már 29 ezer csemetét elültettek. Adjon az Úristen az erdőnek gyarapodást és segítséget hozzá! Az erdő majd (a maga idejében) a rendház-

70. 1 kepe: 60–70 kéve gabona, vagy széna.

nak sok kiadást fog megtakarítani, mert itt a tűzifa sokba kerül, amihez még a szállítás költsége jön. Sőt gyakran nem is lehet fát kapni!

Ez az év száraz volt, ezért káposzta kevés termett, az ára igen magas lett. Kicsi termés lett borból és gabonából.

1827

Március. Folytatódott az erdőültetés.

Március 24-én a heves és erős szél jelentős károkat okozott a városban. A rendház, a templom, az istálló, a sütőház tetejét meg rongálta úgy, hogy több mint 200 forintot kellett költeni a javításukra.

Június. A hónap végén megkezdődött a kaszálás és július elejére a füvet összegyűjtötték. Kevés termett, emellett a másodszori kaszáláshoz való teljesen kiszáradt.

Gabonából és borból nagyon keveset gyűjtöttünk.

1828

Január. Fát vásároltunk Nagynyírben, amit februárban felvagtak és ölbe raktak.

Április. 60 cseber bort vettünk, csebrenként 1 forintért.

Június. Lekaszálták a mezőnket és július elejére összegyűjtötték a füvet. Kevesebb termett mint az előző két évben.

Ebben az évben a bor- és a gabonatermés kicsi lett. A kukorica segítette ki a népet.

December 29-én történt a tisztújítás Bárczay alispán úr felügyelete alatt, amely során főbíróvá nemzetes Fekete Sándor urat, a rendház gondnokát; másodbíróvá nemzetes Tóth Antal urat választották meg.

1829

Ebben az évben Kecskeméten olyan bőséges gabona termés lett, hogy 80 éve nem volt ehhez hasonló. A legjobb a kukoricatermés lett. A szüret minden reményt felülmúlt. A rendház 220 cseber mustot gyűjtött.

November 1-én, a tisztújításkor főbíróvá Kun Jánost, másodbíróvá Drégelyi Istvánt választották meg.

November 10-re olyan hideg lett, hogy a fagyott földön kocsival jól lehetett fuvarozni. Ez az idő 25-ig tartott, amely napra vásárt hirdettek, de a fagy miatt kevés eladó és vásárló gyűlt össze. Egész hónapban hallatlan hideg volt.

December 8-án annyira kemény hideg volt, hogy a szentképeken jég csüngött. A hideg elérte a 20 fokot.⁷¹

1830

Január 3-án olyan bőséges hó esett, hogy a tanyákra nehezen lehetett kijutni. Az az út, amely máskor két óráig tartott, most tíz órába került.

Január 28-án nagyon hideg téli idő volt, 23 fokig süllyedt a hőmérséklet.

Február. Ebben a hónapban három gyilkost, illetve gonosztevőt három különböző napon lefejeztek. Az első három ütéssel végezte ki a hóhér. Olvasó hagyj abba a csodálkozást ezen kegyetlenség miatt, mert elmondani ezt tovább tartott, mint a hóhér gyors ítéletvégrehajtása és a bűnöző különben is nem volt nemes, mint a másik két kivégzett.⁷²

Február 24-én 4 arasz⁷³ hó esett, heves széllel.

Akár üresen, akár teherrel utaztak a tanyákra, keresni kellett az utat.

A téli idő 19 hétig tartott, olyan hideggel, hogy a nyolcvanéves öregek sem emlékeznek ilyenre.

Április. A hosszabb hó- és jégolvadás miatt a földművesek a hónap elején kezdték el a szántást és a tavaszi vetést. Néhányan április végén fejezték be a munkát.

71. Első alkalommal említ a háztörténet a hőmérsékletre fokot. A XIX. században a Réamur-féle skálát használták, amely szerint a víz 80 fokon forr. Ezek szerint az említett 20 fok 25 °C-nak felel meg.

72. 1848-ig a nem nemeseket általában akasztással végezték ki, a lefejezés nemesi privilégiumnak számított.

73. 1 arasz: 22,8 cm.

Június. A jó időkezdet a hónap közepére esett. A tavaszi vetés igen szépen fejlődött, de minthogy fúj a szél és eső nem esett a földekre, így az őszes termés pusztulásra volt ítélve.

Június 14-én kezdődött a kaszálás a Szentlőrinc pusztán és négy hétig tartott. Reményen felül termett széna.

Július. Szárazság volt, betegségekben sokan meghaltak.

Október. A mustgyűjtés eredménye gyenge lett.

1831

Március. Koburg hercegnek kérvényt küldtünk, hogy a vacsi erdőből némi fát adjon kegyes ajándékként.

Május. A házfőnök atya Szolnokra ment gerendát vásárolni, ami a rendház tetejének javításához kellett. Ott 188 gerendát vett, amelyet a Tiszán Alpárra küldött, ahonnan ide szállították.

Június. Ennek a hónapnak a végén már Szolnokon és Csongrádon lehetett hallani a koleráról.

Augusztus 10-től a kegyetlen járvány pusztítása miatt naponta 80-90 betegünk volt, akiket látogatni kellett. (Emellett folyamatosan gyóntattunk, a megholtakat temettük.) Ezekhez jött még napi 70-80 nemkatolikus beteg.

Szeptember. A járványos betegség annyira csökkent, hogy napi 30-29-28 beteget kellett már csak látogatni, temetni pedig 40-nél kevesebbet. Végül a hónap közepétől a megbetegedések száma napi 25-re csökkent.

Október. Ebben a hónapban fejeződött be a szüret, amely az átlagosnál gyengébb lett, aminek oka az volt, hogy augusztusban és szeptemberben a járvány miatt sok volt a megbetegedés.

December. Száraz, hideg időjárás volt.

1832

Május. Elküldték a ballószögi erdőbe a testvéreket facsemetét ültetni, ahol 10 ezret helyeztek a földbe.

Október. A hónap elejére rendelték el a szüretet, mert olyan hideg volt, hogy a szőlőt nem lehetett az érésig kint tartani a tolvajok miatt. A szüret gyenge és kevés termést adott. Mi csupán 40 cseber mustot gyűjtöttünk.

December. Nagyon hideg volt, kevés hóval.

1833

Április 18-án tűz ütött ki késő este és kilenc ház leégett.

Augusztus. A hónap felettébb esős volt.

Október. A sok eső miatt Ballószögön a káposzta víz alá került.

December. A hónapban nem volt semmi hideg.

1834

Január. A hónap hideg nélkül múlt el.

Február. Inkább meleg volt mint hideg.

Szeptember 26-án kezdődött a szüret, ami igen jó lett.

December 13-án kezdődött a havazás.

December 30-án a katolikus halasi Juhász Mihály és a református kecskeméti Sánta Ferenc gonosztevőket ítélet alapján 3/4 12-kor felakasztották. Az első rabló, a második pedig gyilkos volt.

1835

Január 12-én este 1/2 6-kor tűz keletkezett a városban, de csak egy ház égett le, Istennek hála. Február 22-én egész nap és éjjel esett az eső. Április 1-én felséges I. Ferenc néhai császárnak és királynak halála miatt a plébániatemplomban ünnepi gyászmisét tartottak.

Május. Ebben a hónapban — hosszú idő után csaknem minden nap esett, Istennek legyen hála. Ebben az évben a gabona- és a bortermés az átlagosnál jobb lett.

1836

Március 28-án este 7 órától 8 óráig vihar volt égzengéssel, majd 10 órági esett az eső. Május 10-én nagy hideg és dér volt.

Június. Egész hónapban csak 6-án volt eső.

Július. Igen nagy szárazság volt, nemcsak itt, hanem a szomszédos helyeken is. Egyre valószínűbbnek látszik, hogy szegények leszünk.

Szeptember. Ebben az előző hónapban kolera pusztított, de kisebb mértékben mint 1831-ben.

Október 29-én Kertész Gerváziusz kertész testvér a templom kerítésénél fákat ültetett.

November 27-én a városházán tekintetes Földváry Gergely alispán úr elnöklete alatt tisztújítás volt. Főbírónak jelölték nemzeti Ladányi Sándor, nemzeti Boldogh Antal és nemzeti Simonyi Já-

nos tanácsnok urakat. A zavargó és haragos nép egyik jelölt urat sem fogadta el, ezért felfüggesztették a tisztújítást.

Feljegyzés. A szárazság miatt a termés kevés lett és ezért gabonából keveset kapott a rendház. Kukoricából, árpából és zabból sem sokat, szénából pedig semmit sem kaptunk. A szüret is gyenge volt.

1837

Március 27-én hajnal 2 órától déli 1 óráig bőségesen havazott.

Április 9-én a tisztújítás miatt megjelent az alispán és más urak, valamint az összes (katolikus és nemkatolikus) tanácsnok. Katolikus tanácsnok: Ladányi Sándor nemes Csongrád vármegye táblabírája, hites ügyvéd; nemes Boldog Antal hites ügyvéd; Simonyi János tényleges bölceleti és jogi doktor; nemes Drégeli István hites ügyvéd; nemes Gassits János hites ügyvéd; nemes Danits László hites ügyvéd; nemes Kováts István Csongrád vármegyei esküdt, hites ügyvéd és városi főügyész. A nemkatolikus tanácsnokok: nemes Ladányi János hites ügyvéd; nemes Szabó József Csongrád vármegyei táblabíró; nemes Kun János Csongrád vármegyei esküdt; Tot Antal; Dudás Péter; Nagy Sándor; nemes Vörös István vármegyei és városi ügyész. Minthogy eddig az 1820. évtől a tanács és a nép közt nézeteltérés volt és hogy ennek véget vessenek a tisztújítást ezen hónap 10-re tüzték ki, ahol Földvári György alispán elnöklete alatt megválasztották az új tanácsnokokat. Katolikus tanácsnok lett: Ferenczy László, aki egyben főbíró; nemes Diosy János hites ügyvéd, Gyömöry László, Demeter Gergely, Csernus Mihály, Eörs-halmy (másként Hirhager) Antal molnár. Nemkatolikus tanácsnok: nemes Gyenes Mihály hites ügyvéd, előtte aljegyző; balásfalvi Kiss Mihály, Hajós József, Szél Márton, Muraközy János lett. Jegyzőnek Nagy Lajost, Halassy Sándort, Sereghy Józsefet választották, akik mindhárman nemes hites ügyvédek. Ügyész Szabó Antal és Tormássy Lajos lett.

Május 12-re hideg és dér lett, ami az egész szőlőt nem, de a veteményeket és egyéb növényeket elpusztította.

November 5-én tisztújítást tartottak a városházán Batta Sámuel főszolgabíró elnöklete alatt. Az április 8-án választott tanácsno-

kok közül a katolikusok részéről önként elálltak a következők: Ferentzy László főbíró úr, Szabó Antal úr, Ferentzi György és Toth János. A református urak hivatalból visszavonultak: Hajós József úr, Szappanos István úr, Gyenes Mihály másodbíró úr és Nagy Lajos főjegyző. Őket követte a visszalépésben Mózes János úr, Gyenes Mátyás úr, Gál István úr. Ezután többségi szavazattal megválasztották főbírónak a református Kiss Mihályt, másodbírónak Dömötör Gergelyt, aljegyzőnek ifj. Bozsó János urat.

Ebben az évben augusztustól szeptember közepéig a hernyók tömege — mint a sáskák — letarolta a kerteket. A gabonatermés igen jó volt, de bor kevés termett.

1838

Január 15-én reggel 7 órakor a főtisztelendő kegyesrendi atyák rendházánál lévő Kecskeméti István varga háza kigyulladt és egy óra alatt teljesen leégett. Ki a gonosztevő? Nem tudni.

Január. Olyan sok hó esett, hogy az utakat teljesen elzárta és csak életveszéllyel lehetett közlekedni akár a legközelebbi tanyára is. Az az út, amely máskor egy óra szokott lenni, most fél napig is eltartott.

Február. Egész hónapban állandóan havazott. Július 16-án a kaszások és a gyűjtők befejezték a munkájukat, amely ebben az évben — 17 napot számítva — 132 váltóforintba és 24 krajcárba került.

Augusztus 18-án hajnali 3 órakor a Halasi téren, a Szentháromság temetővel szemben tűz ütött ki és a téren négy ház leégett.

Ebben az évben a gabona- és a bortermés átlagos volt.

1839

Július 29-én este fél hétkor az Ürgésben tűz ütött ki és az erős szél miatt fél óra alatt öt ház leégett, amint mondják asszonyi gondatlanság miatt.

November. Ebben a hónapban sokat esett, a sáros és nehezen járható utak miatt kis vásár volt. December 29-én délután 4 órakor dörgött és villámlott, majd bőséges eső esett.

1840

Június 22-én Szentlőrincen a kaszások megkezdték a munkát.

Július. Ballószögön építettek egy házat, azon a területen, ahol szőlőt fogunk telepíteni. Ebben az évben a gabona- és a bortermés közepes, a kukoricáé bőséges lett.

1841

Február 8-tól kezdődő két hétig (azaz 8-án és 15-én vasárnap) a kecskeméti apák és anyák féltek. Ugyanis ekkor történt az újoncá-lítás. Minthogy az újoncozók nem tudták, hogy itt mi a szokás (ami lehet sorhúzás, önként jelentkezés és a fiúk pénzen történő megvál-tása) a szülők aggódva figyelték, hogy végül mikor telik ki lassan a keretmennyiség, ami 150 személyt jelentett. Az apák egy része soknak tartotta a bevonulandó fiúk számát. Az egész Kecskeméti járásban szigorúan ujoncoztak a biztosok, hogy a szükséges szám meglegyen. A szomszédos helyekkel együtt végül 110 újoncot indí-tottak Pestre, amelyből tisztán kecskeméti 22 volt.

1842

Június. Ebben a hónapban a kaszások Szentlőrincen lekaszá-ltak 72 kepe szénát. A kaszásoknak, a gyűjtőknek és a szénarendzők-nek 110 váltóforintot fizettünk. November 15-én a pesti vásárbán vettünk pecsételőszekezetet, hozzávaló asztalkával, 50 váltóforin-tért.

Ebben az évben körülményekhez képest jó idő volt, jó terméssel. Így Istennek hála az égi atya nekünk olyan sok gabonát és bort adott, amit nem reméltünk, csak kukorica, árpa és zab hiányzott.

1843

Január. A hónap első öt napján a téli hideggel együtt éjjel-nap-pal esett az eső. Ettől olyan sáros lett az út, hogy az erős lovakat is csak erővel lehetett elhajtani.

Február. Ebben a hónapban csaknem minden nap sütött a nap. Az embereket ez sétára ösztönözte és a meszelést hamarabb meg-kezdték. A lányok és fiúk mezítláb kezdtek járni. A fák rügyeket hoztak. Március 7-én fél 9-kor a rendház legkisebb, 4 mázsa, 84 font súlyú harangja — mig a gyászmise után kongott — elrepedt. Ezért a következő napon Pestre vitték újraöntésre.

Március. A levegő hőmérséklete nagyon megváltozott, mert a kellemes tavaszi idő elmúlt és a hónap végén hideg lett, valamint gyakran havazott.

Június 24-én tűz ütött ki a Máriavárosban.

1844

Február 6-án a három és még ennél is több éven át, a rendház udvarán felgyülemlett (mintegy 110 kocsi) trágyát a rendház ballószögi szőlőjébe vitték a kecskemétiak, ami a rendháznak 110 váltóforintjába került. Néhány lakos szivességből végezte ezt a munkát. A trágya kiszállításával jobb lett a rendház szőlője.

Március 11-én vásárolt facsemetéket ültetett a rendház szőlőjében Mundér Mihály. A különleges körtefák csaknem mind megeredtek.

1845

Augusztus: A templom előtti térig húzódo elhanyagolt árkot felújították. A rendháznál mintegy két ölet téglával kiraktak.

Október 20-án befejeződött a szüret a ballószögi szőlőnkben, ahol 13 cseber must termett. Az erdőnkben akáccsemetéket ültettek és kivittek tíz kocsi trágyát a szőlőbe.

1846

A rendház ballószögi szőlőjében 22 cseber must termett. Egyébként Kecskeméten közepes mennyiségű és jó minőségű termés lett, amelyből a szegény nép adott nekünk.

1852⁷⁴

Október 20-án kezdődött a szüret a rendház szőlőjében, ahol ebben az évben 65 cseber must termett.

1853

Április 26-án lehetett megkezdeni a nyitást a ballószögi szőlőnkben, ugyanis 2–3 hétig folyton esett az őszi és téli eső. Szörnyű látványt mutatott a föld: a szőlővesszők vízben álltak. A szép szilvafák úgy néztek ki mint fűzfák a Tiszánál és nem rügyeztek. A

74. 1848–1851 közt nem vezették a háztörténetet.

szőlőben az istállót és magát a házat is a rombadőlés veszélye fenyegette.

Június. Megkezdődött a kaszálás Szentlőrinc pusztán. Otthagyták a szénát a sok eső miatt.

Augusztus 24-én a rendháznak negyedik harangot csináltatott Kovács Gáspár és felesége Kovács Erzsébet. Október 24-én a szőlőkben megkezdődött a szüret, amely két napig tartott. 44 cseber must termett.

1854

Április 19-én kezdődött a szőlőnyitás Lukács Ambrusnak, a rendház hívének a vezetésével.

Október 9-én kezdte a rendház a szüretet. Csupán 11 cseber termett. A jótevőktől a koldulás során csak 11 cseber mustot kapott a rendház. Alpárról 10, Csongrádról 5 és fél csebert kaptunk, Félegyházáról pedig semmit.

November 18-án a gondnok úr azt a gabonát, amit meg akart őrízni, a csűrbe rakatta.

1855

Április 16-án kezdték el a tavaszi munkát a rendház szőlőjében és az akácfaültetését az erdőben.

Július. A kolera, amely az előző hónapban ütötte fel a fejét napról napra jobban pusztított, különösen a Máriavárosban.

Augusztus 5-én nagy viharral bő eső esett, ami a rendház szőlőjét is csaknem elpusztította.

Augusztus 19-én pusztított legjobban a kolera nevű betegség. Ettől kezdve az erejéből vesztett. Október 8-án kezdték el a szüretet a kecskemétiék. A termés az átlagosnál gyengébb lett.

Október 17-én volt a szüret a rendház szőlőjében, ahol eben az évben nagy viharpusztítás volt. 26 cseber must termett.

1856

Június 16-án a Szentlőrinc pusztánkon megkezdődött a szénakaszálás- és gyűjtés. Két hétig tartott a munka, amelyért 113 ezüstforintot és 53 krajcárt fizetett a rendház. Egy halom (népiesen „kazal”) 20 ezüstforintba került.

Október 9-én kezdték el a kecskemétiak a szüretet. A must édes, a szőlő nagyon jó lett.

Október 21-én a rendház szüretén nagyon jó mustból 116 cseberrel szüretelt.

1857

Április 27-én dér miatt a ballószögi szőlőnkben a hajtások annyira tönkrementek, hogy legfeljebb átlagos termést remélhetünk. A lakosok szőlőiben a pusztítás kisebb volt.

Május 24-én pontosan délelőtt 11 óra 11 perckor ünnepélyesen bevonult Kecskemét mezővárosba, a lakosság örömmujjongása közepett őfelsége Ferenc József és Erzsébet királyné. Ennek leírása a következő:⁷⁵

„Lelkesült örömet idézett Városunkra a várva várt Uralkodó Pár megérkezése, sokszorosán éljenekben tört ki, midőn villámgyorsan futá be a hír a népartól hullámszó utczákat, hogy *Kecskemét* a legmagasabb kegyelem folytán *Királyi Város* lőn. Ezen a legmagasabb atyai Kegyelmet tanusító s örömmel fogadott hírral megindult a harangok ünnepélyes zúgása közben, az elfogadó menet úgymint indóház előtt felállított pest-solt megyei lovasság a helyiségek szerint, kerek magyar kalapjokat díszítő árvalány-haj, különbféle szalagok vagy lobogók által különbözve. Majd ezekután a kecskeméti lovasság haladt, követve az itt szállásoló vértés ezred egy osztályától. Ezekután a legmagasabb személyeket az indóháznál fogadott hivatalnokok kocsikon, s majd a Felséges Császári Pár díszhintóban, lelkesült üdvriadások között, kellemes látványt nyújtott az indóháztól a városig levő alkalmilag és célirányosan ligetté átalakított tér, a város szélén (8) nyolcz oszlopatú diadal mennyezet terült Császár és Császárné Ő felségeik képeivel, alkalmi színezettel, virág tornyocskákkal egy felől — *Felséges Császári Pár Hódolva Üdvözöl Kecskemét* — másfelől — *Szerencse szárnyai gyengéden hordozzanak a hű nép körében* — feliratokkal. A város közterén az ősnép(!) ünnepi hordók állítottak fel. Tovább a nép és lobogók sokasága által ellepett

75. Magyar nyelvű rész következik.

útczán a helybeli Izraeliták állítanak diadal ívet héber–német és magyar szövegű feliratokkal. Az útczák, mellyeken ment a Felséges Császári Pár, a Városi katolikus templomig, s onnan az egyszerűen nemes ízléssel díszített Megye házáig, zöld fűvel voltak fedezve. A megyeház bejáratát pedig virágok foglalák. Itt a díszesen bútorozott szobák egyikében foglalt helyet a híres kenyér és csinosan fonott kalács, alma, szőlő ezüst kosarkákban, és ezek ajánlására magyarosan öltözött néhány leány és nővel, még Császárné Ő Felsége a belsőbb szobákba vonult, addig legkegyelmesebb Urunk trónnal díszített teremben méltóztatott elfogadni hódoló üdvözetét a katolikus papságnak, városi előljáróságnak, az üdvözlő nemességnek — hivatalnoki testületnek, a református papság és tanári karnak, majd ezekután a katolikus gymnasiumot, s Felséges Nejevel a Megyeház udvarán felállított gymnasiumi, s mindkét nemű elemi iskolásokat, a református főiskolai ifjúság néphymnus éneklése mellett megtekinteni, miközben több üdvözlő versek osztattak el, mellyek közül egyik református Theológus Marikovszky Gábor versezete Városunktól 10 arannyal jutalmaztatott. — Végre Városunkból, örökre kedves emléket hagyva, a Felséges Császári Pár 1 órakor eltávozott.

Október 5-én kezdték a szüretet a kecskeméti polgárok, a következő napon a rendház szőlőjében is megkezdődött a szüret. A termés átlagosnál gyengébb lett a dér miatt, amely tönkretette a hajtásokat.

1858

Június 30-án kezdődött a szénakaszálás- és gyűjtés, ami a következő napokban befejeződött.

1862

Szeptember 22-én volt a rendház szürete. A hajtások lefagytak, ezért csak 60 cseber, de jó minőségű must termett. A gyümölcsökből kevés termett.

1863

Április 27-én megkezdték a régi torony tetejének leszedését.

Május 28-án az ácsok befejezték az egész munkát, ami a torony faszerkezetének elkészítését jelentette. A lakosok sokasága nézte, hogy először az aranyozott gömböt, majd Szent Miklósnak, a temp-

lom védőszentjének az alakját, a kettős keresztet (tűzpróba után) elhelyezte Dubecz János ácsmester.

Június 22-én ugyanezen Dubecz János mester felhelyezte a gömböt és a keresztet a plébániatemplomra.

1864

Április 6. Kellemes tavaszi idő volt eddig, de a mai napon viharos szél támadt. Reggel 8 órától délután 2-ig havazott, majd este 8 óra után ismét egész éjszaka esett a hó. A hideg miatt a házak ereszen jégcsapok lógtak.

Április 7-én 5 fok hideg volt és erősen havazott. 8-án 4 fok hideg lett és ebéd után havazott, esős széllel. 9-én 3 fok hideg volt, ebéd után havazott. 10-én fagyott, ebéd után havazott. 11-én esett a hó reggeltől este 1/2 8-ig. Délután újra havazott. 12-én az idő mérsékelt lett.

Október 5-én megkezdődött a szüret a rendház szőlőjében. A májusi fagy miatt a hajtások tönkrementek és csak 24 cseber must termett. A gyümölcsfák nem hoztak termést, csupán néhány szilva- és körtefán volt gyümölcs.

1867

Október 1-én elkezdődött a szüret hét puttonyos férfival, húsz szedővel. Mintegy 200 cseber elég jó minőségű must termett. Bár csak évről-évre ez jobb lenne!

1868

Február 12-én nagy hideg volt, erős széllel.

Március. Elég sokat esett az eső és havazott. Erős szelek voltak.

Április. Több mint 2100 akácfát ültettek az újonnan szabad királyi várossá lett Kecskeméten.

Július. Nagy aratás, kevés munkás! Naponként 3 forint munkabért kell fizetni.

Október 5-én kezdődött a szüret, amely ebben az évben nem sokat hozott. A körtén kívül más gyümölcs nem termett. 68 cseber must lett csak, egyébként kiváló minőségű.

1869

Március 1-től 13-ig naponta havazott, a hőmérséklet 0 fok körül volt. Ezután tavaszi idő lett. 16-án délután 5 óra körül égzengés hallatszott. 24-én reggel sűrű köd volt. 26-án hó esett.

Április. A hónap utolsó napjaiban újra hideg lett. 30-án az ágakon zúzmara volt.

Május 2-án szűnt meg a hideg.

Szeptember 19-én este 8 órakor tűz keletkezett és egy ház elégett.

Október. A vidéken gyenge lett a szüret, de jó minőségű. A rendház saját termése 52 cseber volt.

Október 17-én délután 4 órakor a Máriavárosban tűz ütött ki és ismét elégett egy ház.

Október 10-től a hónap végéig éjjel–nappal esett.

1870

Január. A hónap első napjaiban esett, majd a hónap közepe táján hirtelen télire változott az idő, hónélküli kemény tél következett.

Február. A hónap elején tartott a kemény tél. Négy napon keresztül 16 fok hideg volt.

Március 14-én és 15-én a hideg és a szél ártott a gyümölcsfáknak. A rendház kertjébe vásároltunk öt perzsa barackfát („sárga barack”) egy forintért. Március 20-án erős szél és igen hideg volt. Május 10-én, a vásárt követő napon, a Vásár utcában tűz ütött ki és egy szerencsétlen molnár háza leégett.

Május 17-én éjjel 12 órakor tűz keletkezett a Szolnoki utcában, ahol egy ház elégett.

Május. A szőlőnkben 2425 szőlőt ültettek, illetve szaporítottak, amit „bujtás”-nak mondanak, egyenként 1 krajcárért.

Július. Egész hónapban csaknem naponta esett. A mezőn dolgozókat ez feltartóztatta és a termésbegyűjtést hátráltatta.

Augusztus. Egész hónap esős volt, erős széllel.

Szeptember. Egész hónap nedves és hideg volt.

Október 21-én kezdődött a szüret. Igaz, hogy még éretlen volt a szőlő, de a továbbiéréshez már semmi remény nem volt.

November. A hónap első napjaiban esős és hideg idő volt. A hónap végén hideg lett, a sár megfagyott, majd bekövetkezett a téli hideg, havazással.

December 5-én éjjel tűz ütött ki a Kőrösi utcában és egy ház leégett.

December 15-én az idő megváltozott. A hó teljesen elolvadt és eső esett. A sár miatt alig lehetett közlekedni. Ezután esős szél és hideg megfagyasztotta a sarat, majd hó borította a földeket.

Egész év esős volt, emiatt sok munkát nem lehetett elvégezni.

1871

Február 25-én délután 5 órakor tűz keletkezett a Vásár utcában, egy ház elégett.

Augusztus 10-én délután 5 órakor tűz keletkezett a rendház mosóháza mellett. A tűz a zsidó házából tört ki és elpusztította a házat. A pincében több pálinkával töltött hordó volt, ami jól égett. Ezért minden elégett a zsidó házában.

Október. A rendház szőlőjében a szüret négy napig tartott. A termés mintegy 100 cseber lett, a tavalyinál jobb minőséggel.

1872

Január 20-án elmúlt a hideg és elolvadt a hó. Április 20-án délután 1 órakor ézengés volt, majd jó eső következett.

Június 10-én kezdték meg a pesti mesterek a Szentháromság szobor javítását.

Július. A hónap száraz, szeles és nagyon meleg volt.

Október. A szüretben gyenge termés lett. December 24-én fagyott először a hónapban. Az idő kellemes volt és egész hónapban nem esett, viszont szörnyű sár volt a városban.

1873

Április 20-án este ézengés és villámlás, majd jó eső volt.

Április 25-én havazott és erős hideg szél fújt.

A meleg keredett gyakran a hóeséssel, hideggel. Ez így tartott a hónap végéig.

Május 17-én tűz ütött ki éjjel 2 órakor a katonai kórházban. Leégett az istálló.

Július 18. Ekkor kezdett a kolera pusztítani.

Augusztus. Ebben a hónapban dühöngött legjobban a kolera. Az atyák 442 betegnek adták fel az utolsó szentséget.

Október. Az ácsok júliustól javították a plébániatemplom tetejét, amit ebben a hónapban fejeztek be. Új gerendákat raktak rá és színes cserepekkel borították.

1874

Április 28-án kemény hideg lett, ami a következő éjszakákon még növekedett. Pusztította a gabonát, a szőlőt és az egyéb kerti növényeket.

Május 12-én egész nap esett, hosszú szárazság után. A föld jó nedves lett, de közben a hideg tovább tartott.

Május 15-én éjszaka fagyott és nappal is tartott a hideg.

Június elején kezdődött a meleg idő.

Július 17-én tűz ütött ki a Szolnoki utcában délután 1 órakor. Egy szerencsétlen iparos háza leégett.

December 2-án két különböző helyen keletkezett tűz, amelyben két ház leégett.

1875

Január 25-én reggel 5 órától 7 óráig villámlott. Más helyeken ézengés volt, nagy esővel.

Március 23-án éjszaka egy arasz hó terítette be a földet és a következő napon ugyancsak havazott. A hideg nem szűnt meg.

Április 14-én éjszaka és másnap fagyott. Április 15-én délután 2 órakor tűz keletkezett, egy ház teljesen leégett.

Október 4-én kezdtük a szüretet Ballószögön, ahol 115 cseber bort nyertünk. A gyümölcsstermés ebben az évben kevés lett.

1876

Április. Ebben a hónapban történt a Duna és a Tisza szörnyű kiöntése. A várost körülvevő szántókon veszélybe kerültek a vetések és a házak.

Május 20. előtt néhány nappal a hajnali hőmérsékletek 2–3 fokkal haladták meg a fagyponot. A nép félt attól, hogy a fagy elpusztítja a szőlőt. Elterjedt az a nézet, hogy a szőlőben akkora füstöt kell csinálni, hogy az a hideget a szőlő fölé űzze. Az említett nap estéjén a nép már annyira fenyegetve érezte a szőlőt a hidegtől,

hogy csaknem minden szőlőben gerjesztették a füstöt. Egy egész napon keresztül vastag füst volt a szőlőkben. Éjszaka csaknem 0 fokra süllyedt a hőmérséklet, de az nem ártott, mert állandóan erős szél fújt. A következő éjszaka ismét füstöltek, így nem ártott a 0 fokos hideg. A fagy így csak a szőlők szélének háromnegyedét pusztította el. Csupán csak ott károsult négy-öt szőlőterület. A rendház ballószögi szőlőjének mintegy tizenkettő része szenvedett kárt.

Május 26-án a fagy igen nagy területen pusztított: Köncsögön, Széktón, Gátéren, Felsőszentkirályon, Szikrán és Alpárpusztán.

Október 2-án kezdődött a szüret. A mi szőlőnk a május 20-i fagy alatt megmenekült, de hosszú ideig érte virágzás alatt erős eső és sűrű köd. A termés így kevés lett, csupán 42 cseber must. Minden gyümölcsből sok termett, hét tele szekérre valót szedtünk, csak a körte lett kevés.

1877

Május. Az egész hónap hideg, esős és hideg volt.

Június 23-ról 24-re virradó éjszaka olyan heves vihar pusztított, hogy a tornyunkban megkongatta második harangot.

Október 10-én kezdődött a szüret. Ha a fagy nem pusztít, akkor bő termés lett volna. Így csak 101 cseber must termett, amelyből a fele a vincelléréké lett.

1878

Június 15-én erős vihar volt. A várostól keletre és magában a városban is sok kárt tett az épületekben, a szőlőkben és a fákban. A rendház ballószögi szőlőjében a szőlő nagy részét virágjában elpusztította. 13 fát teljesen kitört és 6 másikat is a földre döntött. Sok kárt okozott a többi fa lombjában is.

Október 8-án kezdődött a szüret, 120 cseber must termett.

1879

Április. Minthogy az előző hónap végig esős és hideg volt, a földek nagyon vizesek voltak, vízben álltak a szántók és a legelők. A szőlőkben nem annyira a kerti részben, hanem magában a szőlőben volt víz. Az udvar víz alatt állt, a nevésségtől bűzölögtek a könyvek. A legtöbb körtefa a kidőléssel fenyegetett.

Október 13-án kezdődött a szüret Ballószögön és 17-ig tartott. 132 cseber must lett.

December 3-án és 4-én 7–8 fok hideg volt és „ólom eső”-nek nevezett csapadék esett. A fák ágai letörtek a nagy súly alatt. Így az erdőben és a szőlőkben sok fa széttört. Az erdő mellett lehetett hallani, amint a szél miatt a fák harang módjára zengtek, ugyanis a jég vastagon állt rajtuk. Úgy látszott, hogy elpusztul a fák jövő évi termése. Különösen azért, mert egész hónapban pusztított az igen hideg idő, egészen 18-ig. A következő nyáron⁷⁶ a termés mégis elég bőséges lett, minthogy ezután kellemes időjárás volt.

1880

Január 1. Az új évben a rossz idő elmúlt. A hó elkezdett olvadni, valamint a jég is elolvadt a fák ágairól. Az a jég az „ólom eső”-nek mondott csapadékból lett, amely vastagon borította be az ágakat.

Szeptember 22-én és a következő napokban volt a gyümölcszűret. 14 jó nagy kocsi termést szállítottunk haza. Ezután következett a szőlőszűret, amely sem mennyiségében, sem minőségében nem volt jó, amelynek oka a sok eső volt. 56 cseber must termett.

Nem lehet ennek az évnek a történetét befejezni anélkül, hogy az emlékezetes szomorú körülményről nem írunk: Július közepétől egészen őszig csaknem mindig esett az eső. A betakarítást is csak isteni kegyelemmel lehetett elvégezni. A kaszálást és gyűjtést is alig lehetett megcsinálni, csak szétszórt csomókba szedték a gabonát. Amit összegyűjtöttek azok egy részét alig lehetett kicsépelni, ugyanis a nedves összehordott gabona megrothadt. A cséplés a gyorsan felállított csűrökben történt. Ezek után élelemhiány lett. A sűrű esők miatt az aratás is és a vetés is késett.

1881

Szeptember. A víz csaknem az egész szőlőt elöntötte. Az épületeket a nedvesség már belül is tönkretette.

Ebben az évben alig gyűjtött alamizsnát a rendház. A kecskeméti tanyákon nem lehetett gyűjteni, mert nagyon kevés termett és

76. Későbbi bejegyzés.

több helyen pedig a víz semmi termést nem hagyott. A betakarítás alatt is állandóan esett az eső.

Október elején volt a szüret, szűkös terméssel. Nem szüret volt, hanem szőlőbongészés. A szőlőkben csupán 45 cseber gyenge minőségű must lett.

1882

Május. A nagyobbik kertben a pöcegödör utáni részen, amit „templomköz”-nek neveznek, melegházat építettek, ahol télen is megmaradnak a virágok.

Október 4-én volt a szüret és csak 42 cseber must termett.

1883

Április. A kisebbik erdőnkben, 7 holdon és 483 négyszögölön akácot ültettek, amely elég sokba (60 forint) került.

1884

Október 13-án egész nap esett, de ez nem akadályozta a szőlőkben a szüret kezdetét, amelyet 15-én fejeztünk be. 106 cseber jó mustot nyertünk.

1885

Január 3. December 5-től csaknem az egész hónap enyhe volt és sokat esett. Ettől a naptól fogva fagyott, 5 fok hideg lett.

Március 14-én és 15-én 4 fok hideg volt. A vincellérek felfüggesztették a munkát a jobb időkhöz. Április 3-án és 4-én fagyott.

Május 9-én reggel 5 órakor 3 fok hőmérséklet volt és sűrű köd. Az ország más részein, de Kecskeméten is kicsit fagyott, a bab és a kukorica a Csalányosi dűlőben teljesen elfagyott, de a szőlőkben (így a miénkben) is nagy károkat okozott.

Október 7-én fejeződött be a szüret. 74 cseber must termett. A rendháznak ezért vásárolni kellett 45 cseber bort, 80 forintért.

November 30-án este 1/2 6-kor tűz ütött ki a szomszédságunkban, a katonák tiszti épületében, amit aztán szerencsésen eloltottak.

1886

Május 7-én nagy fagy volt, ami a szőlőket teljesen elpusztította nemcsak itt, hanem más helyeken is. Augusztus 12-én először esett eső a június 20. óta tartó szárazság után.

1887

Május 17-én délután 1/2 7-kor villámlással, dörgéssel nagy vihar kezdődött, amely 35 percig tartott. A környező utcákban, vetésekben és szőlőkben nagy károkat okozott.

Augusztus 21-én és 22-én két hónapi szárazság után kaptunk elég esőt, ami a 28–30 fokos hőmérsékletet mérsékelte.

Szeptember 5-én délután 3/4 1-kor, ebéd alatt tűz keletkezett közvetlenül a templomnál, a Gyenes Sándor és a fia részére bérbeadott boltunkban. Az emberek — Istennek hála — gyorsan eloltották szerencsésen a tüzet.

Október 10-én kezdődött és 13-án fejeződött be a szüretünk. A rendháznak 175 cseber bort termett.

1888

Január 2-án 17 fok hideg volt.

Január 31-én egész nap és éjjel havazott. Az öregek közül senki nem emlékszik olyan nagy hóra és ilyen hidegre 1830 óta.

Február 2-án 12 fok, 3-án 13 fok hideg volt. 6-án egész éjszaka sűrűn havazott, ami folytatódott másnap este 6 óráig. Olyan sok hó esett, hogy a magassága elérte a 3–4 lábat. A tanyákra teljesen lehetetlen volt kijutni.

Március 19. Ezen a napon olvadt el a hó teljesen a határban. A három előző napon mintegy 12 fok meleg volt.

Május 13-án a fagy a szőlőkben és a kertekben nagy károkat okozott. A mi szőlőnkben is elpusztította a hajtások nagy részét.

Október 2-án és 3-án szüreteltünk. A május 13-i fagy miatt csak 60 cseber mustunk lett.

1889

Június 5-én és 6-án erős szél fúj, amely a fák termésében elég nagy kárt tett.

Szeptember 17-én a városon kívül fagy volt, ami Magyarország belső részein hallatlan dolog. A városban is csak 2 fok volt a hőmérséklet. A következő napon pedig sűrűn havazott.

Szeptember 25-én és 26-án szüreteltünk sűrű esőben. Az előző napokban is csaknem folyton esett. 130 cseber mustunk lett. Gyű-

mölcsből elég bőven termett: 4–5 csebernyi. A piacon körtét és szilvát adott el ezekből a rendház, amiből 60 forint haszna lett.

1890

Május 13-án délután 4 órakor nagy vihar kezdődött, mely a vetésekben és a szőlőkben nagy kárt okozott.

Augusztus 3-án 28 fok meleg volt, nagy szárazsággal.

1891

Szeptember 1. és 7. közt szokatlan meleg volt: árnyékban 25 fok.

Október 1-én 1 fok hideg volt.

Október 2-án és 3-án szüreteltünk. Istennek hála, 50 hl⁷⁷ must termett, amely 1000 forint értékű. (1 hl must 20 forintba került magyarországon, a filloxéria — és a peronoszpóravész miatt.)

1892

Május 27-től olyan nagy meleg volt, amely ebben a hónapban szokatlan, ami 25–28 fokot jelentett. Ez a meleg idő június 5-ig tartott.

Augusztus 18-án 30 fok meleg volt. A száraz meleg idő 16-tól tartott az egész országban.

Szeptember 21-én és 22-én szüreteltünk. A rendház koldult még a saját must mellé 14 hl-t, azaz 25 csebert.

Szeptember. Egész hónapban 20–22 fok meleg volt, ezért a szőlőkben már szeptember 15–18 közt megtörtént a szüret.

1893

Január 14-én 20 fok hideg volt.

Március 17-én 13 fok meleg volt. Este 1/2 8-tól 1/2 10-ig villámlott és dörgött, majd nagy vihar következett, bő esővel.

Május 7-én fagyott, ami a földeken és a szőlőkben kárt okozott.

Szeptember 4-én fagyott, ami a földeken és a szőlőkben (így nálunk is) kárt okozott.

Október 11-én és 12-én szüreteltünk. 35 hl lett a termés.

77. Első alkalommal jelöli a háztörténet a must, vagy a bor mennyiségét hl-ben, az eddig használt cseber (urna) helyett.

1894

Október 1-én és 2-án szüreteltünk a ballószögi szőlőkben. 35 hl must termett.

1896

Január 1-én volt a honfoglalás ezeréves évfordulóján a megemlékezés a plébániatemplomban és a mi templomunkban. Reggel 4 órától 1/2 5-ig félórán át zúgott az összes harang. A reformátusoknál éjfélkor kezdtek harangozni.

Május 10-én délelőtt 9-kor a plébániatemplomban ünnepi istentisztelet volt, ahol megjelent a meghívott városi tanács, minden katonai és polgári tisztségviselő, valamint a városban lévő „Honvéd huszárok” tisztjei. Ezen a napon ünnepi szónoklat hangzott el a református templomban 8 órakor, a zsinagógában 11-kor. Ezekon megjelentek a tisztek és a polgári tisztségviselők.

Augusztus 7-én éjjel 1/2 2-kor nagy vihar tört ki. Villámlás és dörgés mellett nagy pusztítást okozott a szőlőkben és kivált a gyümölcsfákban. A szörnyű nagy szél tövestől csavarta ki a fákat. Egyes szőlőkben 7–8 ezer forint kár keletkezett. A templomunk és a rendházunk tetejét, a kémények zömét megrongálta. S szőlőnket — amely 50 hl bort szokott adni — teljesen elpusztította úgy, hogy a veszőkön levelek sem maradtak. Több fát gyökerestől kicsavart. A rendház 1200 forint kárt szenvedett, amelyhez még hozzájött a rendház és a templom tetejének, valamint a kéményeknek a megjavítása.

Október 27-én délelőtt 10 óra körül földrengés volt.

Október 29-én 1/4 2-kor ismét erős földrengés volt.

1897

Március 26-án tűz ütött ki a város alatti Rávagyban, ahol egy istálló leégett a tulajdonos négy éves lányának a gyújtogatása miatt. Csaknem fél óra harangozás után ismét tűz keletkezett, most a város alatti Muszájban, ahol két ház égett le.

Június 14-én délután 2 órakor tűz ütött ki a Szegényházban, ami leégett.

Augusztus 11-én délelőtt 11-kor tűz keletkezett egy polgárnál. 1/2 3-kor ismét tűz ütött ki. Október 13-án volt a szüret, ahol 35 hl szőlő, azaz 22 hl tiszta must termett a rendháznak.

1898

Május 27-én tűz keletkezett a VIII. tizedben. Június 3-án tűz keletkezett a II. tizedben.

1899

Április 23-án este 9-kor tűz keletkezett az V. tizedben, Orbán Ferenc házában.

Április 24-én délután 5 óra tájban tűz keletkezett a IV. tizedben Baghi József házában.

1900

Április. „Ma⁷⁸ reggelre szentségtelen kezek, rosszakarúlag templomunkba az ablakon keresztül behatoltak s a perselyeket (három) mind feltörték. Az illető a boltok háta megettí ajtón próbálkozott először, de be nem juthatván azon, létra segítségével ment a boltok és templom közötti területre, s innen lajtorján a Szűz Mária (szoptatos Mária) oltára fölötti ablakhoz, melynek alsórészét betörte és így az oltáron keresztül a templomba jutott. A Szent Antal perselyét teljesen fölszakította s helyéről is kiemelte, a Szent Anna oltára melletti perselyt is fölszakította s e kettő tartalmát vitte el, a Fájdalmas Szűz oltára melletit talán nem bírván fölfeszíteni, magát az egész perselyt (kis fiók) kiemelte, feszítette helyéből s ismét az ablakon keresztül a persellyel együtt távozott. Zenész cigányok menvén el a templom előtt, gyanúsna tűnt fel előttük az egyén, ki a templom mellől jött ki s hóna alatt vitt valamit, figyelmeztették a velők szembe jövő éjjeli őrt, ez azonnal utána indult, az észrevevén, hogy követik, futásnak eredt, s a színház mögött elejtvén-e vagy készakarva eldobván a perselyt elillant.

Október 9–10-én volt a szőlőnkben a szüret. 36 hl must termés lett.

78. Magyar nyelvű rész.

1901

Március 7-én a házfőnök atya a következő levelet küldte a városi tanácshoz: „Nagyságos⁷⁹ Polgármester Úr! Hivatkozással Nagyságodnak f. hó 1-én 36. sz. alatt kelt s csekélységemhez, illetve a helybeli ferenczrendi házhoz intézett abbeli becses megkeresésére, miszerint a városi múzeum részére, letét gyanánt a régi sekrestyében levő szekrényt, mely az elmúlt évben történt átalakítás alkalmával innét kivétetett, továbbá a refectoriumba levő kis cancellusnak díszítményét átengedők, van szerencsém a következőkben röviden válaszolni.

A kecskeméti sz. ferenczrendi szerzetház, miként a múltban, úgy a jelenben is iparkodik tehetségéhez képest közremunkálkodni mindabban, ami úgy a város, mint a lakosságának élete, s múltja megvilágítására vonatkozik.

Midőn Nagyságod ilyenmő dologban szerzetházunkat hivatalosan megkereste, a városi múzeumba letét gyanánt, a régi sekrestyében levő szekrényt és a refectoriumunkban levő cancellus díszítményét átengedni kérné, nem térek ki ezen kérés teljesítése elől. A kecskeméti sz. ferenczrendi szerzetház átengedi a városi múzeum részére a régi sekrestyében levő szekrényt, továbbá egy asztalt, mely ősidőktől fogva a ferenczrendi növendékek házi iskolájában volt elhelyezve. A refectoriumban levő cancellust ez időszert eredetiben átengedni nem lehet, részint azért, mivel arra még a közeljövőben szüksége leend a szerzetnek, részint pedig azért, mivel refectoriumunkat fosztanók meg annak eltávolítása által a dísz- és arányosságától.

Október 7-én kezdődött a rendház szőlőjében a szüret. 70 hl. must lett a termés.

1902

Április 24-én fagyott, ami a szőlőkben és a kertekben nagy károkat okozott. A mi szőlőnkben is megfagytak a hajtások és a fák többsége.

79. Ua.

Október 15. és 17. közt szüreteltünk. 63 hl must termett.

1903

Március 23-án kezdték el a kőművesek az ambitus alsó részé padozatának készítését. Ez ugyanis még 1736-ban készült és a használat miatt most már fel kellett újítani.

Június 1-én két órán keresztül sűrű köd volt, amely a gyümölcs-fákban nagy kárt okozott.

Október 12-én kezdődött a szüret. 60 hl must termett.

1904

Szeptember 16-án esett először négy hónapi szárazság után. A szokatlan szárazság következtében a burgonya, az uborka, a fű, valamint a különböző konyhai zöldségek teljesen kiszáradtak.

1905⁸⁰

Május 18-án nagy égháború esővel és jéggel, mely utóbbi különösen Kisfáiban kimondhatatlanul ártott a szőlőnek.

Augusztus 6-án irtózatoss zivatar és szél este hat órakor, minden közlekedés az utcán elakadt, mert az esős és állandó szél által felkavart porban egy lépésnyi távolságra látni nem lehetett.

Szeptember hóban állandóan derült jó idő uralkodott eső nélkül, a szárazság oly nagy volt az idei is hogy a föld szárazsága folytán vastag nyilások keletkeztek a földben és a kútak sok helyen kiszáradtak. A zárda udvarában lévő kútban is annyira lent volt a víz, hogy a vizet nem adta és kénytelenek voltunk a kút csövét lefelé meghosszabítani.

Október hó bekezdésével beköszöntött az annyira várt eső is, mely oly állandóvá lett, hogy a szüret idejének kitűzését hátráltatta. A szüretet a kolostor szőlőjében folyó hó 5-ére tűztük ki. Negyven hektó must termett.

1906

Január 11-én zárdánkban hallatlan szerencsétlenség történt. Fráter Farkas Pál laicustestvér az esti órákban forgópisztollyal agyonlőtte magát.

80. 1905. január 1-től magyarul vezették a háztörténetet.

Április 29-én tartották Kecskeméten a követválasztást, melynek következménye az lón, hogy mindkét választókerület 48-as követet választott Szappanos István és Hock János (kőbányai plébános) személyében.

Május 13-án a szerzetház boltja előtt elterülő téren az úgynevezett Kossuth téren, hozzáfogtak a Kossuth szobor felállításához. A mai nap folyamán csigákon felhúzták a 12 mázsa súlyú öntvényt és ráhelyezték a talapzatra. A szobor arccal a Széchényi térre néz és előnyösen emelkedik ki a környezetből.

Július 1-én Kecskemét város magasztos ünnepe, melynek keretében a kecskeméti Kossuth-szobrot leleplezték, valóságos nemzeti ünnepé fejlődött. Résztvett azon az egész ország, jelen volt a kormány, a képviselőház. Képviselve voltak a miniszterek, a szomszédos törvényhatóságok és községek, a fővárosi, vidéki és helyi egyesületek és a sajtó, a szobor körül elterülő Kossuth- és Széchényi téren pedig mintegy 25 ezer főnyi népség hullámozott. Az egész város zászlódíszet öltött, a piactéri palotákat nemezi színű drapériák díszítették, a Kossuth szobor körül hatalmas, ezer és ezer ember számára épült díszes tribünök magaslottak, középpütt pedig díszsátor volt a kormány, a képviselőház és a küldöttségek részére. Ennél fényesebb, lélekelőbb ünnepséget már elképzelni sem lehet. Valóban Kecskemét most kitett magáért!

Szeptember 25-én megdöbbentő hírt kaptunk a Máriavárosból, a hastifusz ugyanis ott kitört, és lefolyt héten csak egyetlenegy utczában, a Felsőcseréputczában három haláleset történt, két nő és egy férfi, s mindegyiket alig 8–10 nap alatt a hastifusz vitte sírba. A szigorú orvosi vizsgálat folyamán az tünt ki, hogy a betegség a fertőzött kutak ivásra használt vizéből származott.

Október. Az idei szüretet jóval előbb megkezdették a szokottnál, aminek oka a télire vált időjárás, hó és fagy, ami tetemes kárt okozott a nagynak ígérkező szőlőtermésben. Már a múlt hó végén is szüreteltek sokan, e hó elején pedig a szüretelést megkezdtek az egész vonalon. A must nagyon silány és várakozáson aluli. A kolostor szőlőjében meg volt tartva a szüret október 2-és 3-án, must lett 52 hektó.

December 23-án egy nemes, humánus egyesület alakult meg a napokban városunkban, melynek az a célja, hogy megnyerve az emberiséget, védelmébe, oltalmába, gondozásába vegye az állatokat. E nemes tettet ezelőtt csak néhány jobb érzésű ember gyakorolta, ma pedig már egész egyesületek vannak, melyeknek zászlaira e szép igék vannak írva: Ne bántsd az állatot.

1907

Március. Mindenki azt hitte, hogy a hideg februárt kellemes időjárás fogja felváltani, azonban a csalódás általános lett, mert a márczius is kíméletlen hideggel köszöntött be.

Április 6. Elég szomorú, de úgy van, hogy nálunk, a tejjel mézzel folyó Kánaánban, a híres és gazdag Kecskeméten is felütötte fejét a magyarság pusztulásának réme: a kivándorlás. A hét folyamán ugyanis valami tíz pusztai ember kért útlevelet azzal az eltökélt szándékkal, hogy Amerikába vándorolnak. Hová jutunk, ha a kivándorlás Kecskeméten is, úgyszólván Magyarország egyik leggazdagabb területén is el fog harapózni!

Május 19. Csabay János sertéshízlaló áldozatkészsége és bőkezősége folytán újabb szép emlékkal gazdagodott Kecskemét városa. A sörház-kaszárnya előtti téren művészies remek Mária szobrot emeltetett Csabay János.

Augusztus 8-án kezdték a lakószobák kályháit kijavítani. Eddig a kályhák javítását cserepesek végezték, mivel Kecskeméten szakavatott kályhás még nem volt, csakis a folyó évben költözködött városunkba Bogovics és Leicht cserépkályha készítőik, kik még február hóban személyesen ajánlották magukat a zárda kályháinak jó karban tartására... öt kályhát újraraktak, kettőt pedig kijavítottak 103 koronáért.

Augusztus 28-án Kecskeméten kiütött a malomsztrájk. Folyó (hó) 25-én ugyanis lent járt Budapestről három szocialista munkásvezér, akik az összes kecskeméti malommunkásokat értekezletre hívták össze. Az értekezlet a malmok igazgatóságai elé egy memorandumot terjesztett, mely követeli, hogy a munkaidő szállítassék le, míg a munkabér emeltessék fel, azonkívül a malmok csak szakszervezetben levő munkást alkalmazzanak. Minthogy a gőzmalmok

igazgatósága memorandumban foglaltakat csak részben akarja teljesíteni, a munkások ennek következtében kimondották a sztrájkot.

Augusztus 30. A szokásos nyári tifuszjárvány ismét szedi áldozatait városunkban. Oka ennek a rossz ivóvíz és a sok éretlen férges gyümölcs, mely oly rengeteg számban kerül a napi eladásra és az alsó néposztálynak majdnem kizárólagos táplálékul szolgál.

Október 3. Ma már teljesen megindult a szüretelés a város egész határában.

Október 10-én folyt le országszerte a szociáldemokraták tüntetése az általános titkos választói jog mellett, amely tüntetésből a kecskeméti munkások is kivették a részüket. — Sajnálattal kell azonban tapasztalnunk, hogy a tüntetés szereplőinek egy bizonyos százaléka még nem elég komoly és érett arra, hogy azt a fennen hangoztatott választói jogot megérdemelné. A szándék az volt, hogy megmutassák országnak világnak, hogy milyen erőt képviselnek ők, akik ki vannak zárva az országos dolgoknak hozzájárulástól, illetőleg beleszólásától. Nos tehát ez a szándék — legalább Kecskeméten nem sikerült fényesen. Sőt, hogy őszinték legyünk bebizonyították azt a délelőtti tüntetések alatt, hogy még érnie kell arra a jogra a munkásságnak. A reggeli órákban már látszott, hogy egész simán nem fog lefolyni a nap. A munkások csoportokban járták az utcákat keresztül-kasul, ami magábavéve ártatlan dolog, hanem az már nem fért össze a mozgalom jelentőségének komolyságával, hogy bementek a műhelyekbe, ahol dolgoztak, ott a legrútább gúnyos szavakkal szidalmazták a munkában levőket izgatták, terrorizálták a munkásokat, akiknek véletlenül nem volt módjukban az ünneplők-höz csatlakozni. Így történt meg az, hogy már kilenc óra felé csoportonként tartóztatták le az erőszakos munkásokat. Azt nem nézhette a rendőrség, hogy a műhelybe berontsanak és ott békés embereket, munkásokat, akik véletlenül nem velők tartottak, kidobálják a műhelyből, amint megtörtént egyik fodrász üzletben. Délután népgyűlést tartottak, melyben a főkolomposok kimondották, hogy a huzamosabb ideig tartó politikai tömegsztrájk fegyvereinek alkalmazásától nem riadnak vissza, amennyiben a kormány ki akar-

na bújni az általános választójog törvénybeiktatásának kötelezettsége alól.

1908

Május 24-én földrengés volt. Délelőtt pont háromnegyed 10 órakor, amikor a piacteret és a templomot vasárnap lévén — a népek ezrei töltötték el, a város déli részéről hatalmas morajlással egy hirtelen jött három lökéssel megrázkódtatta a talajt és vele az összes épületeket a föld alatti irtózatatos erő. Nemsokára, úgymint 10 óra 5 perckor az előbbinél jóval erősebb dübörgés hallatszott jó 10 másodpercig, amire felváltva egy gyengébb és három erős lökés rázkódtatta meg a talajt.

28-án, áldozócsütörtökön ismét földrengés volt Kecskeméten. Ez volt a legerősebb, legrombolóbb, de egyúttal a legijesztőbb is.

Leírhatatlan az a pánik, az a rettegés, amit ez a földrengés előidézett. Vakolatesó volt valóságosan úgy benn a házban, valamint künn az utcán. A kémények, még az újak is, százszámra omoltak egy pillanat alatt össze. A multkori 4–5 miliméternyi falrepedéseket 2–3 centiméternyi nyílások követték.

Július 1-én hajnalban 2 óra néhány perckor különös sárgás-vöröses fény ömlött el Kecskemét fölött, amely a már ébren levő embereket nagyon meglepett. Egészen nappali világosságot nyújtott a különös és ritka égi fény a sötét éjszakában. A világosság el nem múltott többé, csak a reggeli nap törte meg az éjszakai fény sugarát. Ez az égi tünemény úgy látszik ugyanaz volt, amit Koppenhágában is észleltek.

Július 27-én éjfél után az égbolt északi részén egy hatalmas ív alakban tűzvörös színben északi fény mutatkozott, amely ez év nyarán már a második volt. Az érdekes égi csodás tüneménynek igen sok bámulója akadt, mert a gyümölcspiacz már élénkülni kezdett.

Szeptember 5. A gyümölcspiaczról nagyon szomorú hangok halatszanak a gazdák részéről. A kereskedőknek nem kell a gyümölcs. Ma is megtörtént, hogy a piaczra kihordott gyümölcsöknek legnagyobb részét visszahordták, mert nem kellett senkinek sem. Szilvát egyáltalán nem vesznek a kereskedők, mert azt valami betegség

érte, a szemek megráncosodtak. Ezt a veszedelmet az augusztusi esős köd okozta.

Október 18-án a kecskeméti szőlősgazdák délelőtt 11 órakor a máriavárosi templomtéren népes gyűlést tartottak a szőlősgazdák érdekinek megvédelmezése céljából, különösen pedig a boritaladónak eltörlését hozták javaslatba, mint amely adónem a legnagyobb jogtalanság a termelővel szemben.

1909

Október 5. Ma az egész vonalon megindult a szüret a város határában, különösen a kisebb szőlőkben. A nagyobb szőlőbirtokok azonban még nem szüretelnek, mert olyan gyönyörű idők járnak, hogy kár volna az érlelődésnek, a bor javulásának elébe vágni. A kis magánhasználatra szánt paraszt szőlőkben, amelyekben nem volt kielégítő s idején való permetezés, a szőlő több helyen elpusztult. A jól kezelt nagyobb szőlőkben, amelyekben eladásra termelt bort szűrnek, kicsiny ugyan a hozam, de ami van, az kifejlett, egészséges s kitűnő.

1910

Október 3-án hozzáfogtak Kecskemét területén a szüreteléshez. Szomorú kedvvel folyik a szüret, mert a tavalyi rossz termés után, amit a fagy okozott, az idén a sokféle szőlőbetegség után ismétlődik a sovány eredmény.

1911

Július 8-án reggeli 2 óra 5 perckor az emberfeletti hatalom végzetes ereje reszkettette meg Kecskemét és az egész környékét, óriási földrengés dühöngött. Egymást gyors ütembe követő erős lökések ébresztették föl az alvó várost. Falak repedeztek meg, házak dőltek össze nagy robajjal és a csendes város utcáit néhány perc múlva ideglázás, össze-vissza futkosó emberek tömege töltötte meg, s asszonyi jajveszékélések, gyermeksírások növelték a rémületet. Valóságos pánik követte a földrengést, egyetlen ember sem maradt a lakásban: mindenki menekült a szabad ég alá, mert a megrongálódott házakban senki nem érezte magát biztonságban. Az összedülő falak sok balesetet okoztak, szerencsére azonban haláleset nem történt. Hogy emberi katasztrófák nem történtek, az csupán annak

köszönhető, hogy éjjel történt a földrengés és hogy ilyenformán az utcák néptelenek voltak. A leomló törmelékekből utcai barikádok alakultak, s valamennyi sírja lett volna az arra haladóknak. — A zárda összes emeleti szobáit anynyira megrongálta, hogy bennök tartózkodni lehetetlen volt, a templomunk bolthajtásai erősen megrepedeztek, és így hatóság a templomunkat bezáratta, az emeleti lakásokat pedig veszélyeseknek nyilvánította. Valamennyi kéményünket — a konyhakéményt kivéve — megrongálta, vagy ledöntötte. — Kecskemét valamennyi háza megrongálódott kisebb-nagyobb mértékben. Kevés ház dőlt össze, de olyan épület nincs, amelynek legalább egy fala meg ne repedt volna. Tönkrement a gyönyörű városháza és az összes templomok annyira megrongálódtak, hogy hatóságilag be lettek zárva. A plébánia az istentiszteletet a temetői kápolnában tartja, mi pedig a sekrestyében állítottunk föl ideiglenesen oltárt. A piactér területe tele van kő- és téglahalmokkal. A városháza kéménye átszakította a tetőzetet és a homlokzat egyes falrészei hatalmas robajjal zuhantak a térre. A piactéren levő katolikus bérház homlokzata is ledőlt, a törvényszéki palota tetején lévő Justitia szobor lezuhant és leomlott a ref. kollégium oromzata is. Közbiztonság szempontjából még most sincsen veszedelem. Az idegenek, akiket a földrengés Kecskeméten ért, a legelső vonattal elmenekültek.

1912

Január 12-én egy öreg cigányvajda vezetésével hat tagú cigányküldöttség volt Kada Elek polgármesternél. Arra kérték a polgármestert, hogy Kecskeméten letelepedhessenek és rézműves ipart űzhessenek... Azt is elmondották, hogy igen sok pénzük van, amit munkával szereztek az egész világon. A polgármester úr megengedte, hogy megtelepedjenek és a főkapitányi hivatal megadta nekik az iparengedélyt.

Április 14. Az általános, egyenlő, titkos választójog mellett és a katonai javaslatok ellen nagyméretűgyűlés volt Kecskeméten, amelyen Holló Lajos, Hock János stb. függetlenségi képviselők voltak jelen, azonkívül a választójogi liga és a szociáldemokrata — párt képviselői vettek részt. A nagygyűlés határozati javaslatot fogadott

el, amelyben felkéri a képviselőházat, hogy a katonai javaslatokat vegye le a napirendről és a választójogi javaslatokat készítse elő, nyújtsa be, tüzesse napirendre és iktassa törvénybe. Itt megjegyzem, hogy Hock János, kőbányai plébános és Kecskemét képviselője, választói előtt teljesen lejárt a magát és aligha fog többször Kecskeméten képviselővé választatni.

1913

Február. A behívott katonák még mindig Bosznia és Hercegovinában tartózkodnak és felfegyverkezve várják a parancsot a háborúra. A békére még most sincs alapos remény, dacára, hogy jó öreg királyunk mindent elkövet a béke fönntartása végett. A behívott tartalékosok családtagjai a legnagyobb szükségben, sőt nyomorban vannak és nem szünnek úton-útfélen panaszkodni: nincs mit enniök és nem telik fűtőanyagra. Szülés előtt álló nők élnek már hetek óta csaknem fillér nélkül, anyák kénytelenek gyermekeiket visszataratni az iskolából, mert testük kilóg a ruhából és cipőből s így télvíz idején nem küldhetik őket az iskolába. A behívott tartalékosok hozzátartozóinak több mint háromnegyed része olyan nyomorban van, hogy azt leírni lehetetlen.

Április 6-án Dobos István, fiatal 20 éves okleveles pilóta repülőgéppel a magasba szállott föl Kecskemét külterületén, a kőrösi nyomáson. Ez volt Kecskeméten a legelső repülés, volt is neki sok nézője. A hatalmas gépmadár úgy úszott a levegőben, mint a magyar puszták királya, a hatalmas pusztai sas. Körülbelül 760 méter magasra repült fel a gép, négy hatalmas kört írva le. A repülés közel fél óra hosszat tartott s utána minden baj nélkül érte a gép a földet.

V. Karitatív munka a háborúk és a forradalmak korában (1914-1950)

1914

Szeptember. Miután a katonaság az iskolai épületek (nagyobb részét) kórházaknak foglalta le, az egyes osztályok úgy az elemi, mint a felsőbb iskolákból privát épületekben nyertek elhelyezést.

1915

Június 23-án Budapestre érkezett távirat szerint Temberget az oroszoktól visszafoglaltuk. Visszafoglalás örömére 25-én Kecskeméten a 94-es cseh ezred katonáinak és zenekarának közreműködésével fél 9 órakor fáklyás körmenet volt.

1916

Augusztus 24-én szerelték le a toronyból a harangokat. A házfőnök többszöri kérelmére... a legszebb hangú nagyharangot mégis meghagyták. Egyet összetörve, kettőt levéve nagytemplom elé vitték és onnan 26-án felkoszorúzva méltóságos praelátus úr búcsúszavai után igen sok nép kíséretében vasútra szállították, hogy mielőbb a hadsereg részére ágyúkat öntsenek belőlük.

1917

Október. E hónap elején érkeztek meg városunkba az angolkiasszonyok és a kistemplom melletti lelkészlakban telepedtek le ideiglenesen, míg zárdájuk fölépül, aminek építését a jelenlegi háború akadályozta meg. Gimnáziumban, polgári iskolában és a nőképzőben fogják a leánynövendékeket tanítani, már rég szüksége lett volna ez Kecskeméten. Jelenleg nyolczan vannak, három máter és nyolc laika.

1919

Tulajdonképpen a kommunizmus nem volt egyéb mint egy nagy kaliberű rablóbanda, mert gyilkolt, rabolt, fosztogatott az országban törvényesség és új rendszer leple alatt. A Kecskeméti zárda leszámítva a folytonos fenyegetéseket, zaklatásokat és folytonos retteget, mert mindig attól lehetett tartani, hogy éj idején ide is beron-

tanak nagyobb anyagi károkat nem szenvedett. Készenlétben is álltak mindig a menekülésre, különösen a vége felé, mikor azt tervezték, hogy összes papokat és szerzeteseket kiirtják...

...Ezekben az időkben szerveződnek az „ébredő magyarok és emelkedik ki Héjjas Iván nagy alakja. A román kivonulás utáni napokban történtek az orgoványi gyilkolások. Előtte való napon gyóntatni hívtak a fogházba, ahová néhány el is ment, a következő éjjel az összes communista vezéreket (kecskeméti) kocsikon kivitték Orgoványba. Az ország, illetőleg annak csekély része, hisz kétharmadát megszállva tartották míg statárium volt, mely idő alatt 13 (at) kivégeztek, melyeket (?) atya elkészítette és elkísérte utolsó útjokra.

1921

A nyár borzasztó forró, és jelentkeznek a muszáji titokzatos tüzek.

1925

Június 11. A Kossuth-szobor előtt tüntető gyűlést tartottak a kormányzó mellett, azon sok támadás miatt, ami az országgyűlésen a demokraták részéről elhangzott. A praelatus úr az összes felekezet nevében beszélt.

1926

Október 4. Ezen a napon érkezett le Kecskemétre Magyarország Kormányzója Horthy Miklós, hogy az ujonnan épült elemi pusztai iskolákat felavassa és rendeltetésének átengedje. A familia is hivatalos volt ezen felavatásra, de részint az ünnepségek, az éjjeli funkciók, de leginkább elvi szempontok tartotta vissza őket.⁸¹ Püspökünknek, Zadravec Istvánnak lett ezen kijelentése, hogy álljon ő közelebb Ravasz püspökhöz (református), mint a római pápához.

1927

Április 15-én befejeződött az ebédlő renoválása. Az eddigi kőlapburkolat föl lett szedve és parkettával pótolva, négyzetmétere 11 pengőbe került, a fali támlák a fáig le lettek tisztítva és ujonnan

81. Horthy Miklós református volt.

mázolva, miután a falak letisztításánál kitűnt, hogy a boltozat oldal-szárnyain valamikor keretek voltak, a házfőnök atya egy szobrasszal eredeti nagyságukban elkészítette és helybeli művésztelep művészeivel képeket festetett azokra.

1928

December elején mindjárt nekiláttunk a templomunkban már 1914-ben elhelyezett, de sohasem használt gőzfűtés berendezésének kijavítására, több szakemberrel tárgyaltunk, míg végre kiderült, hogy egészen ép és használható, s így annak javítása tisztításon kívül nem került semmibe. Karácsonyra be is fűtöttünk és igen jó volt.

1929

Január 29-én volt a mi zárdánkban a félévi congresszus... Azonfelül úgy határozott a congresszus, hogy a szobákban a (?) rádiókat le kell szerelni, és csak egyet szabad megtartani az ebédlőben, az is a P. (áter) Guardián ellenőrzése alatt álljon. Az ok az volt, hogy a rádió által a világiás szellem hatol be a zárda falai közé, és hogy a rádió miatt sokan elhanyagolják a kötelességüket. Ezt az üdvös intézkedést vártuk. Kecskeméten azonnal leszereltettek az összes rádiók.

1930

December 7. Kezdték meg udvarunkban a kutat fúrni. Karácsonyra készen is lett. Üzembe azonban csak húsvétra vettük, mikor a vízvezeték elkészült. A kút mélysége 87 méter és 70 cm. 33 mm vastag csövek vannak lefúrva. Vize lágy, egészséges. A vegyelemzés, melyet hivatalosan közöltünk: Eszerint 1,26 ezrelék vas van egy liter vízben, ami oly csekély, hogy egyáltalában nem ártalmas. Ára 2780 pengőbe, amit havi 300–400 pengő részletekben törlesztettük le.

Ezen kút által a kolostor egyik legégetőbb szükségletét szüntettük meg, mert noha két kutunk is (van), de azért nyáron nem volt vizünk.

1931

Január 29-én mentünk autóval Szolnokra a zárdába és onnan hoztunk 2 berksiri malacot, azzal a szándékkal, hogy ezen fajtát honosítsuk meg, mint jobb fajtát.

1934

Október. Az 1918. évi nemzeti forradalomról híres Hock János kiváló egyházi író és szónok, miután önként tért haza bécsi száműzetéséből, emigrációjából, október 7-én hozzánk jött és miután felmutatta a hercegpímási engedélyt, nálunk misézett.

Október 12-én volt az új Soroksár–Kecskeméti beton műút felavatása, mely alkalommal Kecskemétre érkezett Horthy Miklós kormányzó úr őfőméltósága, kinek tiszteletére a városháza nagytermében kb. 300 résztvevővel 10 órai volt.

1936

Július 11-én szombaton de. 10 órakor érkezett meg városunkba Dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter, a katolikus szellemű magyar történettudós, hogy megnyissa a külön e célra alakult városi bizottság által rendezett (immár második alkalommal, először 1934-ben volt) ún. Hírös Hetet. Tiszteletére a városháza közgyűlési termeiben uzsonna volt, melyen P.(áter) Angelusz is résztvett. 1/2 11-kor kezdődött a nagyszerű felvonulás, melyen a kecskeméti földművelés és ipar összes képviselői résztvettek.

Július 12-én dec. 10 órakor érkezett városunkba Dr. Darányi Kálmán miniszterelnökhelyettes és földművelésügyi miniszter, kit a városháza előcsarnokában fogadtunk... a Barack ünnepélyen... a legszebb barackot termelő (?) Jánosnak az ő nevééről címzett vándorserleget adományozta.

Július 28. Nagy izgalmat és érdeklődést keltettek ma az egész országban a Németország által rendezett olympiai játékok stafétafutói. Reggel 7 órakor lépték át Horgosnál a magyar határt, 9 órakor Szegeden rendeztek számukra ünnepséget. Du. 1/2 2 órakor jöttek el Kecskemétre. Itt a nagytemplom előtt felállított „olympiai oltár”-nál volt az ünnepség. Az oltár kb. 1 1/2 m magas 5 méternyi négyzetalakban földtöltésen áll, melyet oldalvást gyp és abban szép barackból kialakított olympiai gyűrűk díszítenek... A staféták

érkezését síp jelezte, az egyik futóbajnok fáklyával meggyújtotta az oltároszlopon levő tál csúcsában a szesszel (állítólag kecskeméti barackpálinkával) átnedvesített vattát...

1937

Május P.(áter) Imets Károly Vis. Gen.⁸² kifogásolta, hogy a ház történetét naplószerűen írjuk. Így — úgyvmond — nem lehet róla egységes képet nyerni, a jelentős és jelentéktelen események megkülömböztetés nélkül követik egymást. Tanácsolta, hogy évről-évre tárgy szerint csoportosítsuk az említésre méltó eseményeket.

1941

Augusztus. A háború máris érezteti hatását a közéletben, — az elmúlt világháború gyűlöletes eszközéhez, a rekviráláshoz kellett a hatóságoknak fordulniok, hogy a városi és szegény nép élelmezését biztosítsák, — de hála Isten, távolról sem volt oly szigorú és kegyetlen, mint az elmúlt háborúban, úgyhogy a nép már nagyobb megértéssel fogadja és önként ajánlja fel feleslegét.

1942

December. Talán örökre is emlékezetes lesz az idei háborús karácsony, a légvédelmi készültség miatt a Szentszék megengedte, hogy az éjféli misét már este végezhesük. A magyar nép előtt ez még igen szokatlan rendelkezés volt, — templomunkban este 6 órakor tartottuk meg az ünnepi misét, de tekintettel arra, hogy az üzletek 7 óráig voltak nyitva, — a háziasszonyok az előkészületekkel voltak elfoglalva, nem voltak oly nagy számban jelen, mint az éjféli misén.

1943

Július. A házfőnök atya felajánlotta a kolostor pincéjének nagy részét nyilvános óvóhelynek. A város örömmel fogadta az ajánlatot, új kijáratot nyitott a Szent Ferenc kertbe, ajtókkal, vészkijáratokkal látta el és 250 folyóméter padot is helyezett el benne, így biztosítva látjuk a vasárnapi szentmisék tartását, mert légiveszély és riadó esetén az egész templomi hívősereg levonulhat az óvóhelyre.

82. Visitator generalis: fővizsgáló.

November. A háború mindig súlyosabban nehezedik a magyar népre, annyi sebesült van már a városban, — a Piaristák gimnáziuma, Reáliskola, III. ker. elemi iskola hadikórház. Súlyos vereségekről suttognak, Stalingrádot nem tudják bevenni a németek, a legújabb hírek már nagy visszavonulásról beszélnek.

December. Az lesötétítések miatt úgy az éjféli misét, mint a Szilveszter esti hálaadást már délután 4 órakor tartottuk meg.

1944

Március 19-ike örökké emlékezetes nap lesz a magyar Történelemben. Mint hírlík Hittler (!) magához rendelte Horthy kormányzót és ezalatt puccsszerűen megszállták Magyarországot. Kecskeméten három napig farkasszemet nézet a magyar–német hadsereg, — a magyar honvédek kaszárnnyába zárva, kénytelenek voltak nézni, mint szállja meg a német haderő a várost. Mindenki el van készülve, hogy most már mi sem kerülhetjük el az angolszász repülőátadások pusztító tüzét. Pedig úgy reméltük, hogy Kállay miniszterelnöknek sikerül kivezetnie az országot a háborúból. Három napig fej nélkül volt az ország, végre 23-án került nyilvánosságra, hogy dr. Stojay Döme, berlini követ alakított kormányt. Rengeteg német pap és szerzetes fordult meg rendházunkban, kik mint rendes katonák szolgálnak az egészségügyi csapatoknál.

Április 1-én jelent meg a zsidórendelet, mely az összes zsidószármazású egyéneket kötelezi a sárga csillag viselésére. Hittler mindig jobban és jobban ránehezedik a magyar életre. Sajnáljuk buzgó konvertitáinkat,⁸³ kiket szintén sújt ez a rendelet. Házfőnök atyát is megtámadták az egyháztanácsban, mert még nem mondott fel minden zsidó üzletbérelőnek. Házfőnök azzal védekezett, ezeknek tízéves szerződésük van, és a templom céljaira igen szép összeggel járulnak évenként, — nem hajlandó felmondani, míg csak határozott kormányrendelet el nem veszi tőlük az üzletüket.

A német Gestapo ápr. 18-án elvitte Székely Sándor gyógyszerészt is, ki rendházunknak régi jótévedője és 20 éve konfráttere. Házfő-

83. Átkeresztelteket.

nők atya hiába járt utána Szabadkán és Baján, nem sikerült kiszabadítania.

Minden nap bizonytalanabb lesz a helyzet, vajon mit hoz ránk a közeljövő nem tudjuk, az oroszok már a Kárpátokban közelednek, P.(áter) Provinciális⁸⁴ engedélyével mindenkinek civil ruhát szerezünk be, hogy készen lehessünk az esetleges menekülésre.

Május végén az összes zsidókat Gettóba zárták, hová csak néhány bútor darabot és ruhát vihetek magukkal, de ott is csak néhány napig voltak, mert az összes környékbeli zsidókkal a városi téglagyárba internálták és innen szállították ki őket Németországba. Ez a sok ártatlan könny és vér bosszúért kiállt az égre, — vajon kik fognak ezért fizetni?

Június 2-án pénteken zajlott le az első légitámadás Kecskeméten, a Kisnyíri és Ágasegyháza vonal mentén sok bomba hullott a mezőkre, hála Isten nem sok kárt tett. Első péntek lévén sokan voltak a templomban az óvóhelyen folytattuk a gyóntatást, a miséket, 475 áldozónk voltu 2 óvóhelyen.

Június. A légitámadások mindennaposak lettek, lassan megállt az élet, a vonatok sokszor órákig vesztegelnek a nyílt pályán.

Szeptember. Az új iskolaév sok bajjal indul, a légi támadások szinte óránként megismétlődnek, — a repülőtéren 6 nagy Gigantot robbantottak fel az ellenséges repülőök.

Október 7-én elesett Csongrád, az atyák és testvérek mind idemenkültek. Ez aztán betetőzte a menekülési lázt. Kekcskemétről is menekült, aki tudott... Október 9-én elkészült a karaván... Duna-földvárra mentek kocsival és kerékpáron, — felpakolva mentek, nehogy az ottani testvérek terhére legyenek, néhány zsák liszt, egy bödöny zsír 50 kl, egy láda cukrot vivén magukkal. Okt. 10-én hajnalban Lakiteleken át oly hirtelen támadás érte a várost, hogy alig tudtak elmenni. Félnapig tartott a támadás, az előörsök már elérték a csongrádi uccát és elfoglalták az állomást, — néhány század huszár verte vissza a támadást, míg a németek hanyatt-

84. Tartományfőnök atya.

homlok menekültek. Az állomás teli volt lőszerszállító vonatokkal, a támadás következtében tűz keletkezett, házfőnök atya, miután meggyóntatta a támadást visszaverő huszárok sebesültjeit, ellátogatott a Jó Pásztor zárdába utánanézni, hogyan vannak, akkor vette észre a tüzet és sikerült azt a nővérek és növendékek segítségével lokalizálni, — ellenkező esetben felrobbant volna a fél város. Néhány tank hátrahagyásával az oroszok visszavonultak. A városházáról is mindenki elment, úgy hogy Házfőnök atya volt kénytelen egy polgárorséget szervezni és azzal a rendet fenntartani. Öt nap után a Főispán, a polgármester és néhány tisztviselő visszajött, de ez csak előkészítése volt Kecskemét legszörnyűbb napjainak, a totális kiürítésnek... Október 23 este rendelte el az új kormány, miután Horthy Miklós fegyverletételre vonatkozó rádiószózatát visszautasították,⁸⁵ a város teljes kiürítését. Hiába tiltakoztunk, hiába járt a főispán Bpsten, mindenkinek 24 óra alatt el kellett hagynia a várost, — még szerencse, hogy a város északnyugati tanyavilága, a Dunaföldvár–Lajosmizsei utak közti rész nem tartozott a kiürítés alá, — ide húzódott a város nagy része. A többiek hol kocsin, hol gyalogszerrel nekiindultak a bizonytalan útnak, — mondván néhány nap múlva úgyis visszajövünk. Lelkiismeretlenül terjesztették az új csodafegyverről szóló hírt és azért kellett kiüríteni Kecskemétet. Sajnos a nép vakon hitt benne. Az apátplébánossal az élen a világi papság, — kivéve dr. Bakos Kálmán káplánt, a piaristák, az angolkisasszonyok közül négyen — kórházi, szegénygondozó apácák mind elmentek. Ketten maradtunk P.(áter) Konstantinnal a városban, no meg az öreg Gervár testvér... A csendőrség házról–házra járt és puskatussal kergette el az embereket. Bajor csendőr alezredes jóakarattal elnézte, hogy mi nem távoztunk el, mert kijelentettük míg tíz lélek lesz a városban, addig mi sem távozzunk.

És ez jó is volt, a tehetetlen öregeket, betegeket itt hagyták, ezek egymás után óvhelyünkre jöttek, vagy idehozatták magukat, úgy hogy egyhamar megtelt nemcsak a légópince, — hanem az egész

85. Október 25-én volt Horthy Miklós rádiószózata.

kolostor. Itt talált menedéket Vörös János vezérezredes feleségével, kik a Gestapo elől menekültek... úgy hogy valóságos assylum lett a kolostorunk és így teljesítette évszázados hivatását. Volt idő, mikor 160 személy is szorongott a pincében. Dr. Labancz Ferenc városi tanácsnok méltányolta is fáradozásainkat és mindennel, hússal, liszttel ellátta a konyhánkat. Félegyháza és Koháry-szentlőrincnél megállt a front, — mindenki bizakodott, többen már visszaszivárogtak a városba. Október 29-én, Krisztus Király ünnepén közel kettőszáz lélek vett részt a szentmisén, — Dr Licska Béla polgármester is ott térdelt a hívek soraiban és elsőnek áldozott, — átadta a várost Házfőnök atyának, a kórház és szegényház gondozását és a Ferencrendre bízta és így búcsúzott szeretett városától. A Jó Pásztor növendékek és III.-ik rendiekből összeállítottuk és megkezdtuk a munkát, — sajnos nem soká, — most az oroszok lefoglalták a kórházat és így a civil betegek számára rendházunkban rendeztük be a kórházat. A III-ik rendi otthon, iroda, ebédlő és konyha, szóval az egész földszintet adtuk át.

Október 29-én nagy erősítést kaptak a magyar csapatok, — az orosz repülőgépek erősen támadták a várost, a katonai parancsnok jelentette, hogy visszavetették az oroszokat. Vörös János vezérezredes úr kérésére P(áter) Bernát házfőnök atya felment aztán Bpestre, hogy két fontos levelét, melyet a vezérezredes úr nem mert másra bízni, a fővárosba vigyen, másrészt, hogy a rendház autóját haza hozza. Este indultak útnak, de alighogy elhagyták a várost, — a németek felrobbantották az állomást, s így megpecsételődött a város sorsa.

Egy napi harc után, okt. 31-én a magyar és német csapatok elhagyták a várost s így Kecskemét minden nagyobb kár nélkül az oroszok kezére került. A nagytemplom, városháza és a mi kolostorunk kapott néhány gránát belövést. A megszállás első napjaiban jelentkezett az orosz csapatok parancsnokánál Vörös János vezérezredes, kit elvittek Szegedre és onnan Moszkvába, ki így nagy munkát végzett a fegyverletételi szerződések körül. November első napjaiban a tanyákra menekült népek visszajöttek, — sajnos a legtöbb lakást feltörve és kifosztva találták. Kezdték a fosztogatást a visz-

szavonuló németek, folytatták az átvonuló győztes csapatok és befejezte a fosztogatást a cigányok és a város szélein lakó csöcselék.

Az élet kezd visszatérni, az orosz parancsnok a Beretvás szálló egyik pincérét, Várady Józsefet nevezte ki polgármesternek. Első dolga volt a lakosság összeírása, — és a munkaszolgálat bevezetése, — ez a robot munka, bármennyire a demokrácia követelménye, sehogysem fér össze a magyar lelkülettel. Most bosszulta meg magát a város teljes kiürítése, — Dr. Sándor József főügyész és Laczi Pál helyettes főjegyzőn kívül senki sem maradt a helyén, minden állást új emberek, nagyobbrészt a szerbiai munkatáborokból visszaszivárgók foglalták el. Dec. 4-én erős német légitámadás érte a várost, mely különösen a kórházakban tett nagy kárt.

Karácsony ünnepét buzgó szívvel ünnepelte a nép, — ünneprontás számba ment, hogy Rigó úr a templomból kijövő népeket fogdosta össze robotba.

1945

Budapest előtt még áll a harc, óriási hadsereget vontak össze a Duna–Tisza közén, az egyik orosz vezénylő tábornok állítólag azt mondta, ha Kecskemét vidékén nem találnak annyi bort, már rég elfoglalták volna Bpestet. Micsoda romhalmaz lesz a Duna gyöngye.

A kolostorban mozgalmas élet folyik, jan. 15-ig a zárda konyhája gondoskodott úgy a kórház betegeinek, mint a menekülteknek étkeztetéséről, — a rendőrség erélyes felszólítására sokan elköltöztek a városba, kiürült a légópince... A kórház önállósította magát és a kolostor részére a fürdőszobában rendeztek be konyhát.

Január 15. Pest nagyobb része felszabadult, megindult a menekülőknek végeláthatatlan sora visszafelé, ki gyalog, ki kocsin, vagy másféle alkalmatossággal.

Az elsők közt volt Kecskemét városa, mely a végső szükségben levő Pest segítségére sietett. Egy 25 kocsiból álló karaván indult az orosz hatóság engedélyével az éhező lakosság segítségére. Lisztet, kenyeret, szalonnát és zsírt vittek...

Hónapokon át a kolostor szálloda volt, vonat csak Kecskemétről indult, így ide mindenki kocsin vagy gyalog érkezett és itt várta be

a bizonytalan vonatindulást, volt nap, hogy 20–30 átutazó is kért éjjeli szállást, egy tál meleg étel. Az egész környéken híre volt ennek.

Háborunak vége lett, szigorú fegyverszüneti feltételeket szabtak a győztes hatalmak, melyet Moszkvában írtak alá. 300 millió dollár és kimondhatatlan hadisarc. A közlekedés szinte lehetetlen, állandó fosztogatások, rablások a tanyán. A felszabadító hadsereg katonáitól is sokat szenved a lakóság, nemcsak a tanyákon, hanem bent a városban. A csendőrséget eltörölték, az új rendőrség még nem áll hivatása magaslatán, így a közbiztonság sok kívánnivalót hagy még maga után.

A közigazgatás legfőbb szerve a Nemzeti Bizottság... A magyar közéletet eléggé megbolygatta ez az intézmény, mert tág teret nyit a bosszúnak, hisz nagyjából a száműzetésből és munkatáborokból visszatért zsidók a vádlók és bírák!

Augusztus 26-án házfőnök atyát a helybeli politikai rendőrség letartóztatta, 12 napig vallatták, míg végre a népügyész nem találván vádat, szabadlábra helyezte. Beszédei miatt indult ellene eljárás, mert szóvá merete tenni a mai rendszer hibáit és a zsidók túlkapásait. Alighogy kis vakációról visszatért, szeptemberben ismét letartóztatták, csak azért, hogy visszajött Kecskemétre. Hosszas utánjárás után a belügyi államtitkár engedélyével sikerült visszatérnie.

Nagy küzdelem folyik szerte az egész országban a hatalomért, a Bpesti községi választások, melyek a kisgazda pártnak 52% többséget szereztek. November 4-ére kitűzték az országos választásokat. Kecskemét katolikus társadalma az egyesületek és papság ismételen kérte P(áter) Bernát házfőnököt, hogy vállalja a jelöltséget kisgazdapárti programmal. A tartományfőnök atya és püspök úr engedélyét is megnyerve vállalta is a megbízást és lelkesen beállott a kortes munkába. Kecskemét népe szinte feltűnő szeretettel és lelkesedéssel fogadta, mindenfelé őt akarták hallani. Nem volt hiába a munkája, a Kisgazdapárt Kecskeméten 73% eredményt ért el. A kommunista pártnak 8 ezer beírt párttagja dacára csak 4 ezer szavazata lett. Így a központ nem honorálta eléggé Bernát atya munkáját, a pestmegyei listán a 35. helyen jelölte és így lemaradt.

1946

Február 1-én kikiáltották a III. Köztársaságot. Az elnök Tildy Zoltán, a kisgazdapárt vezére, református lelkész. A Kossuth szobor előtt ünnepély volt. Az emberekben nincs sok lelkesedés.

Február 22-én nagy tüntetés volt. Inkább csak készült nagyinak. A kommunista párt erőszakoskodásra kivezényelt munkásokkal. A helybeli rendőrfőnök, a hercegprímás és P(áter) Bernát, meg általában a reakció ellen szónokoltak. Egy diák éltette Mindszethyt s ebből verekedés keletkezett. Viszont ez ok volt a fiúk elfogatására s kihallgatására. Erről tud beszélni Emil testvér is, akit szintén behívtak s jól összeverték, mert nem tudta megmondani, hogy hol van a házfőnök atya. Ő ugyanis meghallotta, hogy mi készül és előtte való napon elutazott. Jó volt, mert valóban keresték.

Március 15. az ifjúság ünnepe. Rémhírek keringtek, hogy e napon kiáltják ki a proletárdiktatúrát. Nem volt igaz. Szép, fegyelmezett ünnepség volt.

Egyébként az ünnepeket,⁸⁶ mint a karácsonyt is, ismét megelőzte a dráma. A Budaihegyben nagypéntekre virradóra két családot kiírtottak. Három orosz katona volt, akiket kivégeztek.

A demokratikus élet egyelőre nagyon nehéz. Az emberek nyomorognak. Éheznek és ruhátlanok. Élet- és vagyonbiztonság nincs. Az internálás réme mindig, mindenkit fenyeget. A népbíróságok nem győzik a munkát. Népítéletek kidobják hivataluból a tisztviselőket, hacsak nem kommunisták. Folyton fasiszta összeesküvéseket lepleznek le. Az újságok féktelenül uszítanak a hercegprímás és a papok ellen.

Érdekessége ennek az évnek, hogy az évvégi számadást nem lehetett elkészíteni. Míg a múlt év júliusában 39.753.000 P. volt a bevétel, 1946. év júniusában 21.386.171 milliárd P. A pénz olyan nagy arányokban romlott, hogy nem lehetett összegezni s papírra fektetni. Ma pedig — július 15-én — már trilliókat sem fogadják el

86. Húsvétot (április 21-én).

és a piacon pl. 2 millió adópengő egy csomó zöldség, a mai napon — 27.000 trillió. Szegény gyermekek, akik az iskolában csak tizes, vagy száz-as számkörben tanulnak.

Augusztus 1. Az adópengőt felváltotta a Forint és a fillér. A békebeli pengőnek körülbelül háromszorosa a forint. A vasút, a posta ezszerint igen drága és az iparcikkek is ezszerint igazodnak. Viszont az élelmiszerek igen olcsók, a búza 40, árpa, rozs 35 stb. Megint a szegény földművelő nép, mely látástól–vakulásig gürcöl, jár a legrosszabbul. A tisztviselők is igen rosszul állnak. Hogy kiknek megy most jól azt itt le sem lehet írni: Egy szociáldemokrata rendőr-főtisztviselő mondotta: Papok, szerzetesek ne sokat beszéljeteK, prédikáljateK, hanem annál többet imádkozzateK.

1947

Augusztus. Választási harcok vannak a városban, kb 8 párt küzd a szavazatokért. P(áter) Károlyi Bernát is fellépett képviselő-ségért Demokrata Néppárt programmal.

Képviselőválasztás augusztus 31-én volt. Legtöbb szavazat esett a kigazda pártra 18.000, utána a néppártra 14.000. Így P(áter) Bernát képviselő lett, de még eddig nem kapott az Egyházi Hatóságoktól engedélyt a mandátum átvételére. Országos viszonylatban legfőbb képviselőt a communista párt kapta. Azt írják az újságok, hogy sok visszaélés és csalás történt a választás körül.

1948

Szeptember 15-én a földbérlő bizottság az állam javára előhaszonbérleti jogot gyakorolt és ezért 36 hold földünkből 10 hold területet két egyénnek adta.

1949

Szeptember. Nyáron népszavazás volt a hitoktatás az iskolákban címen. A nép 90% mellette szavazott. Így szept. 9-én megkezdődött a hitoktatás, persze az utolsó órákban. Kecskeméten az iparis-iskolákban beszüntették a hitoktatást.

1950

1950 nyarán a szerzetesrendeket feloszlatták.

A Kecskeméti zárdát 1950. okt. 7-én kellett elhagyniok a szerzeteseknek. A kolostor állami tulajdonba került. A templomot pedig

a váci egyházmegye vette át, és a lelkészeket a templom szolgálatára a váci egyházmegyei Hatóság küldi.

BIBLIOGRÁFIA

BOGDÁN István: 1987 Régi magyar mértékek. Budapest.

1990 Magyarországi hossz- és földmértékek (1601–1874) Budapest.

FENYVESI László: 1989 Kecskemét katolikus egyházának, a ferenceseknek a szerepe a hitélet, az anyanyelvi kultúra, a szellemiség formálásában a török időkben. In.: Cumania 11. Kecskemét.

HORNYIK János: 1860–1866 Kecskemét város története oklevéltárral. I–IV. Kecskemét.

1869 Egy forradalmi emlék. Kecskeméti Lapok, 17. sz.

KAPOCS Nándor — KÓHEGYI Mihály: 1986 A bajai ferences zárda háztörténete. I. (1694–1755). In: Cumania 9. Kecskemét.

KARÁCSONYI János: 1922–1924 Szent Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig. Budapest.

SZENTPÉTERY Imre: 1985 A kronológia kézikönyve. Budapest

SZABÓ GYÖRGY Piusz: 1921 Adalékok a magyar ferencesrendiek történetéhez. Budapest.

A LEVÉLTÁR KECSKEMÉT TÖRTÉNETÉVEL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓI

- BALANYI Béla: Kecskemét gazdasági jelentősége a XVIII. század végéig. In: Kecskemét, Tanulmányok a város múltjáról, jelenéről. Szerk.: Heltai Nándor. Kecskemét, 1968. 75–95. p.
- BÁLINTNÉ MIKES Katalin: Kecskemét város Tanácsa a XV–XIX. században. In: Bács–Kiskun megye múltjából (később: B–K. m. m.) II. Szerk.: Iványosi–Szabó Tibor, Kecskemét, 1979. 5–57. p.
- HOLCZER József: Adatok a kecskeméti Piarista Gimnázium színjátzásához. Levéltári Füzetek, IV. 1989. 5–82. p..
- ITTZÉS Mihály: Adatok Kecskemét zenetörténetéhez. B–K. m. m. IX. Kecskemét, 1987. 305–356. p.
- IVÁNYOSI–SZABÓ Tibor: Három katonai összeírás a Rákóczi-szabadságharcból. Uo. 287–342. p.
— Pénzforgalom és pénzürtékek Kecskeméten 1662–1711. In: B–K. m. m. VII. Kecskemét, 1985. 9–146. p.
— Gabonaürmértékek használata Kecskeméten a XVII–XVIII. században. Uo. 147–158. p.
— Az árak alakulása Kecskeméten 1662–1790. Uo. 159–320. p.
— A bérek alakulása Kecskeméten a hódoltság utolsó évtizedében. Uo. 321–388. p.
— A migráció Kecskeméten 1662–1711 között. Uo. 389–435. p.
— A bérek alakulása Kecskeméten 1686–1790. B–K. m. m. X. 59–133. p.
— Egy mezőváros társadalmi és gazdasági tagolódása a XVIII. századi adóösszeírások tükrében. I. rész: 1707., II. rész: 1757., III. rész: 1780. Uo. 133–324. p.

- A rézpenz forgalmának és értékváltozásának alakulása a Rákóczi–szabadságharc idején. Numizmatikai Közlöny, LXXVI–LXXVII. évf. 1977–1978. 95–104. p.
 - Pénzforgalom Kecskeméten 1662–1711. között. Századok, 1980. évi 1. szám 72–99. p.
 - Az aranyforint forgalma Kecskeméten 1662–1711. N. K. LXXVIII–LXXIX. évf. 1979–1980. 63–76. p.
 - A „kongó” nevű pénz forgalma Kecskeméten. Történelmi Szemle, 1981/82. 287–295. p.
 - A tallér Kecskeméten. Levéltári Közlemények, 1979. 2. szám, 201–224. p.
 - Egy civis város közmunkaterhei a hódoltság utolsó évtizedeiben. Agrártörténelmi Szemle. Nyomás alatt.
 - Kecskemét társadalma 1770 táján. Levéltári Közlemények, LVIII. évf. 1–2. sz. nyomás alatt.
 - Kecskemét 1848–49-ben. Kecskemét, 1990. 216 p.
 - A Kecskeméti Gazdasági Egyesület létrehozása: 1844–1852. Levéltári Füzetek IV. 1989. 97–116 p..
 - Kecskeméti szabályrendeletek I. (1659–1849) Kecskemét, 1991. 364 p.
- Kecskemét gazdasága és társadalma a polgári forradalom előtt. Kecskemét, 1991. 144 p.

Ö KOVÁCS József: Mintavétel Kecskeméten XVIII. századi történelemből: a mezővárosi társadalom és a zsidóság. B–K. m. m. X. 391–432 p.

MÉSZÁROS László: Kecskemét gazdasági élete és népe a XVI. század közepén. B–K. m. m. II. 58–286 p.

MOLNÁR Attiláné: A paraszti vagyon összetételének alakulása Kecskeméten 1655–1769-ig a végrendeletek alapján. B–K. m. m. X. Kecskemét, 1990. 5–59 p.

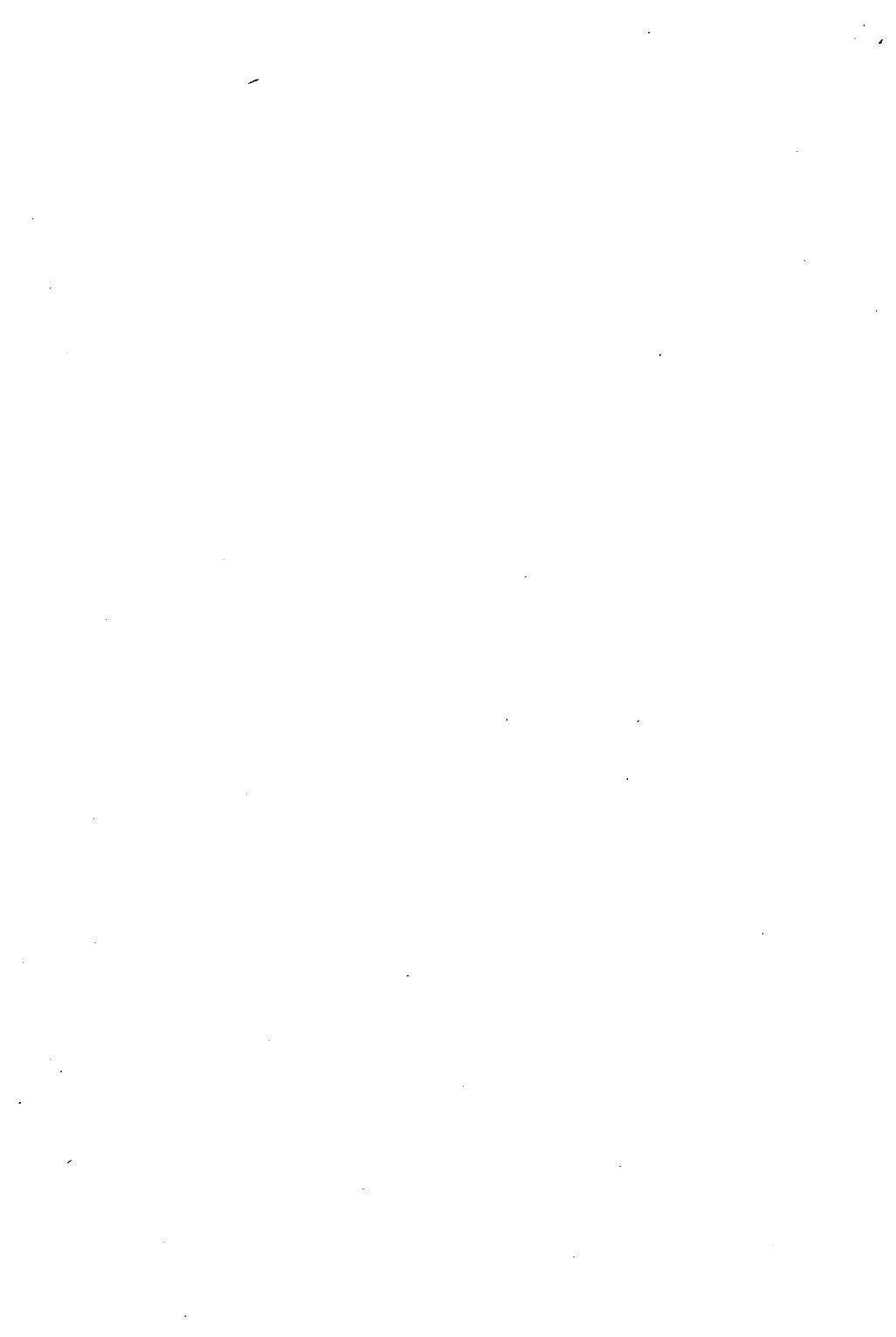
OROSZ László: Szokolay Hártó János várostörténete. Levéltári Füzetek (Bács–Kiskun megye) IV. 83–96 p. B–K. m. m.

RUSVAY Kálmán: Kecskemét város ménese. In: B-K. m. m. I. Kecskemét, 1975. 53-80 p.

RUSVAY Kálmán: A népi állatgyógyítás múltja Kecskeméten. B-K. m. m. IV. 511-588. p. Kecskemét 1982.

SELMECZI-KOVÁCS Attila: Az olajosnövény-kultúra kialakulása az Alföldön (Vázlat). B-K. m. m. I. 209-220 p.

SZÓTS Rudolf: Helytörténeti források és szemelvények a XVIII-XIX. századból. B-K. m. m. VI. Kecskemét, 1982. 179. p.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Franziskaner Orden hat im Jahre 1644 in Kecskemét angesiedelt, nachdem wegen der Relionsverfolgung in der Stadt seit mehreren Jahrhundete keine Pfarre tätig war. Bis 1772 die Hauptaufgabe der Franziskaner war die Pfarreverwaltung, wann die weltliche Pfarre wieder organisiert werde. Sie leisteten neben dem seelischen Dienst auch Hilfe den katholischen Gemeinden der benachbarten Siedlungen. Die Betätigung der Franziskaner bedeutet einen riesigen Dienst in Sache der Erhaltung des hiesigen Ungartums. Nach dem Verlieren der Pfarre (1772) haben sie eigenes Gut organisiert, wessen Einkommen für die Erhaltung des Ordenshauses benützteten. Weiter im XX. Jahrhudert entfalteten ernsthafte karitative Tätigkeit in der Interesse der vom Schicksal-Heimgesuchten bis 1950. bis das Vergehen des Kecskeméter Ordenshauses.

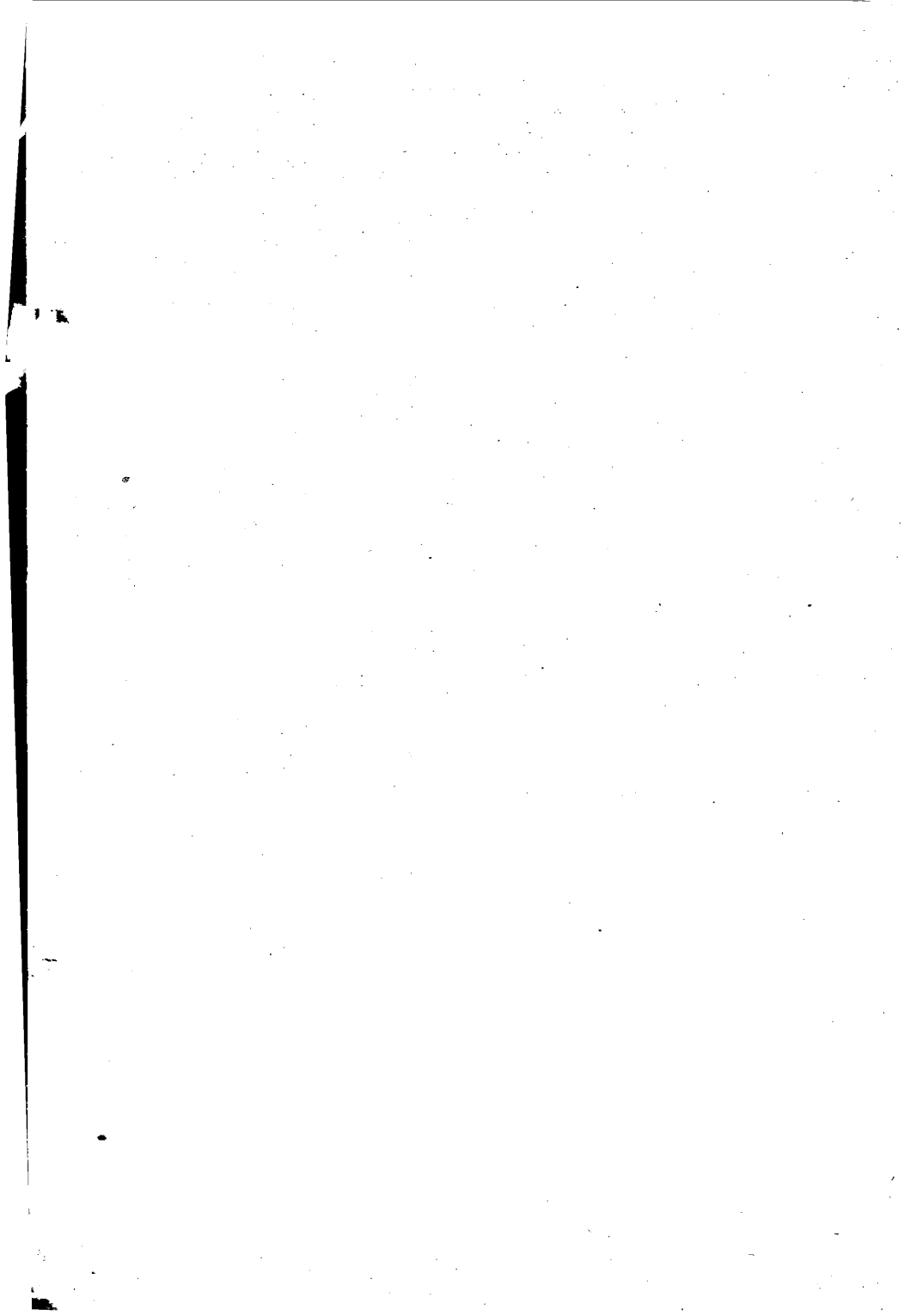
Man führt hier von 1759 Ordensgeschichte, wessen Sprache bis Jahrhundert XIX. lateinisch und später ungarisch war. Die Texte sind in allgemeinen einfach und tatsache-befestigend, doch bei etliche Teilen hat man in eleganten Stil abgefasst. Die Führung der Ordensgeschichte wurde von Provinzvorgesetzte bei der kanonischen Visite jährlich kontrolliert. Man wurde in der tagebuch-charakterisch geführten Ordensgeschichte die wichtigsten Ereignisse der Glaubensgemeinschaft bzw. der Stadt sogar des Komitates eventuel des Staates festgesetzt. Natürlich die grössten Teile der Eintragungen sind die Beschreibung der Organisation des Glebenslebens.

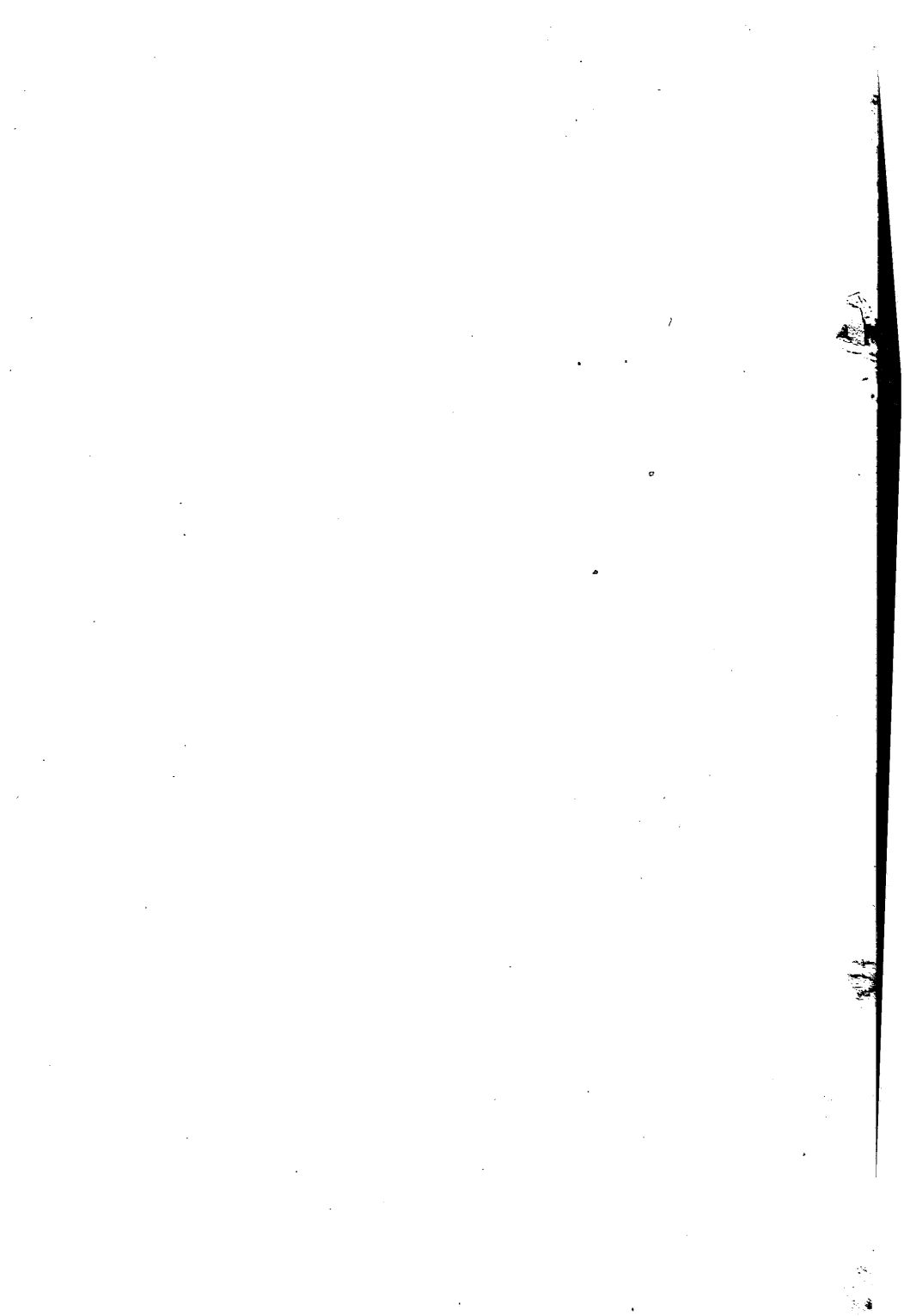
Dieser Band enthält die Übersetzungen der lateinischen Teile bzw. die buchstäblichen Mitteilungen der ungarischen Teile, Welche zur Quelle des Geschichte der Umgebung Dienen können (z. B. Richterwahl, Kriegsereignisse, Besuch von wichtigen Personen, Bauarbeiten, Unterhaltungen, Feste, Brandfälle, bedeutende Kriminalfälle, Epidemien, ausserordentlichen meteorologischen Erscheinungen, Erdbeben).

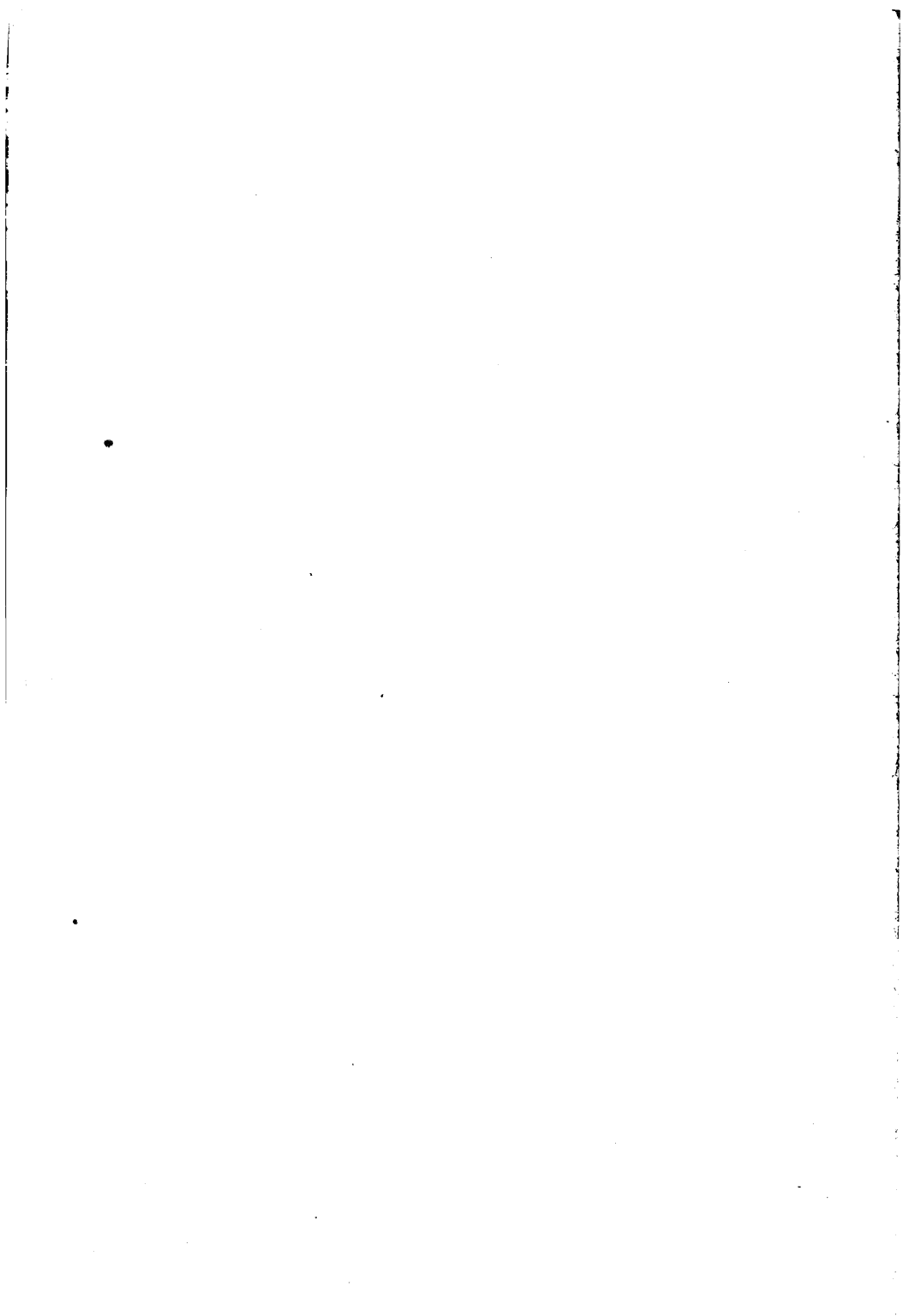
TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	5
SZÖVEGRÉSZLETEK A HISTORIA DOMUSBÓL	8
I. Kecskemét hitélete a ferencesek letelepedéséig	8
II. A katolikus plébánia irányítása (1644–1772)	17
III. A kolduló ferencesek kolostorának működése (1772–1820)	40
IV. Saját tulajdonú birtok kiépítése (1821–1913)	102
V. Karitatív munka a háborúk és a forradalmak korában (1914–1950)	135
BIBLIOGRÁFIA	148
A LEVÉLTÁR KECSKEMÉT TÖRTÉNETÉVEL KAPCSOLATOS PUBLIKÁCIÓI	149
REZÜMÉ	152
TARTALOMJEGYZÉK	153

50.- Ft